

Sari Ikonen

KUINKA LIIKUNTA TULI MUKAAN SEURAKUNNAN TOIMINTAAN

Tapaustutkimus liikuntainnovaation diffuusiosta Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa 1950-1990 –
luvuilla

Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden
laitos
Liikuntasosiologian
Pro gradu -tutkielma
Kevät 2000

Ikonen, Sari: Kuinka liikunta tuli mukaan seurakunnan toimintaan. Tapaustutkimus liikuntainnovaation diffuusiosta Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa 1950-1990 –luvulla
Jyväskylän yliopisto, liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma

TIIVISTELMÄ

Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakuntien liikuntatoimintaa ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Joitakin seurakuntien liikuntatoiminnan määrää ja sisältöä selvittäviä tutkimuksia on tehty. Tässä tutkielmassa selvitettiin sitä prosessia, miten liikuntatoiminnasta on tullut osa seurakuntien toimintaa, toisin sanoen, kuinka liikuntatoiminta levisi yhdeksi seurakunnan toimintamuodoksi.

Tutkielma suoritettiin tapaustutkimuksena Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa ja teoriapohjana käytettiin innovaatioteorioihin pohjautuvaa Rogersin organisaation innovaatioprosessimallia. Tutkimusaineistona käytettiin Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehtiä Seurakuntaviestiä ja Kaupunkiseurakuntaa vuosilta 1954-1997. Tutkimusaineistoa käsiteltiin laadullisen tutkimuksen keinoin. Sitä analysoitiin etsimällä innovaatioprosessin vaiheille tyypillisiä piirteitä.

Tutkimuksen ensimmäisen tehtävän mukaisesti selvitettiin levisikö liikuntatoiminta seurakunnassa innovaatioprosessimallin mukaisesti ja voitiinko leviämisessä nähdä leviämisprosessin eri vaiheita. Toisessa tutkimustehtävässä selvitettiin, mitkä tekijät edistivät tai estivät innovaation leviämistä.

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämisessä voidaan erottaa kaksi päävaihetta, omaksumis- ja toteutusvaiheet. Eri osavaiheet eivät eronneet kuitenkaan selvästi toisistaan. Esimerkiksi liikuntatoimintaa toteutettiin seurakunnassa, vaikka sille ei oltu luotu selviä tavoitteita ja sisältöä. Kirkon ja urheiluväen valtakunnallisen tason suhteiden voidaan katsoa vaikuttaneen myös paikallisseurakuntien liikuntatoiminnan leviämiseen. Liikuntatoiminnan leviämiseen vaikuttivat myönteisesti näkemys liikunnan mahdollisuuksista kasvatuksessa, yhteyksien luomisessa jäseniin sekä arvojen ja ihanteiden välittämisessä. Muita edistäviä tekijöitä olivat muun muassa työntekijöiden innostuneisuus liikunnasta, heidän liikuntakoulutuksensa aloittaminen ja liikuntatilojen rakentaminen. Liikuntatoiminnan leviämistä estivät esimerkiksi huippu-urheilun tuomat lieveilmiöt kuten doping, vanhemman papiston liikuntavastainen näkemys, koulutettujen ohjaajien ja liikuntatilojen puute.

Avainsanat: Seurakunta, kirkko, liikunta, urheilu, liikuntaseurat, innovaatio, diffuusio, liikuntayhteistyö

TIIVISTELMÄ

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 SUOMEN EVANKELISLUTERILAISEN KIRKON LIIKUNTATOIMINTA	7
2.1 Suomen evankelisluterilainen kirkko.....	7
2.2 Kirkon ja liikunnan suhteen historiaa	10
2.3 Kirkollinen liikuntatoiminta - perustana teologinen näkökulma.....	17
2.3.1 Seurakunnan oma liikuntatoiminta	19
2.3.2 Seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyössä järjestämä liikuntatoiminta.....	20
3 INNOVAATIOTUTKIMUKSESTA	24
3.1 Innovaatiotutkimuksen historiaa	25
3.2 Innovaatiokäsitteitä	26
3.2.1 Innovaatio	26
3.2.2 Innovaatioprosessi ja diffuusio	27
3.3 Innovaation leviäminen organisaatiotasolla	29
3.3.1 Organisaatio.....	30
3.3.2 Kirkko ja seurakunta organisaationa	31
3.3.3 Innovaation leviämisprosessi organisaatiossa	33
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA ONGELMAT	37
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU	38
5.1 Tapaustutkimus	38
5.2 Tutkimuksen kohde: Jyväskylän kaupunkiseurakunta	41
5.2.1 Seurakunnan jäsenet, hallinto, talous ja työntekijät	41
5.2.2 Seurakunnallinen työ	44
5.3 Tutkimusaineiston hankinta ja analysointi	47
5.4 Tutkimuksen luotettavuudesta	50

6 TULOKSET	50
6.1 Liikuntatoiminnan omaksuminen Nuorten Miesten Kristilliseltä Yhdistykseltä (NMKY)	51
6.2 Ongelmia ja ratkaisuja	52
6.3 Toteutusvaihe	54
6.3.1 Liikuntatoiminnan uudelleen määrittelyä ja rakentamista.....	54
6.3.2 Toiminnan selkeyttämistä.....	58
6.3.3 Liikuntatoiminnan rutinoituminen.....	62
6.4 Liikuntatoiminnan omaksumiseen ja leviämiseen vaikuttaneita tekijöitä	70
6.4.1 Liikuntainnovaatiosta johtuvat tekijät.....	70
6.4.2 Omaksujasta johtuvat tekijät.....	71
7 POHDINTA	74
LÄHTEET	80

1 JOHDANTO

Seurakuntien liikuntatoimintaa ja yhteistyötä eri tahojen kanssa ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Harri Salimäki (1986) on selvittänyt pro gradu -työssään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon asennetta urheiluun ja suhteita urheilujärjestöihin toisen maailmansodan jälkeen. Pirkko-Leena Hämäläinen ja Tuula Vauhkonen (1990) ovat puolestaan kartoittaneet pro gradu -tutkielmassaan Lapuan hiippakunnan seurakuntien liikuntatoimintaa ja Erja Kalpio (1993) Helsingin hiippakunnan seurakuntien liikuntatoimintaa. (Salimäki 1986; Hämäläinen & Vauhkonen 1990; Kalpio. 1993.)

Lisäksi on tehty joitakin tutkimuksia, joissa kirkkoa ja liikuntaa on sivuttu. Esimerkiksi Partanen (1984) on tutkielmassaan ”Evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyö ja sen tekijät työ kautena 1981-1982” maininnut liikuntatoiminnan seurakuntien toiminnan yhtenä sisältönä (Partanen 1984, 89). Liikuntaa ja etiikkaa on sen sijaan pohdittu varsinkin ulkomaisessa kirjallisuudessa. Suomessa sitä on käsitelty esimerkiksi Olavi Tarvainen (1992) teoksessaan ”Usko ja urheilu - liikuntakulttuurin tarkastelua kristinuskon näkökulmasta”. Teos käsittelee urheilun eettisiä ongelmia kristinuskon näkökulmasta. (Tarvainen 1992.)

Evangelisluterilainen kirkko on kuitenkin kuulunut olennaisena osana suomalaiseen yhteiskuntaan kuten liikuntakin. Ovathan ne molemmat yhdistäneet meitä suomalaisia omalla tavallaan. Kirkon ja liikuntamaailman keskinäiset suhteet ovat kuitenkin vaihdelleet vuosikymmenten saatossa. Alun epäilevä suhtautuminen on muuttunut, ja yhteistyön kautta molemmat tahot ovat rikastuttaneet toimintaansa.

Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään sitä prosessia, miten liikuntatoiminnasta on tullut osa seurakunnan toimintaa, toisin sanoen, kuinka liikuntatoiminta on levinnyt yhdeksi seurakunnan toimintamuodoksi. Kiinnostus aiheeseen syntyi kahden itseäni kiinnostavan alueen, liikunnan ja uskonnon, yhdistämisestä. Itse en ole osallistunut seurakunnan

järjestämään liikuntatoimintaan rippikoulua ja yhtä liikuntaväen jumalanpalvelusta lukuun ottamatta. Sitä vastoin olen seurannut lehdistä, kuinka seurakunnat ovat järjestäneet useita tapahtumia yhdessä liikuntaväen kanssa ja tarjonneet liikunnallisia harrastusmahdollisuuksia kirkon piirissä. Tutkielman teon aikana erilaiset näkemykset liikunnasta ja sen merkityksestä, kuten kirkon käsitys, ovat avartaneet omia käsityksiäni ja lisänneet ymmärrystä muiden näkemyksistä.

Tutkimuksen teoriapohjana käytetään innovaatioteorioihin pohjautuvaa Rogersin organisaation innovaatioprosessimallia. Syitä tähän on useita. Ensinnäkin suomalaisessa kirkkososiologiassa innovaatioteorioita on käytetty uusien toimintatapojen ja liikkeiden levinneisyyden tutkimiseen (Kauppinen 1990, 40). Koska liikuntatoiminta ei ole kirkon alkuperäisiä toimintamuotoja, vaan omaksuttu vasta myöhemmin osaksi muuta toimintaa, voidaan sitä tutkia innovaationa. Toiseksi aikaisemmat tutkimukset seurakunnan liikuntatoiminnasta ovat olleet kvantitatiivisia poikittaistutkimuksia, jonka uusiminen ei olisi todennäköisesti tuonut uutta tietoa tutkittavasta alueesta. Innovaatioteorian avulla on mahdollista saada uutta tietoa seurakunnan liikuntatoiminnasta, sen leviämisen vaiheista ja leviämiseen vaikuttaneista tekijöistä. Tunnistamalla näitä tekijöitä, voidaan esimerkiksi tulevaisuudessa vaikuttaa leviämistä estäviin tai hidastaviin tekijöihin. Teoria antoi mahdollisuuden myös aika-ulottuvuuden käyttöön ja keskittymiseen yhteen tiettyyn tapaukseen eli Jyväskylän kaupunkiseurakuntaan. Samalla oli mahdollisuus testata innovaatioprosessimallin soveltuvuutta liikuntatoiminnan tutkimisessa.

Tutkielman alussa esitellään Suomen evankelisluterilaista kirkkoa, kirkon suhdetta liikuntaan sekä käsitystä liikunnasta. Tämän jälkeen selvitetään teoriapohjana käytettyä innovaatiotutkimusta yleisesti sekä tässä tutkielmassa käytettyä organisaation innovaatioprosessimallia. Tutkimustehtävä ja –menetelmäosuuden jälkeen selvitetään tulokset ja lopuksi tarkastellaan niitä.

2 SUOMEN EVANKELISLUTERILAISEN KIRKON LIIKUNTATOIMINTA

2.1 Suomen evankelisluterilainen kirkko

Suomen evankelisluterilaisen kirkon historia ulottuu 1500-luvun alkuun, jolloin luterilaisuus levisi Saksasta Pohjoismaihin uskonpuhdistuksen vaikutuksesta. Suomi kuului tuolloin Ruotsin vallan ja katolisen kirkon alaisuuteen. Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa oli kiinnostunut luterilaisuudesta, koska se hylkäsi paavin ylimmän johdon kirkossa ja luovutti vallan kirkon ulkoisissa asioissa hallitsijalle. Mikael Agricolan toimesta Suomi sai kirjakielen, jonka voimalla luterilaiset opit juurrutettiin vähitellen kansaan. Uskonpuhdistusta seurasi puhtasoppisuuden aika, jolloin luterilainen oppi ja uskonnäkemykset yritettiin yhtenäistää. 1700-luvun tapahtumat, kuten sodat, lamaannuttivat kirkollista elämää ja hajottivat puhtasoppisuuden ajan yhtenäisyyttä. Kirkon piirissä syntyikin 1700 ja 1800-lukujen taitteessa herätysliikkeitä. Ne olivat kansan keskuudessa syntyneitä hurmoksellisia liikkeitä, joita papisto johti virallisen seurakuntatoiminnan ulkopuolella. Herätysliikkeet korostivat yksityisen ihmisen mielenmuutosta, hänen yksilöllistä vakaumustansa ja siihen perustuvaa uskoa. Vaikka kirkko kohtasi monia ongelmia, säilyi luterilaisuus kansan valtauskontona. (Murtorinne 1992; Heininen & Heikkilä 1996.)

Nykyisin Suomen evankelisluterilainen kirkko on jäsenmäärältään Suomen suurin kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen mukaan vuoden 1995 lopussa jäseniä oli lähes 4 400 000, mikä on noin 86% kansasta. Kuitenkin evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien suhteellinen osuus väestöstä on pienentynyt. Esimerkiksi vuosien 1991-1995 aikana vähennystä oli 2 prosenttia. (Heino, Salonen, Rusama & Ahonen 1997, 62.) Kirkkoon kuuluu kahdeksan hiippakuntaa, Turun, Tampereen, Oulun, Mikkelin, Porvoon, Kuopion, Lapuan ja Helsingin hiippakunnat, joiden johdossa ovat piispat. Hiippakuntien hallintoa hoitavat tuomiokapitulit, jotka valvovat seurakuntien ja pappien toimintaa. Hiippakunnat puolestaan jakaantuvat rovastikuntiin, joihin kuuluu noin kahdeksan seurakuntaa. (Heininen, Heino &

Pirinen 1995, 24-25.) Vuonna 1995 rovastikuntia oli 80 ja seurakuntia 595, joista 223 oli kaupunkiseurakuntia ja 372 maalaisseurakuntia. (Heino ym. 1997, 213, 222.)

Evangelisluterilaisen kirkon oikeudellinen asema on määritelty perustuslaissa ja uskonnonvapauslaissa. Kirkon hallinnosta ja järjestysmuodosta on säädetty tarkemmin kirkkolaissa. Sen mukaan kirkko päättää itsenäisesti sisäisistä asioistaan ja vain kirkolliskokouksella on oikeus esittää kirkkolain muutoksia. Kirkkolain mukaan kirkon ylin johtaminen kuuluu valtakunnan hallitukselle. Valtiolla on laajat valtuudet vaikuttaa kirkolliseen päätöksentekoon, mutta se on käyttänyt niitä harvoin. (Heininen ym. 1995, 12-13.)

Kirkon ylimpänä päättävänä elimenä on kirkolliskokous, johon seurakuntien luottamuselimet hiippakunnittain valitsevat maallikko- ja pappisjäseniä. Piispat ovat kirkolliskokouksen itseoikeutettuja jäseniä. Kirkolliskokous kokoontuu kahdesti vuodessa päättämään itsenäisesti kirkon opeista ja suhteista muihin kirkkoihin, hyväksymään uudet kirkolliset kirjat ja päättämään kirkon keskushallinnon taloudesta ja toiminnasta. (Heininen ym. 1995, 23-24.) Piispainkokous puolestaan käsittelee kirkon uskoa, julistusta ja työtä sekä hiippakuntien hallintoa ja hoitoa koskevia asioita. Kirkon yleishallintoviranomaisena toimii kirkkohallitus. Sen tehtäviin kuuluvat kirkon yhteisen hallinnon, talouden, toiminnan sekä ekumeenisten yhteyksien huolehtiminen. Kirkkohallitus pyrkii tukemaan seurakuntia ja hiippakuntia. (Heino ym. 1997, 223-224.)

Kirkon perustehtävänä on evankeliumin julistaminen kaikille ihmisille, Jumalan tahdon mukaisen elämän opettaminen kristityille ja kirkon pyhien toimitusten suorittaminen. Tämä muodostaa siis myös seurakunnan, kirkon hallinnollisen perusyksikön, toimintaideologian. Näiden lisäksi seurakunnan toiminnalla on myös sivutavoitteita. (Etzioni 1973, 25-27.) Seurakunta järjestää muun muassa kasvatus-, opetus- ja nuorisotyötä, palvelutoimintaa kuten diakonia sekä muuta toimintaa kuten lähetystyötä (Niemelä 1982, 159-179). Kirkkoorganisaation toiminta-ajatusta ei ole kuitenkaan ilmaistu esimerkiksi kirkkolaissa selvästi. Niinpä seurakunnan toiminnan toteuttamista ja tarkastelua on vaikea tehdä. Toisaalta

seurakunnilla on melko suuri mahdollisuus toteuttaa toimintaa omien paikallisten tarpeiden mukaan. (emt., 161.)

Kasvatus-, opetus- ja nuorisotyöhön kuuluvat päiväkerhot, pyhäkoulut, varhaisnuorisotyö, partiotoiminta, rippikoulutyö, nuorisotyö, erityisnuorisotyö, koulutyö, opiskelijatyö ja aikuiskasvatustoiminta. Palvelutoimintaan kuuluvat diakoniatyö, erilaiset erityistyömuodot, perheneuvontatyö, palveleva puhelin ja sairaalasielunhoito. Lisäksi järjestetään erilaista yhteiskunnallista työtä, jonka tarkoituksena on herättää kysymyksiä yhteiskunnallisesta vastuusta. Muuhun toimintaan luetaan esimerkiksi lähetystyö ja kansainvälinen työ (emt., 170-178). Yleiseen seurakuntatyöhön kuuluvat päiväjumalanpalvelukset, muut jumalanpalvelukset ja kirkkotilaisuudet sekä kirkolliset toimitukset: kaste, konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen ja haudaus. Myös seurakunnallinen musiikkitoiminta, erilainen pienryhmätoiminta ja diakoniapiirit kuuluvat yleiseen seurakuntatyöhön. Muuhun yleiseen seurakuntatoimintaan luetaan seurakunnat, hartaushetket, juhlat, retket, kokous- ja evankelioimissarjat, esitelmä- ja keskustelutilaisuudet, sielunhoito, rippi sekä evankelioiminen. (emt., 164-170.) Suurin osa suomalaisista pitää lähes kaikkia seurakunnan työmuotoja tärkeinä ja on yhteyksissä kirkkoon kirkollisten toimitusten välityksellä (Heino ym. 1997, 73, 78.)

Perinteisen etäisen ja ylhäältä sanelevan kirkon paikalle halutaan saada ”alhaalta kasvava kirkko”, jossa toiminta lähtisi hierarkian alimman tason eli jäsenten tarpeesta. Kirkon uudistamiseksi onkin perustettu monia projekteja ja ohjelmia, kuten jumalanpalveluselämän uudistusohjelma. Näiden uudistamisohjelmien tarkoituksena on myös hallinnon uudistaminen eri tasoilla. Kohteena ovat niin seurakunnat, hiippakunnat kuin keskushallintokin. Uudistumisprosessit ovat vielä kesken, mutta joitakin muutoksia on jo saatu aikaan. Uuden kirkkolain tultua voimaan vuoden 1994 alusta kirkon itsenäisyys valtiosta lisääntyi. Tämä itsenäisyys mahdollistaa nopeamman muutosten tekemisen. (Heino ym. 1997, 212-213.) Myös kirkon liikuntatoiminnan järjestäminen on yksi tapa vastata jäsenten tarpeisiin. Perinteiset työmuodot eivät enää vedä lapsia ja nuoria yhtä tehokkaasti kirkon toimintaan mukaan kuin ennen. Kirkon on pakko uudistua, jotta se pysyisi mukana yhteiskunnan muutoksessa ja jäsentensä elämässä.

2.2 Kirkon ja liikunnan suhteen historiaa

Kirkon suhtautuminen liikuntaan ja urheiluun on ollut hyvin monitahoista. 1900-luvun alkupuolella, kun voimistelu ja urheilu levisivät Suomeen, oli vanhemman papiston keskuudessa niitä, jotka suhtautuivat melko kielteisesti voimistelu- ja urheiluliikkeeseen. Liikunnan pelättiin vieroittavan kansaa, etenkin nuorisoa, pois pyhäinpäivän kunnioittamisesta ja seurakunnallisista harrastuksista. Nuoren papiston keskuudessa sitä vastoin oltiin innostuneita urheilutoiminnan kehittämistä. Liikuntaa pidettiin uudenlaisena ja oivana keinona pahojen tapojen ja tottumusten eliminointiin niin maaseudulla kuin kaupungissakin. Kirkon suhtautuminen 1920-luvulla liikuntatoimintaan ja etenkin kilpaurheiluun olikin kaksitahoinen: toisaalta oltiin ylpeitä suomalaisten urheilumenestyksestä, toisaalta huolissaan lepopäivän pyhittämisestä ja kilpaurheiluun liittyvistä lieveilmiöistä. (Salimäki 1986, 3-4.)

Ennen seurakuntia kirkollisesta liikuntatoiminnasta vastasivat kristilliset yhdistykset NMKY (Nuorten miesten kristillinen yhdistys) ja NKY (Nuorten Kristillinen Yhdistys). Nämä yhdistykset toimivat yhteistyössä seurakuntien kanssa ja niistä tuli seurakunnallisen varhaisnuoris- ja nuorisotyön edeltäjiä sekä seurakuntien järjestämän liikuntatoiminnan edeltäjiä. (emt., 6.) NMKY:n kasvatus pohjautui kolmioperaatteeseen, jonka tavoitteena oli ihmisen fyysinen, henkinen ja hengellinen kasvu. Niinpä urheilu sai voimakkaan aseman NMKY:n toiminnassa. (Riekkinen 1989, 19.) Helsingin NMKY perustettiin vuonna 1889 ja se aloitti ensimmäisenä varsinaisen järjestetyn urheilutoiminnan 1900-luvun alkuvuosina. (Salimäki 1986 6; Koikkalainen, J. 1989, 185-187.) Urheilu kasvoi NMKY:n toiminnassa niin merkittäväksi, että vuonna 1923 Suomeen perustettiin NMKY:n urheiluliitto. Se järjesti kesä- ja talvimestaruuskilpailuja eri lajeissa. Yleisimpiä lajeja olivat kesäisin yleisurheilu, uinti, uimahypyt, jalkapallo, pesäpallo ja suunnistus. Talvisin harrastettiin hiihtoa, mäkihyppyä, luistelua ja jääpalloa. Urheilutyö oli vahvinta poikatyössä. Tyttötyössä liikuntaa harrastettiin sitä vastoin erilaisten hiihto-, kävely-, pyöräily- tai veneretkien muodossa. (Salimäki 1986, 7.)

Kirkon asenne urheilua kohtaan muuttui kielteisemmäksi 1930-luvulla. Tuolloin saivat arvontoa perinteiset herätysliikkeet ja evankelioiva kristillisuus. Kilpaurheiluun osallistumista pidettiin kielteisenä harrastuksena ja jopa joissakin tapauksissa vaarana kristityn hengelliselle elämälle. Tämä johtui siitä, että kirkon piirissä ”urheilu nähtiin kohotetuksi jonkinlaiseksi uskonnoksi”. Pelättiin, että urheilu-uskonto oli kehittymässä maailmankatsomukseksi, jonka mukaan ihmisen onnellisuus oli vain fyysistä ja jonka rinnalla muu oli melko merkityksetöntä. (emt., 4-5.)

Toisen maailmansodan jälkeen uuskansankirkollisesta ajattelutavasta tuli Suomen evankelisluterilaisen kirkon toimintoja ohjaileva suuntaus. Se korosti kirkon yhteisöllisyyttä ja tämän pohjalta kirkossa järjestettiin uusia työmuotoja ja tehostettiin vanhoja. Tavoitteena oli yhteyksien etsiminen niihin piireihin, jotka jäivät kirkon toiminnan ulkopuolelle. (Heikkilä & Murtorinne 1977, 16-20.) Kirkon toteuttama nuorisotyö tuli tietoisuuteen, ja tuolloin toteutettiin monia uudistuksia kirkollisen nuorisotyön valtakunnallisessa organisaatiossa, työntekijäkoulutuksessa ja käytännön toimintamuodoissa. Yhteyksien etsintä ja uusien työmuotojen järjestäminen loivat tilaa myös urheilulle. Sitä pidettiin tärkeänä nuorison kasvatuksessa. Liikunnan opetusta annettiin nuorisotyöstä vastaaville ja seurakuntien yhteyteen pyrittiin saamaan liikuntasali. Erityisesti poikatyön leireillä oli ohjelmassa paljon liikunnallista toimintaa: liikuntaleikkejä, ulkoilua, pallopelejä, uintia ja hiihtoa. Tyttöjen leiritoiminnan lisääntyessä myös heidän liikuntatoimintansa lisääntyi. Kirkko järjesti myös yhteisleirejä joidenkin SVUL:n (Suomen Valtakunnan Urheiluliitto) erikoisliittojen kanssa 1950-luvulla. Seurakuntien toiminnassa oli myös erilaisia urheilukerhoja ja perinteisesti partiotoiminnassakin liikuttiin paljon. (Salimäki 1986, 37-42.) Ennen kaikkea erilaiset vaellukset ja talvileirit kuuluivat partion toimintamuotoihin, sillä partiotoimintaa kannattavia ajatuksia olivat palvelualltius, vastuuntunto, luontoystävällisyys ja rauhantahto. Partioliikkeen ja NMKY:n toimintaperiaatteet tukivat paljon toisiaan; nuorille haluttiin tarjota terveellistä ja kasvattavaa toimintaa. NMKY:n kautta partiotoiminta levisikin seurakuntiin ja painottui Suomessa, kuten muissakin kristillisissä maissa, hengelliseen suuntaan. (Tolin 1987, 84, 88.)

Mitä enemmän liikuntatoimintaa järjestettiin sitä enemmän keskustelua herätti liikuntatoiminnan sisältö. Tarkoituksena ei ollut seurakunnallisten urheiluseurojen perustaminen, vaan yhteistoiminta paikallisten urheilujärjestöjen kanssa. Joissakin seurakunnissa perustettiin silti omia urheiluseuroja. Kirkon urheilutoiminnan pääasiallisena tavoitteena oli kuitenkin kokonaisvaltainen kasvatus sekä kutakin ikäkautta vastaavien luonnollisten ja terveiden liikuntatarpeiden tyydyttäminen. Tätä pidettiin riittävänä syynä seurakunnallisen urheilun ylläpitämiseen. (emt., 40-42.)

Kirkon ja urheiluväen ensimmäinen virallinen tapaaminen oli joulukuussa 1946 Suomen urheiluopistolla Vierumäellä. Paikalla oli sekä kirkon että SVUL:n ja TUL:n (Työväen Urheiluliitto) edustajia: pappeja, urheilujohtajia ja urheilijoita. Tuolloin urheiluväki toivoi kirkolta panosta urheilun henkisen kasvun tehostamiseksi sekä ohjaajakysymysten että urheilupaikkaolojen ratkaisemiseksi. Kirkko puolestaan toivoi vilpittömyyttä kansan ruumiillisen kunnon kohottamiseen. Urheilusta ei saanut tulla itsetarkoitus tai uskonnon korvike eikä siihen saanut sisällyttää ”pimeitä rientoja”, kuten vedonlyöntiä tai alkoholia. Myös vuonna 1949 kirkon ja urheilun väki kokoontui Vierumäelle pohtimaan maan urheilutoiminnan aatteellisen puolen kehittämistä. Tavoitteena oli kaiken aikaa kiinteämpi yhteistyö. (emt., 16-20.)

Siirryttäessä 1950-luvulle kirkko ja urheilu olivat jo löytäneet toisensa. Liikuntakasvatuksen arvostus kasvoi ja 1950-luvun alussa ryhdyttiinkin Luther-opistossa antamaan liikunnanopetusta seurakuntien nuorisotyöstä vastaaville. (Salimäki 1986, 40-41.) Valtakunnallisten tapaamisten lisäksi järjestettiin eri puolilla Suomea paikallisia tapaamisia seurakunnan ja urheiluseuran välillä ja esimerkiksi Helsingin olympiakisojen aikana järjestettiin jumalanpalveluksia. Kirkon ja SVUL:n välillä oli myös valistustoimintaa, jolla pyrittiin rakentamaan yhteyttä kirkon ja SVUL:n piirien välille. Myös urheilupapin virasta keskusteltiin, mutta hänen tehtävistään oltiin eri mieltä. Näin julkinen keskustelu urheilupapin virasta loppui ja tuli seuraavan kerran esiin vasta kymmenen vuoden kuluttua. (emt., 21-26.)

Salimäki (1986) luonnehtii vuosia 1952-1959 tarkkailevan odotuksen ajaksi kirkon ja urheilumaailman välillä. Tuolloin monet kirkon miehet ottivat kantaa urheiluun kirjoituksissaan. Niissä piispat puolustivat urheilun arvoja ja merkitystä etenkin nuorison kasvattajana. Urheilussa oli vain noudatettava niitä siveellisiä periaatteita, jotka kirkko katsoi oikeiksi. (emt., 27-33.)

1960-luvulle tultaessa kirkko nähtiin nuorison piirissä vanhana ja epädemokraattisena laitoksena, joka puolusti vanhentuneita moraalikäsitteitä. Tämä kaikki johtui siitä, että teollistumisen, kaupungistumisen ja globaalistumisen murroksessa oli vanhojen laitosten vaikea pysyä mukana. Väestö vieraantui kristillisestä uskosta ja kirkollisesta tapakulttuurista. Uskonnon asema yhteiskunnan arvomaailman keskuksena hiipui ja uskonnon harjoittamisen luonne muuttui. Kulttuuri muuttui niin, että ihmisellä oli oikeus ja mahdollisuus päättää monista omaan elämäänsä kuuluvista asioista. (Heininen & Heikkilä 1996, 239-245.)

Yhteiskunnan muuttuessa kirkkoa kritisoitiin siis jäykäksi instituutioksi, mutta urheiluharrastuneisuudelle muutos loi kasvutilaa. Kirkon ja urheilun välille syntyi keskustelua yhteistoiminnasta, lähinnä yhteisestä kasvatustehtävästä. Yhteisenä huolenaiheena kirkon ja urheilun edustajilla oli koulutettujen kasvattajien puute. 1950-luvun lopulla pidettiin useita kokouksia, joissa kirkko- ja urheiluväki sekä muiden nuorisjärjestöjen edustajat keskustelivat liikuntakasvatustoiminnasta. Keskustelut yhteistyöstä eivät tuottaneetkaan vaikeuksia, vaan käytännön toiminta. Yhteistyön pohjaksi hahmoteltiin, että seurakuntien pitäisi ottaa useammin yhteyttä urheiluseuroihin päin ja välttää tuomitsemasta seurakunnan ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa. Lisäksi seurakunnan olisi käytettävä liikuntaa mukana omassa toiminnassaan. Urheiluseurojen puolestaan tulisi antaa enemmän sijaa Jumalan sanalle esimerkiksi järjestämällä hartaushetkiä, välttämällä urheilutoimintaa kirkkoaikana ja painottamalla urheiluhenkeä kilpailun sijaan. Kasvatuksellisten kysymysten lisäksi 1960-luvun alussa keskusteltiin myös kilpaurheilun arvoista, aatteista ja ikävistä puolista. Yhteistyö kirkon ja urheilun välillä nähtiin edelleen tärkeäksi ja urheilupapin viran perustamista käsiteltiin uudelleen, sillä vuonna 1964 oli ensimmäinen kisapappi Martti Alaja mukana Innsbruckin talviolympialaisissa, tosin

epävirallisesti omasta halustaan. 1960-luvun lopussa ehdotettiin kirkkoon jopa liikuntakasvatussihteeriä. (Salimäki 1986, 45-60.)

Seurakunnallisen nuorisotyön suunnannäyttäjät 1960-luvun alussa olivat Kirkon Nuorisotyön Keskuselin (KNK) ja Kirkon Nuorisotyön Neuvottelukunta (KNN). KNK:n nimi muutettiin Kirkon nuorisotyön keskuksesi ja se ryhtyi johtamaan nuorisotyötä. Tarkoituksena oli keskittää toimintaa viikonloppuihin, luoda vapaa-aikakeskuksia sekä saada urheilukeskuksiin säännöllistä jumalanpalvelustoimintaa. Urheilun merkitys seurakunnan toiminnassa alkoi kuitenkin 1960-luvun lopulla vähentyä. Esimerkiksi vuoden 1969 mietinnössä, joka pohti vapaa-aikakysymyksiä, urheilukysymykset jäivät väliin. Vaikka kirkon nuorisotyön toimintalinjoihin vaikuttavat henkilöt eivät vieneet urheiluasioita eteenpäin, jatkui seurakuntien liikuntatoiminta varsin vireänä. Etenkin varhaisnuorten urheilutoiminnassa joukkuepelit alkoivat vallata alaa. Vuonna 1966 varhaisnuoriso- ja nuorisokerhoissa liikunnallinen toiminta yhdistettynä askartelulla kattoi kaikissa kerhoissa yli puolet toiminnasta. Pienemmissä maalaiskunnissa jopa yli 70 %. (Salimäki 1986, 63-67.)

Keskustelu kirkon tehtävästä jatkui edelleen 1960-luvun lopulta 1970-luvulle. Yhteiskunta muuttui kaiken aikaa ja kirkko sai osakseen kritiikkiä niin suhteestaan valtioon kuin yleisestä asemastaankin. Tullessa 1970-luvulle huippu-urheilu siirtyi totaaliseen valmennukseen ja kilpa- ja huippu-urheilu erkaantui entisestään muusta liikuntatoiminnasta. Kirkon ja urheiluväen yhteistyötä haluttiin kuitenkin kehittää. Vuoden 1973 alussa aloittikin hiippakuntien nuorisotyötoimikunnissa urheiluasiain jaostot. Niiden tarkoituksena oli pitää yhteyksiä seurakuntien ja urheiluseurojen välillä. Lisäksi samana vuonna kirkossa alkoi urheilurippikoulujen pitäminen. Näistä edistyksistä huolimatta varsinaisia kirkon ja urheiluväen yhteisiä tapaamisia ei järjestetty enää 1970-luvulla, eikä kirkon ja urheilun suhteesta kirjoitettu lehdissä. Suomen kirkkoon ei saatu myöskään urheilupappia eikä liikuntakasvatussihteeriä. Yhteistyö oli pysähtynyt. Kisapappitoiminta kuitenkin kehittyi ja Kirkon ulkomaanasiain toimikunta myönsi ensimmäistä kertaa matkaavustuksen Martti Alajalle MM-hiihtoihin Tatralla 1970. (emt., 68-79.)

Myös kirkon nuorisotyön linjasta käytiin taistelua 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa. Nuorisotyö laajeni uusiin työaloihin ja työmuotoihin. Tällaisia olivat erityisnuorisotyö ja nuorisoneuvonta. Uusien haasteiden edessä kirkon nuorisotyössä urheilukysymykset jäivät taka-alalle. Aatteelliset ja yhteiskunnalliset muutokset eivät kuitenkaan pystyneet muuttamaan urheilutoiminnan asemaa, vaan seurakunnallinen urheilutoiminta jatkui 1950-1960-lukujen suuntaviivojen mukaisena. Varhaisnuorison liikuntatoiminta pysyi ennallaan. Nuorisotyössä oli havaittavissa jopa pienen liikuntatoiminnan lisääntymistä, koska seurakuntien väliset lentopallo-ottelut lisäsivät etukäteisharjoittelua. Samoin retkeily pysyi toiminnassa mukana. Lapsityöhön kuului leikkityyppinen liikunta. Sen sijaan liikunnan käyttö muiden seurakuntalaisten toimintamuotona jäi mitättömäksi. (emt., 81-84.) Keskustelu kirkon ja urheilun suhteesta väheni huomattavasti 1970-luvulla ja loppui vähin erin.

Suhteiden viilenemisen syynä ei ollut niinkään kritiikki kirkkoa kohtaan, vaan 1970-luvun alun urheilumenestys, joka loi uskoa urheiluväen omiin mahdollisuuksiin. Kirkon apua ei tarvittu, varsinkin kun huippu-urheilu oli sysännyt kasvatukselliset kysymykset taka-alalle. Psykkinen valmennus nousi pinnalle, mutta apua pyydettiin psykologeilta eikä kirkonmiehiltä. Lisäksi liiketaloudellinen ajattelu vei pohjaa urheilun ihanteellisuudelta. Urheiluväki ei myöskään uskonut kirkon kykyyn hoitaa urheiluasioita ja kirkkokin alkoi kiinnostua menestyksekkäästä kisapappitoiminnasta, jolloin kasvatukselliset asiat jäivät taka-alalle. Suurimpana syynä lienee kuitenkin se, että koska kirkko sai kritiikkiä osakseen muulta kuin urheiluväeltä, sen oli keskityttävä muiden asioiden ja tehtävien hoitoon eikä urheilulle riittänyt aikaa eikä voimavaroja. Edellisten seikkojen lisäksi etäännyntymiseen vaikutti myös se, ettei kirkolla ollut ketään henkilöä tai mitään elintä urheiluasioita hoitamaan. Kenelläkään ei siis ollut vastuuta urheiluun liittyvien asioiden hoitamisesta. (emt., 85-89.)

Seuraavaa merkittävää tapahtumaa kirkon ja urheilun välillä saatiinkin odottaa aina vuoteen 1984, jolloin kirkkohallitus asetti työryhmän, jonka tarkoituksena oli selvittää urheilun merkitystä ja haasteita kirkon työlle. Urheilutyöryhmän mietinnön pohjalta kirkkohallitus päätti järjestää seminaarin, jossa oli tarkoitus käsitellä kirkon ja liikuntaväen yhteistyön

mahdollisuuksia ja haasteita laajasti. Paikalla oli valtakunnallisten liikuntajärjestöjen johtavien elinten, valtion liikuntatoimen ja kirkon edustajia. (Malkavaara 1987, 5.)

Seminaarin pohjalta Kirkon tutkimuskeskuksen tehtäväksi annettiin selvittää liikuntaan ja sen etiikkaan liittyviä ongelmia ja haasteita teologisesta näkökulmasta. Kirkon nuorisotyön keskus puolestaan ryhtyi selvittämään, seuraamaan ja kehittämään kirkkoa ja liikuntaa koskevia kysymyksiä. Samalla aloitettiin liikuntaa koskevien tavoitteiden määrittelemisen kirkon ja sen seurakuntien työtä varten. (Malkavaara 1987, 5.) Kirkon nuorisotyön keskuksen toimesta julkaistiin vuonna 1990 Seurakunta ja urheilu -lehtinen, jonka tarkoituksena oli rohkaista seurakuntia kehittämään yhteistyötä urheiluseurojen kanssa (Seurakunta ja urheilu 1990, 3). Sitä ennen, vuonna 1987, ilmestyi kuitenkin teos Kirkko ja urheilu. Se oli ensimmäisiä yrityksiä kirkon piirissä hahmotella urheilun erityiskysymyksiä, koska kirkon kasvatustoiminnan ohjelmissa ja nuorisotyön oppikirjoissa liikunta oli jäänyt taka-alalle. Nuorisotyön ohjaajien koulutuksessa liikunta oli kuulunut ohjelmaan, mutta liikuntaan liittyvien asioiden hoitaminen seurakunnissa ja oikeastaan koko kirkossa oli jäänyt seurakunnan omien aktiivisten ja liikunnasta kiinnostuneiden työntekijöiden varaan. Vaikka määrätietoista ja suunnitelmallista liikuntatyötä ei oltu tehty, oli kirkko silti toteuttanut varsin laajamittaista liikuntaharrastusta. (Malkavaara 1987, 52.)

Kirkko- ja urheiluväen yhteistyö sai jälleen uusia ulottuvuuksia, kun vuonna 1994 Kirkon nuorisotyön keskus järjesti urheilufoorumin, jossa kartoitettiin käynnissä olevia yhteistyöhankkeita ja suunniteltiin tulevaa toimintaa. Yhteistyöhankkeita ”Elämä on joukkuepeliä” ja ”Nuorten juoksukoulu” toteutettiin yhdessä Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliiton (SKSK) kanssa. (Heino ym. 1997, 134.) Juoksukoululaisille järjestettiin muun muassa leirejä yhteistyössä SKSK:n, Suomen Urheiluliiton (SUL) ja Käpylän seurakunnan kanssa. Juoksukoulutoimintaa oli ollut siihen mennessä noin viisi vuotta ja siitä olivat huolehtineet seurakunnat ja urheiluseurat. Toimintaan oli osallistunut kaikkiaan noin 12 000 nuorta. (Aamuhartaudet kokosivat juoksuleiriläiset yhteen Helsingissä, 1994.) Suomen palloliiton (SPL) edustajat ja SKSK puolestaan kokoontuivat 1994 Kuortaneella ”Elämä on joukkuepeliä”-seminaariin. Tarkoituksena oli pohtia yhteistyön muotoja. Mukana oli edustajia Keuruun Pallost,

Keuruun seurakunnasta sekä Tampereen seurakunnista. He olivat järjestäneet muun muassa yhteisiä jalkapalloleirejä, jumalanpalveluksia ja retkiä. (Reinola 1994, 20.)

Kirkko on myös edelleen yhteydessä urheiluväkeen paitsi kisapappitoiminnan myös kilpailujen yhteydessä järjestettävien hengellisten tilaisuuksien kautta. Esimerkiksi vuonna 1994 pidetyissä Kalevan kisoissa Tuusulassa seurakunta järjesti kisojen yhteyteen liikuntaväen kirkkopyhän. Lisäksi se sponsoroi Kalevan kisoja antamalla apua istutusten hoidossa. (Laaksonen 1994, 8.)

2.3 Kirkollinen liikuntatoiminta - perustana teologinen näkökulma

Liikuntatoiminta on tullut mukaan kirkon toimintaan siis vasta 1900-luvulla. Toki NMKY toteutti kirkollista liikuntatoimintaa jo 1800-luvulla, mutta seurakuntien oma toiminta sai alkunsa vasta 1900-luvun puolella. Vaikka seurakunnat toteuttivat liikuntatoimintaa useiden vuosikymmenten ajan, ei liikunnan merkitystä tai määrittelyä tehty virallisesti ennen 1980-lukua. Tässä kappaleessa selvitetään kirkon näkemystä liikunnasta sekä seurakuntien oman liikuntatoiminnan että urheiluseurojen kanssa yhteistyössä järjestetyn liikuntatoiminnan sisältöä ja tavoitteita.

Sanalla liikunta on monia määritelmiä. Liikuntalaissa liikunnalla tarkoitetaan harrastuksenomaista fyysistä rasitusta aiheuttavaa toimintaa. (Liikuntalaki 1998, 1 luku, 2 §). Liikunta voi siis tarkoittaa kilpailutoimintaa tai liikkumista terveyden, kunnan ja työkyvyn parantamiseksi. Se käsittää myös ilon ja virkistykseen tuottamiseksi tähtäävän toiminnan. Liikunnan harrastusalueet voidaan jakaa moneen ryhmään. Niitä ovat leikki, urheilu, ilmaisuliikunta, kuntoliikunta, erityisliikunta ja penkkiurheilu. Liikunta sisältää siis hyvin monimuotoista toimintaa. Urheilulla tarkoitetaan puolestaan kilpailujärjestelmiin perustuvaa liikuntaa. Se on paitsi kilpailullista myös tavoitteellista. Monesti urheilulla tarkoitetaan huippu-urheilua, joka on liikuntakulttuurimme näkyvin osa. (Malkavaara 1987, 20-23; Liikuntalaki 1998, 1 luku, § 2.) Kirkollisella liikuntatoiminnalla tarkoitetaan tässä

tutkimuksessa seurakuntien järjestämää omaa seurakunnallista liikuntatyötä sekä urheiluseurojen kanssa yhteistyössä järjestämää liikuntatoimintaa.

Kuten aikaisemmin jo todettiin, kirkko on pitänyt urheilua merkittävänä nuorisokasvatuksen välineenä 1950-luvulta lähtien. Sen katsottiin kuuluvan tärkeänä osana ihmisen kokonaiskasvatukseen. (Salimäki 1986, 40-41.) Seurakuntien liikuntatyö onkin painottunut juuri monipuolisen kasvatuksen toteuttamiseen. Ihmisen kokonaiskasvussa ruumiinkuvan kehittyminen on tärkeä osa persoonallisuutta. Lähtökohtana on, että jokainen lapsi ja nuori tarvitsee liikuntaa, mutta se on tärkeää myös muille ikäryhmille. Liikuntatoiminnan avulla seurakunta voi välittää lapsille ja nuorille myös sellaisia arvoja ja asioita, joita ei ole saatavissa muualta. Kirkon lapsi- ja nuorisotyössä pyritäänkin ottamaan todesta kaikki, mikä on tärkeää lapsen ja nuoren kasvussa ja kehittämisessä kohti eheyttä, tasapainoisuutta ja sosiaalisuutta. Seurakunnan tavoitteena ei ole kuitenkaan kilpailla urheilujärjestöjen kanssa toiminnan järjestämisestä, vaan liikunnalla on tarkoitus rikastuttaa seurakuntien työtä. (emt., 52-58.)

Kirkollisen liikuntatoiminnan kasvatukselliset ja eettiset päämäärät perustuvat kristilliseen ihmiskäsitykseen. Siinä korostuvat järjen käyttö ja ihmisen tärkeys. Luterilaisen ajattelun mukaan elämä jakautuu maalliseen ja hengelliseen. Liikunta kuuluu maalliseen yhteiskuntaan, osana Jumalan luomaa elämänjärjestystä. Liikuntaa on ohjattava ja kehitettävä järjen avulla, koska ihmiselle on annettu järki yhteisten asioiden auttamista ja edistämistä sekä yksityisen ihmisen suojelemista varten. Niin yhteiskunnassa kuin liikunnassakin tavoitteena on yleisen hyvän edistäminen. Jos liikunnan tavoitteena on tämä, se osallistuu Jumalan luomistahdon toteuttamiseen. Näin sekä urheilu, kunto- että virkistysliikunta voidaan nähdä osana sitä alkuperäistä tehtävää, joka ihmiselle on annettu. (Malkavaara 1987, 28; Seurakunta ja urheilu 1990, 3.)

Liikunta puolestaan katsoo ihmistä ihmiskeskeisestä näkökulmasta. Siinä ihminen nähdään kehittyvänä, kasvatettavana ja toimivana olentona, joka voi kehittää itseään harjoittelun avulla. Liikunta ei koostu kuitenkaan vain fyysisestä ulottuvuudesta, vaan myös henkisestä puolesta. Kristillisen uskon mukaan ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, jolloin

fyysisen puolen kehittäminen kuuluu Jumalan luomaan ihmisyyteen. Jos liikunta irtautuu ihmisen kokonaisuuden kehittämisestä ja siitä tulee itsetarkoitus, se menettää alkuperäisen tehtävänsä. Urheilussa on siis otettava huomioon koko ihminen ja urheilijalle on annettava oikeus myös epäonnistua. Lisäksi kilpailun rinnalla tulisi korostaa keskinäistä yhteistoimintaa ja myötäelämistä, itsensä kanssa kilpailemista, iloa ja virkistystä sekä terveydellisten seikkojen ja ennen kaikkea liikunnan leikillisyyden esilläpitoa. (Malkavaara 1987, 29- 31.)

2.3.1 Seurakunnan oma liikuntatoiminta

Seurakunnan omassa liikuntatoiminnassa on kysymys pääasiassa kunto- ja virkistysliikunnasta, sillä urheiluseurat huolehtivat yleensä kilpailutoiminnasta. Joillakin paikkakunnilla seurakunta on tosin ollut aloittamassa urheiluseuran toimintaa ja jotkut seurakunnat tekevät yhteistyötä NMKY:n paikallisyhdistysten kanssa. Monet kerhot sisältävät liikuntaleikkejä, retkiä, hiihtoa, luistelua ja pelejä. Kesäleirien ohjelmaan puolestaan kuuluvat uinti, suunnistus, leikkimieliset kilpailut ja luontopolut. Jotkut seurakunnat ovat jopa keskittyneet tiettyjen lajikerhojen kuten jalkapallon, jääkiekon, lentopallon, koripallon, kaukalopallon ja sählyn järjestämiseen. Tällaisissa kerhoissa olisi mahdollisuus käyttää hyväksi liikunnan asiantuntijoita. Kaikessa toiminnassa on kuitenkin perustana kristillinen kasvatus. Lisäksi osa seurakunnista tarjoaa edelleenkin erityisriippikouluja tietyille lajeille. Tällaisia on järjestetty ainakin ratsastajille, jääkiekkoilijoille ja tenniksen pelaajille. Liikunta on vahvasti mukana seurakunnan toiminnassa, koska kirkko ei saa vieraantua siitä todellisuudesta, jossa tämän ajan nuoret elävät. Sen ei pidä jäädä etäälle nuorten elin- ja kulttuuriympäristöstä, johon liikunta kuuluu olennaisena osana. (Malkavaara 1987, 55-57.)

Vaikka seurakuntien liikuntatoiminta on yleensä painottunut varhaisnuorten ja nuorten toimintaan, on sitä järjestetty myös aikuisille. Jotkut miesten piirit ovat ottaneet ohjelmaansa juoksulenkin ja saunan. Perhetapahtumiin on usein liitetty kävely-, vaellus-, hiihto- tai suunnistusretkiä. Myös eläkeläisten piireissä ja kerhoissa liikunnalla on

mahdollisuuksia, sillä onhan seurakunnalla varsinaisen hengellisen tehtävän lisäksi velvollisuus kantaa huolta ja vastuuta ihmisen kokonaispersoonasta. (Malkavaara 1987, 57-58.)

Hämäläisen & Vauhkonen (1990) ja Kalpion (1993) Lapuan hiippakunnan ja Helsingin hiippakunnan seurakuntien liikuntatoiminnan kartoituksessa ilmeni, että suurin osa seurakunnista on järjestänyt liikuntaa. Ikäryhmittäin tarkasteltuna liikuntaa järjestetään eniten kouluikäisille ja vähiten alle kouluikäisille ja vanhuksille. Suosituimmat lajit olivat palloilulajit, etenkin lentopallo ja sähly. Suurin osa liikuntatoiminnasta oli ohjattua, varsinkin alle kouluikäisten, kouluikäisten ja vanhusten ryhmissä. Noin neljäsosalla seurakunnista oli omia liikuntatiloja ja puolet seurakunnista käytti vuokratiloja. Suurin osa seurakunnista on järjestänyt liikuntatoimintaa rippikoululeireillä, mutta varsinaisia urheilurippikouluja ei ole järjestetty kovinkaan monessa seurakunnassa (Hämäläinen, P.-L. & Vauhkonen, T. 1990, 80-81.; Kalpio 1993, 87-89.) Kartoitusten mukaan seurakuntien liikuntatoiminnan kehittämiseksi tulisi liikuntaa yksinkertaisesti lisätä eri työmuotoihin ja ikäryhmiin sekä hankkia lisää tiloja ja välineitä. (Hämäläinen ym. 1990, 81-80; Kalpio 1993, 87.)

2.3.2 Seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyössä järjestämä liikuntatoiminta

Seurakunnat ja urheiluseurat ovat tehneet yhteistyötä jo vuosikymmenten ajan. Vuonna 1971 SVUL:n seuroista 18 % teki yhteistyötä seurakuntien kanssa (Lehkonen 1971; Koski 1987) ja 1980-luvun alkupuolella SVUL:n liikuntaseuroista 19 % teki yhteistyötä seurakuntien kanssa (Paakkari & Pitkälä 1983, 51). Kosken ja Heinilän (1988) tekemän valtakunnallisen liikuntaseurojen peruskartoituksen mukaan 1980-luvun lopulla kaikista SVUL:n seuroista keskimäärin 19 % teki yhteistyötä seurakuntien kanssa ja suurista seuroista jopa 27 %. TUL:n seuroista vain 5 %:lla, CIF:n 15 %:lla, SPL:n 21 %:lla ja Suomen Ladun yhteisöistä 24 %:lla oli ollut yhteistyötä seurakuntien kanssa. (Koski & Heinilä 1988, 82.) Yhteistyö seurakuntien ja urheiluseurojen välillä ei siis ollut vähentynyt, vaikka kirkon ja urheiluväen välit olivatkin viilentyneet.

Vuonna 1991 sitä vastoin seurakunnista 10 % teki säännöllistä ja noin 52 % satunnaista yhteistoimintaa urheiluseurojen kanssa. Vuonna 1995 luvut olivat 20 % ja 55 %. Maaseudulla yhteistoiminta oli vilkkaampaa kuin kaupungeissa (Heino ym. 1997, 84, 134). Lisäksi urheiluliitoista 26 % teki edes jonkin verran yhteistyötä seurakuntien kanssa 1990-luvulla (Koski & Heikkala 1998, 59, 152). Yhteistyön voidaan katsoa lisääntyneen, vaikka yhteistyötä on tutkittu hiukan eri näkökulmista

Seurakuntien ja urheiluseurojen välisessä yhteistyössä pidetään keskeisimpänä kirkon ja liikunnan yhteistyön edistämiseksi kehitettyjä viittä tehtäväaluetta. Ne ovat yhteys, kasvatus, sielunhoito, liikunnan etiikka ja todistus. Yhteyksien luomisessa seurakunta pyrkii avaamaan kanavia ulkopuoliseen maailmaan. Se on osoitus kirkon yhteiskuntavastuusta, uskon olennaisuuden osoittamisesta ja yhteyksien avaamisesta seurakunnan ulkopuolelle jääneisiin. Yhteyksillä urheiluseuroihin, seurakunta voi rohkaista ja tukea jäseniään elämään kristittyinä ja kohtaamaan erilaiset maallisen elämän haasteet ja kysymykset. (Seurakunta ja urheilu 1990, 7.)

Kasvatustehtävän tarkoituksena on suhteuttaa liikunnan ja urheilun osuus ihmisen elämään. Seurakunta pystyy auttamaan urheiluseuroja niiden kasvatustoiminnassa tarjoamalla kasvamiseen ja elämään liittyvien asioiden syvällistä pohdintaa. Lähemmin tämä tulee ilmi seurakunnan sielunhoidollisissa voimavaroissa. Seurakunta pystyy antamaan tukea ja auttamaan ihmisiä kohtaamaan vastoinkäymisiä elämän kaikilla alueilla, liikunnassa ja urheilussakin. (emt., 8.)

Eettisissä kysymyksissä kirkon pyrkimyksenä on läheinen ja keskusteleva rinnakkaiselo. Seurakunta pyrkii rohkaisemaan liikuntaväkeä pitämään kiinni urheilun idealismista, toimimaan reilun pelin mukaisesti sekä etsimään, kunnioittamaan ja noudattamaan kestäviä elämänarvoja. (emt., 7-9.) Liikunnan etiikka voidaan jakaa kahteen eri tasoon. Ensimmäinen taso on liikunnan yhteiskunnalliseettinen taso. Toinen taso on yksilön taso, joka keskittyy itse urheilemisen ja urheilijaan liittyviin eettisiin kysymyksiin. Yhteiskunnalliseettinen taso koostuu niistä näkemyksistä, mitkä yhteiskunnalla, siis kaikilla liikuntaorganisaatioilla ja muilla päättävillä tahoilla, on liikunnan alueen asioiden

oikeellisuudesta ja vääryydestä. Nämä käsitykset vaikuttavat kaikkien ihmisten käsityksiin ja asenteisiin liikuntaa kohtaan. Se, mitä pidetään yhteiskunnassa yleisesti hyvänä ja oikeana tai vääränä näkyy ihmisten käyttäytymisessä. Jos urheilun etiikka tällä alueella vääristyy, voivat seuraukset olla mitkä tahansa. Ongelmallisinta tällä tasolla on se, että kuka tai ketkä ottavat tästä vastuun. Niinpä kaikkien tahojen, jotka tekevät urheiluun liittyviä ratkaisuja olisi otettava myös vastuu tai ainakin aluksi tunnustettava vastuunsa toiminnastaan. (Malkavaara 1987, 35-38.)

Yksilön tasolla etiikassa on kysymys urheilijan kasvatuksesta. Urheilijaa koskevat monet pelisäännöt, joiden noudattaminen ei aina ole yksinkertaista. Kirkon mielestä urheilu ei ole koko elämä. Niinpä leikinomaisuutta, etenkin lasten ja nuorten keskuudessa on korostettava edelleen. Syytä on myös painottaa vanhempien ja valmentajien käyttäytymisen tärkeyttä, koska he ovat esikuvia monille lapsille ja nuorille. Urheilun kasvatustavoitteena on yleensä reilun pelin henki. Väärien toimintamallien kriittinen arviointi on tärkeää, jotta elämän ja urheilun mallit eivät vääristyisi. Koska urheilulla ja liikunnalla on suuri kasvatuksellinen merkitys, on yhteisten eettisten periaatteiden ja lähtökohtien määrittäminen tärkeää. Tässä kaivattaisiin yhteistyötä kaikkien kasvatukseen osallistuvien kesken. Seuraavaksi on lueteltu joitakin näkökohtia kasvatuksen suuntaviivoiksi:

1. Ihminen on leikkivä olento, homo ludens, lapsuudesta aikuisuuteen
2. Ihminen kasvaa, oppii ja toimii
3. Liikunnan on otettava ihminen psyko-fyysisenä kokonaisuutena
4. Ihminen on sosiaalinen olento, joka elää ja toimii yhdessä toisten kanssa
5. Ihminen on kehitys- ja kasvumahdollisuuksistaan huolimatta rajallinen olento
6. Ihminen on ainutkertainen olento (Malkavaara 1987, 46-48.)

Kirkolla ei ole erityisasiantuntemusta liikunnan alueella, mutta ihminen pystyy hoitamaan ja ratkaisemaan asioitaan järjen avulla. Kirkon näkemyksen mukaan liikunta kuuluu Jumalan luomaan maailmaan ja siinä vallitsee Jumalan laki, joka ohjaa järjen käyttöä. Jokainen ihminen on saanut luonnollisen tajun oikeasta ja väärästä. Näin jokainen on saanut myös omantunnon ja on vastuullinen teoistaan myös urheillessaan. Ja jos

ymmärrämme Jumalan luojaksi ja elämän ylläpitäjäksi, ymmärrämme, että tämä vastuu palautuu lopulta Jumalaan. Niinpä kirkko pitää oikeutenaan ja velvollisuutenaan muistuttaa urheiluväkeä sen eettisestä vastuusta kasvattajana, ihanteiden sekä arvojen luojana ja toteuttajana. Kirkon ja liikunnan keskusteluyhteyden perustana on, että ihminen voi saada apua ja tukea ratkaisuilleen. (Malkavaara 1987, 28-29.)

Vaikka liikunnasta on tullut osa seurakunnan toimintaa, se ei saa unohtaa perustehtäväänsä. Seurakunnan on todistettava niin, että ihmiset uskovat Jumalaan ja tuotava evankeliumi liikuntamaailmaan niin, että ihmiset näkevät sen merkityksen elämässään. Tämä perustehtävä on myös liikuntayhteistyön viides tehtäväalue. Koska kirkko näkee liikunnan osana yhteiskuntaa, se toivoo, että sen ja liikuntaväen välille syntyisi rakentava ja luottamuksellinen yhteistyö. (Seurakunta ja urheilu 1990, 9-10.)

Myös Hämäläisen & Vauhkonen (1990) ja Kalpion (1993) tutkimuksissa ilmeni, että seurakunnallisen liikuntatyön tärkeimpänä tavoitteena pidettiin monipuolisen kasvatuksen tarjoamista seurakuntalaisille. Lapuan hiippakunnan seurakunnissa liikuntayhteistyön tärkeimmät tavoitteet erosivat kuitenkin nuorisotyöntekijöiden ja kirkkoherrojen välillä. Nuorisotyöntekijät pitivät monipuolista kasvatustoimintaa yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena, kun kirkkoherrat puolestaan pitivät tärkeimpänä evankeliumin levittämistä ja virkistystoiminnan tarjoamista. Monipuolisen kasvatustoiminnan tavoittelemisen johtuu siitä, että yksipuolista hengellistä kasvatusta pidetään riittämättömänä nykyisissä seurakunnissa. Seurakunnan työntekijätkin tiedostavat siis ihmisen ruumiillisuuden tarpeet kokonaisvaltaisessa kasvatuksessa. Seurakuntien tärkeimpänä antina urheiluseuroille pidettiin hengellistä ja henkistä kasvatusta. Hartaudet olivat selkein hengellinen anti. Liikuntayhteistyön perustana pidettiin molempien tahojen käsityksiä liikunnasta myös ei-kilpailullisena toimintana ja sitä, että molempien toimintaan osallistuvat samat ihmiset. Seurakuntien työntekijöiden myönteisellä asennoitumisella liikuntaan on ollut suuri vaikutus yhteistyöhön. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 83-88; Kalpio 1993, 86-91.)

Helsingin hiippakunnan seurakuntien nuoriso-ohjaajien mielestä liikunta edistää monipuolista kasvatusta, niin henkistä, hengellistä kuin ruumiillistakin. Teologit puolestaan

korostivat liikunnan virkistävää merkitystä. (Kalpio 1993, 88.) Urheiluseurat pitivät Helsingin hiippakunnan seurakuntien tärkeimpänä antina henkistä ja kasvatuksellista tukea. Myös evankeliumin levittäminen, tilojen yhteiskäyttö ja sponsorointi nähtiin tärkeinä. Seurakunnat puolestaan pitivät seurojen tärkeimpänä antina ammattiapua, urheiluseurojen tietotaitoa seurakuntien liikuntatoiminnassa, yhteyttä, ystävyyttä ja tilojen yhteiskäyttöä. Yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena pidettiin monipuolisen kasvatustoiminnan tarjoamista. Muita tärkeitä tavoitteita olivat raja-aitojen laskeminen seurakunnan ja muun maailman välillä sekä nuorten saaminen mukaan seurakunnan toimintaan. (emt., 91.)

Hämäläisen & Vauhkonen (1990) ja Kalpion (1993) tutkimuksiin vastasivat seurakunnan kirkkoherrat, nuorisotyönohjaajat tai muut liikuntatoiminnasta vastaavat henkilöt. Heistä suurin osa harrasti itse liikuntaa, joten heidän liikuntamyönteisyytensä nähtiin vaikuttaneen seurakunnan liikuntatoimintaan. Lisäksi tutkimuksista ilmeni, että ne seurakunnat, joilla oli henkilökohtaisia suhteita urheiluseuroihin tai joiden työntekijät kuuluivat urheiluseuraan, tekivät yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 82-83; Kallio 1993, 86-89.)

3 INNOVAATIOTUTKIMUKSESTA

Koska liikuntatoiminta ei ole ollut seurakunnan alkuperäisiä toimintamuotoja, vaan se on tullut mukaan vasta myöhemmin, eräänlaisena uudisteena, voidaan sitä tutkia innovaatioteorioihin pohjautuen. Tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan liikuntatoiminnan leviämistä ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Seuraavaksi selvitetään innovaatiotutkimusta ja -käsitteitä sekä esitellään malli, jonka mukaan liikuntatoiminnan oletetaan tapahtuneen.

3.1 Innovaatiotutkimuksen historiaa

Innovaatiotutkimukset saivat alkunsa 1900-luvun alussa, jolloin ranskalainen Gabriel Tarde selvitti, miksi jotkut uudistukset levisivät yhteiskunnassa toisia paremmin. Tarde pyrki selittämään ihmisten käyttäytymisessä tapahtuneita muutoksia innovaatioiden leviämisen avulla. Innovaatiotutkimuksia oli 1950-luvulla koossa melko vähän, mutta 1970-luvulla julkaisuja oli jo lähemmäs 3000 ja 1980-luvulla 5000. Innovaatiotutkimusten pääpaino oli alussa empiirisissä tutkimuksissa, teoreettisten tutkimusten jäädessä vähemmälle huomiolle. 1980-luvulta lähtien innovaatiotutkimusten näkökulma on laaja-alaistunut ja monitieteellistynyt. Innovaatioita on tutkittu antropologian, sosiologian, maantieteen, psykologian ja taloustieteen piireissä. (Hölttä 1985, 7-10; Rogers 1983, 40-41.) Myös kasvatustieteissä ja viestinnässä on käytetty innovaatiotutkimusta. Innovaatiotutkimuksen pioneereina voidaan pitää amerikkalaista Rogersia, joka on tutkinut innovaatioita yksilön näkökulmasta, ja ruotsalaista Hägerstrandia, joka on tunnettu innovaation alueellisen leviämisen tutkijana. (Hölttä 1985, 9)

Ensimmäisissä diffuusiotutkimuksissa keskityttiin siis selvittämään millaisia muutoksia uudistusten leviämisen vaikutukset saivat aikaan yhteisössä. Myöhemmin huomio kiinnitettiin innovaation omaksujan innovaatioalttiuteen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Yhteisöjen tutkimisesta siirryttiin yksilöiden kautta organisaatioiden ja yhteiskuntien tutkimiseen. Innovaatiotutkimuksia on kohdistettu myös eri tasoille kuten projekti-, yritys-, toimiala- ja kansantaloustasolle. Innovaatioiden alueellista leviämistä on puolestaan tutkittu paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. 1980-luvulla huomio kiinnittyi innovaatioprosessin käynnistämiseen, luovuuden ja luovan toiminnan tutkimiseen, yksilön innovaatiokäyttäytymiseen sekä innovaation informaatiotutkimuksiin, joissa tarkastellaan uudisteesta saatavan etukäteisinformaation vaikutusta sen leviämiseen. Innovaation informaatiotutkimukset ovat usein juuri alueellisia tutkimuksia. (Hölttä 1985, 11-17.) Kaikille innovaation diffuusiotutkimuksille on yhteistä pyrkimys selvittää, miten innovaatioiden omaksumista voitaisiin nopeuttaa (Rogers 1983, 1). Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin liikuntainnovaation omaksumisen ja leviämisen kuvailemiseen sekä leviämiseen vaikuttaneiden tekijöiden selvittämiseen.

3.2 Innovaatiokäsitteitä

3.2.1 Innovaatio

Innovaatio -sanan alkuperä on latinankielisessä sanassa *innovare* eli uudistaa. Innovaatio tarkoittaa uutuutta tai uudistetta, kuten uuden kaupallisen tuotteen tai palvelun käyttöönottoa tai niiden tuottamisessa käytettyä uutta menetelmää. (Hölttä 1985, 4.) Laajemmassa merkityksessä innovaatiolla tarkoitetaan mitä tahansa asiaa, ideaa, esinettä tai käytäntöä, joka on sen omaksujalle uusi. Omaksuja voi olla yksilö tai yhteisö. Uutuuden ei tarvitse tarkoittaa täysin uutta tietoa jostakin asiasta tai esineestä, vaan asia voi olla omaksujalle jo ennestään tuttu, mutta sitä ei olla vielä omaksuttu tai siihen ei osata vielä edes asennoitua. (Rogers 1983, 11.) Täten liikuntatoimintakin voi olla innovaatio. Tässä tutkimuksessa innovaatiolla tarkoitetaan sekä seurakunnan omaa liikuntatoimintaa että liikuntaseurojen kanssa yhteistyössä järjestettyä liikuntatoimintaa, joka on sen omaksujalle eli seurakunnalle uusi toimintamuoto.

Innovaatioita voidaan luokitella eri tavoin esimerkiksi innovaation luonteen, uutuusasteen, käyttäjän tai innovaation omaksumista koskevan päätöksen avulla. (Harisalo 1984, 29.) Useimmiten innovaatiot jaetaan niiden luonteen perusteella teknologisiin ja sosiaalisiin innovaatioihin. Teknologisille innovaatioille on oleellista niiden aineellinen ominaisuus. Tällaisia innovaatioita ovat esimerkiksi autot tai tietokoneet. Sosiaaliset innovaatiot ovat aineettomia innovaatioita kuten erilaisia palveluksia, osallistumismuotoja, hallintojärjestelmiä ja aatteita. Erityisesti julkinen hallinto on keskittynyt tuottamaan sosiaalisia innovaatioita. (emt., 30.) Liikuntatoiminta kuuluu sosiaalisiin innovaatioihin.

Uutuusasteen perusteella innovaatiot voidaan jakaa perusinnovaatioihin ja parannettuihin innovaatioihin. Aivan uusia innovaatioita kutsutaan perusinnovaatioiksi. Perusinnovaation ideointi ja kehittäminen ovat lähteneet aivan alusta liikkeelle, eikä kukaan tai mikään tuota jo innovaatiota. Lisäksi innovaatio on perusinnovaatio, mikäli sen tuottamiseksi ei ole tuotantokoneistoa tai tuotantotapaa eikä sitä kohtaan ole esiintynyt kysyntää eikä tarvetta. Innovaatiot ovat kuitenkin yleensä parannettuja innovaatioita eli tuotteita tai palveluksia,

joita on parannettu määrällisesti, laadullisesti tai funktionaalisesti. (Harisalo 1984, 31-34.) Seurakunnan liikuntatoiminta luetaan parannettuihin innovaatioihin, koska liikuntatoimintaa järjestivät alun perin muut yhteisöt kuin seurakunnat.

Rogers (1983) on luonnehtinut innovaatioita erilaisten piirteiden mukaan, jotka vaikuttavat innovaation omaksumiseen. Jos innovaatiosta on suhteellista hyötyä, omaksutaan se nopeammin kuin sellainen innovaatio, josta ei ole hyötyä. Hyötyä voidaan arvioida vaikkapa taloudellisesti. Toinen omaksumiseen vaikuttava tekijä on innovaation yhteensopivuus omaksujan arvojen, kokemusten ja mahdollisten tarpeiden kanssa. Mikäli innovaatio sopii yhteen näiden kanssa, on omaksuminen nopeampaa. Monimutkaiset innovaatiot jäävät yleensä omaksumatta, mutta mitä helpompi innovaatio on ymmärtää tai käyttää, sitä nopeampaa ja helpompaa omaksuminen on. Näiden lisäksi innovaatio omaksutaan nopeammin, jos omaksujalla on mahdollisuus kokeilla innovaatiota etukäteen, ja jos omaksuja voi nähdä innovaation tulokset etukäteen. (Rogers 1983, 14-16.) Esimerkiksi kirkko omaksui liikuntatoiminnan, koska sen avulla oli mahdollisuus luoda yhteyksiä kirkon ulkopuolelle jääviin jäseniin, mutta toisaalta huippu-urheilussa esiintyvät lieveilmiöt, eivät ole sopineet yhteen kirkon arvomaailman kanssa.

Usein muutoksella ja innovaatiolla tarkoitetaan samaa asiaa. (Daft 1986, 256.) Esimerkiksi innovaation omaksuminen voi laukaista muutoksen. Organisaatioiden muutoskäyttäytymistä onkin selvitetty tutkimalla innovaatioprosesseja. (Rogers 1983, 348.)

3.2.2 Innovaatioprosessi ja diffuusio

Alkujaan innovaatioprosessilla tarkoitettiin teollisuuden tuotekehittelyprosessia eli tapahtumasarjaa, joka alkaa ideoiden syntyvaiheista, jatkuu kuluttajauudisteen hankinnan kautta tuotteen uutuusasteen häviämiseen ja tuotteen markkinoilta poistumiseen. Nykyään innovaatioprosessi ymmärretään kuitenkin laaja-alaisemmin. (Holt 1977, Höltän 1985, 5 mukaan.)

Oleennaista innovaatioprosessille, kuten prosessille yleensä, ovat eri vaiheet. Hölttä (1982, 1989) on kuvannut innovaatioprosessin eri vaiheita ja innovaation leviämistä viiden eri vaiheen kautta. Ensimmäinen vaihe muodostuu yksilöllisen tarpeen tai tilaisuuden synnyttämästä etsintäprosessista. Tässä vaiheessa etsitään uusia ideoita, joiden tarve voi nousta esimerkiksi ongelmista. Seuraavat vaiheet muodostuvat ideoiden syntymisestä ja tuottamisesta, innovaation kehittämisestä ja tuottamisesta sekä innovaation käyttöönotosta ja omaksumisesta. Viimeisenä vaiheena prosessissa on innovaation leviäminen ja kulutus. Prosessin etenemistä säätelevät erilaiset tekijät kuten tarpeet ja käytettävissä olevat tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet. (Hölttä 1982, 7; 1989, 10.)

Rogers (1983) puolestaan jakaa innovaatioprosessin kuuteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan ongelma tai tarve, johon täytyy löytää ratkaisu. Toisessa ja kolmannessa vaiheessa innovaatiota kehitetään niin, että se soveltuu käytäntöön. Neljäs vaihe koostuu uudisteen valmistamisesta, markkinoinnista ja mainonnasta. Viides vaihe koostuu omaksumisesta ja levittämisestä ja kuudes innovaation seurauksista. (Rogers 1983, 135-149.) Innovaatioprosessin voidaan täten katsoa muodostuvan minkä tahansa innovaatio-idean syntyvaiheista innovaation omaksumiseen ja leviämiseen.

Leviäminen eli diffuusio on osa innovaatioprosessia ja tarkoittaa prosessia, jossa innovaatio leviää tiettyjen kanavien kautta tietyssä ajassa jossakin sosiaalisessa systeemissä. Nämä neljä tekijää eli innovaatio, leviämismalli, sosiaalinen systeemi ja aika, muodostavat diffuusion osatekijät. Diffuusio voidaan nähdä myös sosiaalisena muutoksena, koska uuden omaksuminen muuttaa entistä. (emt. 1983, 5-11.)

Leviämistä voidaan selvittää monella eri tavalla riippuen tarkastelun tasosta. Esimerkiksi maantieteissä keskitytään innovaatioiden alueellisen leviämisen tarkasteluun. Alueellisen leviämisen katsotaan tapahtuvan maantieteellisten innovaatiokeskusten kautta, jotka ovat useimmiten innovaation tuotanto-, markkinointi- tai myyntipaikkoja. (Hölttä 1985, 5.) Diffuusio voidaan nähdä myös eräänlaisena kommunikoinnin muotona, jossa vaihdetaan tietoa uudesta asiasta tai esineestä. Kommunikoijina ovat yksilöt tai organisaatiot, jotka ovat yhteydessä toisiin yksilöihin tai organisaatioihin jonkun kanavan tai kanavien kautta.

Kanavilla tarkoitetaan jo edellä mainittua mallia tai keinoa, kuten joukkotiedotusta, millä innovaatio leviää. (Rogers 1983, 17-19.)

Sosiaalisella systeemillä tarkoitetaan puolestaan sitä systeemiä alasysteemeineen, jossa innovaation omaksuminen tapahtuu. Systemi voi koostua järjestelmän yksittäisistä ihmisistä tai ihmisten muodostamista yhteisöistä. (Rogers 1983, 24; Kauppinen 1990, 43-44.)

Leviämistä on vaikea kuvata ilman ajan käsitettä. Niinpä aika on tärkeä diffuusion osatekijä. Diffuusioprosessissa aika kuvaa innovaation omaksumista ja leviämistä. Omaksumisaikaa voidaan tutkia kolmessa eri kohteessa. Ensinnäkin voidaan tarkkailla kuinka kauan kestää siitä hetkestä, kun omaksuja saa ensimmäisen tiedon innovaatiosta, siihen hetkeen, kun innovaatio joko hyväksytään tai hylätään. Toiseksi omaksumisaikaa voidaan verrata toisiin omaksujiin ja määritellä näin omaksujien innovatiivisuutta. Lisäksi ajalla voidaan mitata innovaation nopeutta jossakin sosiaalisessa systeemissä laskemalla kaikkien innovaation omaksuneitten jäsenten lukumäärä tietyssä aikana. (Rogers 1983, 20.) Tässä tutkimuksessa ei keskitytä varsinaisesti mihinkään edellisistä, vaan selvitetään liikuntainnovaation omaksumista ja leviämistä kokonaisuudessaan 1950-1990 -luvulla.

3.3 Innovaation leviäminen organisaatiotasolla

Koska tässä tutkimuksessa tarkastellaan liikuntainnovaation omaksumista ja leviämistä organisaatiotasolla, on innovaatioprosessi sijoitettava organisaation kontekstiin. Seuraavaksi tarkastellaankin sitä sosiaalista systeemiä eli organisaatiota, jossa innovaation omaksuminen ja leviäminen tapahtuvat sekä Rogersin organisaation innovaatioprosessimallia, jonka mukaan omaksumisen ja leviämisen oletetaan tapahtuneen.

3.3.1 Organisaatio

Organisaatioita on tutkittu monista näkökulmista ja niistä on monia määritelmiä. Mitään määritelmää ei kuitenkaan voida pitää ainoana ja oikeana. Laajin organisaatiokäsite on sosiaalinen organisaatio. Se voidaan jakaa kahteen organisaatioon, viralliseen ja epäviralliseen. Virallisessa organisaatiossa ihmisten yhteistoiminta on järjestetty tietoisesti ja harkitusti, ja organisaation toimintatavoista on määrätty säännöillä. Epävirallinen organisaatio on organisaation osa tai toiminta, jonka tavoitteet voivat olla toiset kuin virallisesti asetetut, ja jonka keskinäiset suhteet eivät perustu muodolliseen rakenteeseen. Yleensä organisaation toiminta koostuu sekä virallisesta että epävirallisesta toiminnasta. (Mäkeläinen 1982, 144-145.)

Allardt ja Littusen (1981) mukaan pysyvämpi yhteisöelämä on mahdotonta ilman sosiaalista organisaatiota. Heidän mukaansa organisaatiolla on kiinteä järjestelmä yhteisistä toimintasäännöistä, hyväksytyt vallanjako, ja organisaatiota tarvitaan päämäärien saavuttamiseksi. Nämä päämäärät määräytyvät arvojen ja arvostusten perusteella, mikä määrää puolestaan organisaation rakenteen. (Allardt & Littunen 1981, 107-108.) Myös Daft (1986) määrittelee organisaation sosiaalisesti, itsenäiseksi kokonaisuudeksi, jolla on päämäärä, tarkoituksellinen toimintarakente ja tunnistettavissa olevat rajat, jotka erottavat sen ympäristöstä. (Daft 1986, 9).

Sjöstrand (1981) määrittelee organisaatioilmiötä kolmella tavalla. Ne ovat luetteloiminen (kattavuuteen perustuva määritelmä), sisällöllinen määritelmä ja funktionaalinen määritelmä. Organisaatioiden luetteloimisessa luokitellaan organisaatiot jonkin tietyn samankaltaisuuden kuten esimiehen ja alaisen suhteen kuvauksen mukaan. Tällaisen luokittelun esitti Etzioni. Siihen kuuluu kolme organisaatiotyyppiä: 1) pakko-, 2) hyöty- ja 3) normatiiviset organisaatiot. Sisällöllinen ja funktionaalinen määrittely keskittyvät organisaatioiden olemassaolon pohdintaan. (Sjöstrand 1981, 21-25; Etzioni 1973, 89-90.)

Organisaatioita voidaan luokitella myös niiden päämäärien eli tavoitteiden perusteella. Päämäärät palvelevat monia funktioita ja auttavat suuntautumaan tulevaisuuteen. Tavoite

on jokin haluttu asiantila, joka yritetään toteuttaa kollektiivisesti. Organisaatioita, joilla on useampi kuin yksi tavoite sanotaan monitavoiteorganisaatioiksi. (Etzioni 1973, 12, 13, 25.) Edellä mainittujen määritelmien perusteella voidaan organisaatioita pitää ihmisten muodostamina yhteisöinä, jotka pyrkivät tiettyjen rakenteiden, roolien ja sääntöjen avulla päämääriensä toteuttamiseen.

3.3.2 Kirkko ja seurakunta organisaationa

Koska seurakunta on kirkon hallinnollinen perusyksikkö, tulee sitä tutkia osana kirkollista organisaatiota. Sitä voidaan tarkastella sosiologisesti ja hallintotieteellisesti kolmella tasolla. Ensinnäkin voidaan verrata kirkkoa ja seurakuntaa muihin organisaatioihin ja näin etsiä kirkko-organisaation eroja ja yhtäläisyyksiä verrattuna muihin organisaatioihin. Toiseksi voidaan analysoida vain kirkollisia organisaatioita, jolloin keskitytään eroihin ja yhtäläisyyksiin eri kirkkojen kesken. Kolmanneksi voidaan tarkastella vain yhtä seurakunta- tai kirkkotyyppiä. Tällaisia tutkimuksia ovat esimerkiksi käyttötutkimukset, joissa halutaan selvittää oman organisaation rakennetta ja toimintaa. Lisäksi organisaatioita voidaan lähestyä eri tasojen perusteella. Tutkimus voidaan kohdistaa koko organisaatioon, yksilöiden välisiin suhteisiin tai yksityiseen organisaation jäseneseen. (Mäkeläinen 1982, 147.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhden kirkkotyyppin, evankelisluterilaisen kirkon, seurakuntaa ja sen liikuntatoimintaa.

Seurakunta on virallinen organisaatio. Sen toiminta on järjestetty tietoisesti ja harkitusti julkilausutuvin säännöin. Kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta on säädetty kirkkolaissa (Heininen ym. 1995, 12). Byrokraattinen organisaatio on selkein virallisen organisaation muoto ja yleensä kaikkia kirkkoja voidaan pitää byrokraattisina organisaatioina. Byrokraattiselle organisaatiolle ovat tyypillisiä seuraavat piirteet:

- organisaation suuri koko ja monimutkaisuus
- kirjalliset toimintasäännöt
- arvovallan hierarkkinen rakenne

- kehittynyt työnjako
- epäpersoonallisuus, järjestelmän riippumattomuus henkilömuutoksista. (Mäkeläinen 1982, 144-146.)

Kirkolle ja seurakunnalle nämä kaikki ovat hyvin tyypillisiä piirteitä. Organisaatio on yleensä suuri ja monimutkainen, ja sen toimintasäännöistä on säädetty kirkkolaissa. Kirkon johdossa on arkkipiispa, jonka arvovallan alapuolella ovat hiippakuntien piispat, rovastit ja papit. Myös työnjako on hyvin kehittynyt. Esimerkiksi seurakunnan eri työmuodoille on omat työntekijänsä.

Organisaatioita voidaan kuvailla myös arvovallan perusteella. Tyyppejä on kolme: 1) laillinen arvovalta, 2) perinteinen arvovalta ja 3) karismaattinen arvovalta. Alkuseurakunnan johtajia, esimerkiksi Jeesusta, voitiin pitää karismaattisina johtajina. Nykyään seurakunnassa on tyypillisintä laillinen arvovalta ja byrokraattinen johtajuus. (Mäkeläinen 1982, 149.)

Virallisen organisaation kehittymisen voidaan katsoa liittyvän jakoon Gemeinschaftista ja Gesellschaftista. Gemeinschaft tarkoittaa kokonaisvaltaista yhteisöä. Siihen synnyttään ja kuulutaan sukulaisuuden, asuinyhteisön tai muun luonnollisen asian perusteella. Gesellschaft puolestaan tarkoittaa yhdistystyyppistä yhteenliittymää, johon liitytään ja, jonka avulla pyritään tiettyyn päämäärään. Uskonnolliset laitokset muistuttavat yhdistystyyppisiä yhteenliittymiä, vaikka ne haluaisivat olla enemmän Gemeinschaft-tyyppisiä yhteisöjä. (emt., 145-146.)

Etzionin luokitukseen perustuen uskonnolliset organisaatiot kuten seurakunta luetaan normatiivisten organisaatioiden ryhmään. Seurakunnan päämäärät ovat sivistyksellisiä, vallankäyttö normatiivista ja jäsenten osallistuminen sekä sitoutuminen moraalista. Näin ei ole kuitenkaan aina, vaan esimerkiksi joskus jäsenyydestä katsotaan olevan hyötyä, eikä vallankäytön perusta ole ainoastaan normatiivinen, vaan myös sosiaalinen hyöty. (Etzioni 1973, 89-90; Mäkeläinen 1982, 148-149.)

Seurakuntaa voidaan pitää monitavoiteorganisaationa. Sen päätehtäviä ovat evankeliumin julistaminen kaikille ihmisille, Jumalan tahdon mukaisen elämän opettaminen kristityille sekä kirkon pyhien toimitusten suorittaminen. Näiden lisäksi seurakunnalla on monia sivutavoitteita esimerkiksi erilaiset sosiaaliset tavoitteet. Seurakunnan vaarana on, että sivutavoitteista saattaa tulla pääasia, hengellisten tavoitteiden jäädessä taka-alalle. (Etzioni 1973, 27.) Niinpä esimerkiksi liikuntatoimintaa on järjestetty osana muita työmuotoja, eikä siitä ole tehty keskeistä toimintamuotoa.

3.3.3 Innovaation leviämisen prosessi organisaatiossa

Diffuusiotutkimukset kohdistuivat aluksi yksilöihin ja yksilön omaksumismalleja sovellettiin organisaatioihin. Yksilön omaksumismalleilla ei kuitenkaan voitu selittää organisaation omaksumista, koska organisaatiossa yksilöt eivät päästä aina yksinään innovaation hyväksymisestä tai hylkäämisestä. (Rogers 1983, 347.)

Suurin osa organisaatioita koskevista diffuusiotutkimuksista on keskittynyt organisaatioiden innovatiivisuuteen vaikuttavien tekijöiden määrittelyyn. Tällaisia tekijöitä ovat johtajan (yksilön) piirteet, organisaatorakenteen sisäiset piirteet ja organisaation ulkoiset piirteet. Tutkimuksissa on todettu, että yksilön tai johtajan piirteistä innovatiivisuuteen vaikuttavat muun muassa johtajan asenteet. Organisaatorakenteen sisäisistä piirteistä koko, monimutkaisuus, virallisuus, hallinnon keskittäminen ja henkilöiden väliset yhteydet sekä löysempi kontrolli, esimerkiksi talousasioissa, vaikuttavat innovatiivisuuteen. Nämä muuttujat korreloivat kuitenkin keskenään huonosti, koska osa niistä, kuten keskitetty hallinto, vaikuttaa innovatiivisuuteen omaksumisvaiheessa negatiivisesti ja toteutusvaiheessa positiivisesti. Osa muuttujista käyttäytyy puolestaan päinvastoin. Tutkimuksissa on myös todettu, että ympäristölleen avoimet organisaatiot ovat muita innovatiivisempia. (emt., 347-361.)

Byrokraattisissa organisaatioissa, kuten kirkossa, sosiaalinen rakenne (hierarkia) on hyvin kehittynyt ja vaikuttaa täten innovatiivisuuteen. Mutta organisaatio muodostuu myös

epävirallisesta rakenteesta eli ihmisten välisistä vuorovaikutusverkostoista. Samoin ajattelevien ihmisten verkostoissa innovaatioiden on todettu leviävän nopeammin kuin virallisissa rakenteissa. Myös systeemin normit vaikuttavat innovaatioiden omaksumiseen. Mitä tiukemmat säännöt, sitä vaikeampi on omaksua uutta, vaikka yksilöt niin haluaisivatkin. (emt., 24-27.)

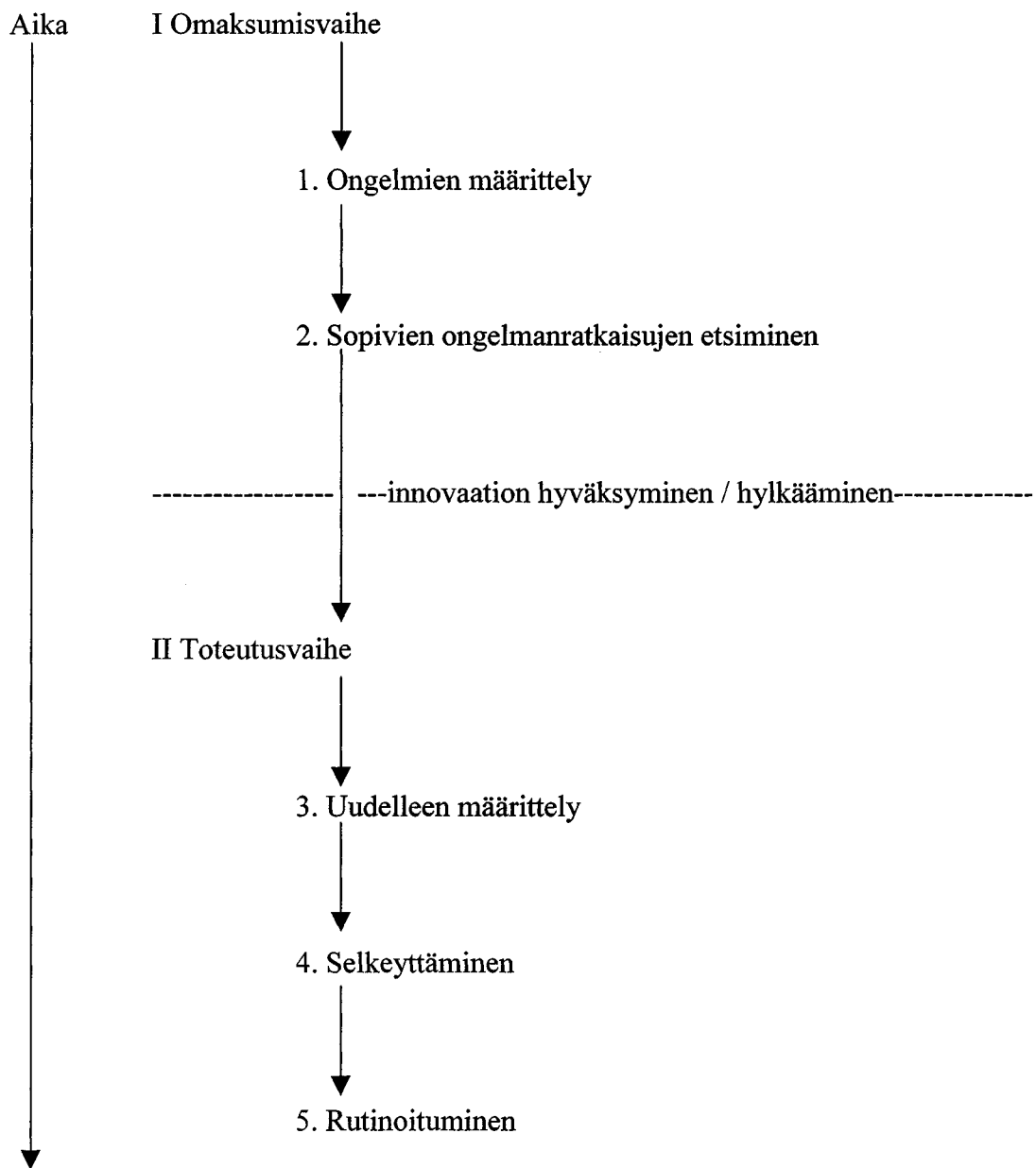
Innovaation omaksumisessa ja leviämisessä on kysymys innovaation hyväksymiseen tai hylkäämiseen liittyvästä päätöksenteosta. Yleensä yksilöä pidetään innovaatiopäätöksen tekijänä, mutta organisaatiossa yksilöt eivät voi aina omaksua innovaatiota ilman organisaation ennakkopäätöstä. Rogers jakaa innovaatiopäätökset neljään tyyppiin päätöksentekijätahon mukaan. Ensimmäisenä ovat niin sanotut valinnanvarapäätökset, jolloin yksilö on riippumaton systeemin toisten jäsenten päätöksistä ja päättää asioista itse. Toisena ovat yhteisölliset päätökset, jolloin systeemin kaikki jäsenet päättävät yhdessä innovaation hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Kolmannen innovaatiopäätösryhmän muodostavat auktoriteettipäätökset, jotka ovat muutaman korkeampi-arvoisen henkilön tekemiä ja viimeinen eli neljäs tyyppi edustaa yksilön päätöksiä, jotka hän voi tehdä vasta sen jälkeen, kun joku muu taho on tehnyt ensimmäisen päätöksen. (emt., 29-31.) Byrokraattisissa organisaatioissa auktoriteettipäätökset ja yksilön päätökset ovat tyyppillisimpiä. Esimerkiksi seurakunta ei voi järjestää mitä tahansa toimintaa, vaan toiminnan on sovittava kirkon toimintasääntöihin, joista päätetään ylemmillä hierarkian tasoilla.

Kuten aikaisemmin mainittiin suurin osa organisaatioiden innovaatiotutkimuksista on keskittynyt organisaation innovatiivisuuden tutkimiseen. Nämä tutkimukset ovat kuitenkin epäonnistuneet kuvaamaan organisaatioiden monimutkaisen ja aikaan sidoksissa olevan innovaatioprosessin. Ratkaisun tähän ongelmaan on tuonut prosessi-näkökulma, jonka avulla kuvataan organisaatioiden innovaationprosessia eri vaiheiden kautta ja päästään sisälle itse innovaatioprosessiin. (emt., 348.)

Rogersin innovaatioprosessimallin mukaan uudistuksen leviäminen tapahtuu organisaatiotasolla kahden päävaiheen eli innovaation omaksumisvaiheen ja

toteutusvaiheen kautta. Nämä puolestaan jakautuvat edelleen eri alavaiheisiin. Jokainen vaihe koostuu tietyistä tyypillisistä tapahtumista, toiminnoista ja päätöksistä, jotka erottavat sen toisesta vaiheesta. Omaksumisvaiheeseen kuuluvat kaikki innovaatioon liittyvä tiedonkeruu, käsitteiden muodostaminen ja innovaation omaksumisen suunnittelu. Omaksumisvaihe voidaan jakaa edelleen kahteen vaiheeseen, 1) organisaation ongelmien määrittelyyn ja sopivien 2) ongelmanratkaisujen etsimiseen. Organisaatiossa voi olla yleisiä organisatorisia ongelmia, jotka luovat tarpeen innovaatiolle. Esimerkiksi organisaation odotukset ja todellinen toiminta ovat ristiriidassa keskenään. Ongelma ei kuitenkaan välttämättä luo innovaatiotarvetta. Joskus organisaatio löytää tai törmää innovaatioon, josta on hyötyä organisaation toiminnalle, ja joka sopii organisaation arvoihin. Kun ongelmat on määritelty ja niille on löydetty sopiva ratkaisu, suunnitellaan ratkaisun toteuttamista. Näiden vaiheiden jälkeen innovaatio päätetään joko hyväksyä tai hylätä. (Rogers 1983, 361-364.)

Toteutusvaiheeseen kuuluvat kaikki toimenpiteet, jotka liittyvät uudistuksen käyttöönoton vakiinnuttamiseen. Tällaisia ovat kaikki päätökset ja toiminnot, jotka vaikuttavat innovaation toimeenpanoon. Toteutusvaihe jaetaan vielä kolmeen alavaiheeseen, jotka ovat 3) uudelleen määrittelyvaihe, 4) selkeyttämisen vaihe ja 5) rutinoitumisen vaihe. Uudelleen määrittelyvaiheessa innovaatio alkaa menettää uutuuden piirteitä. Siitä tulee osa organisaatiota. Mikäli innovaatio ei sovi organisaation ongelmaan sellaisenaan, sitä voidaan muotoilla uudelleen organisaation tarpeisiin, rakenteeseen ja tavoitteisiin sopivaksi. Pelkästään innovaatiota ei muokata organisaatioon sopivaksi, vaan myös organisaatiota voidaan muuttaa innovaatiolle sopivaksi. Selkeyttämisen vaiheessa innovaation käyttöä laajennetaan organisaatiossa ja uuden idean merkitys tulee selvemmäksi organisaation jäsenille. Innovaation ja organisaation suhde määritellään entistä selvemmin ja innovaatiota käytetään säännöllisesti koko organisaatiossa. Rutinoitumisen vaiheessa innovaatiosta tulee osa organisaation toimintaa ja innovaatio kadottaa erillisuutensa. (emt., 364-365.) Kuviossa yksi on esitetty innovaatioprosessimallin omaksumis- ja toteutusvaiheet eri alavaiheineen.

KUVIO 1. Rogersin innovaatioprosessimalli

Innovaatio ei kuitenkaan leviä todellisuudessa minkään mallin mukaisesti. Esimerkiksi edellä mainitut vaiheet tapahtuvat yleensä esitetyssä järjestyksessä, mutta eivät aina. Seuraava vaihe ei voi tapahtua ennen edellisen pääkohdittaista toteutumista. Leviäminen voi olla hidas tai nopea, se voi jopa vetäytyä edelliselle tasolle tai jättää väliin jotkin vaiheet kokonaan. Jos innovaatio tulee organisaation ulkopuolelta, leviämisen vaiheet tapahtuvat

yleensä edellä mainitussa järjestyksessä, mutta jos innovaatio saa alkunsa organisaation sisältä, vaiheiden järjestys muuttuu. Lisäksi innovaation hylkääminen voi tapahtua missä tahansa vaiheessa. (emt., 365-366.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA ONGELMAT

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, kuinka liikunta tuli osaksi seurakunnan toimintaa. Liikuntatoimintaa tarkastellaan innovaationa, jonka omaksujana on seurakunta-organisaatio. Omaksumista ja leviämistä kuvataan Rogersin innovaatioprosessimallin avulla.

Ensimmäisen tutkimustehtävän mukaisesti selvitetään levisikö liikuntatoiminta seurakunnassa Rogersin innovaatioprosessimallin mukaisesti, ja jos näin tapahtui, voidaanko leviämisessä nähdä leviämisprosessin eri vaiheita.

1. Jakautuiko leviäminen kahteen päävaiheeseen eli innovaation omaksumis- ja toteutusvaiheeseen?
2. Voidaanko omaksumis- ja toteutusvaiheessa erottaa vielä osavaiheita?

Innovaation leviämisen oletetaan tapahtuvan Rogersin innovaatioprosessimallin mukaisesti. Malli koostuu kahdesta päävaiheesta omaksumis- ja toteutusvaiheesta, jotka jakaantuvat vielä alavaiheisiin. Leviäminen ei kuitenkaan tapahdu todellisuudessa minkään mallin mukaisesti. Siihen voivat vaikuttaa monet innovaatiosta, sen omaksujasta tai sosiaalisesta systeemistä johtuvat tekijät. Toisen tutkimustehtävän mukaisesti selvitetäänkin, mitkä tekijät edistivät tai estivät innovaation leviämistä.

1. Mitkä innovaatiosta johtuvat tekijät edistivät tai estivät innovaation leviämistä?
2. Mitkä omaksujasta eli seurakunnasta johtuvat tekijät edistivät tai estivät leviämistä?

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

Tutkimus suoritettiin tapaustutkimuksena Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa. Keskittyminen yhteen seurakuntaan johtui monestakin eri syystä. Ensimmäkin perinteinen kartoittava kyselytutkimus olisi todennäköisesti toistanut jo tiedossa olevia totuuksia seurakunnan liikuntatoiminnan määrästä ja toimintamuodoista. Tapaustutkimus antoi mahdollisuuden lähestyä aihetta eri tavalla. Toiseksi, koska kysymyksessä on opinnäytetyö, moneen seurakuntaan lähetetty kyselytutkimus olisi vienyt huomattavasti enemmän aikaa ja tullut karhuamisineen kalliimmaksi kuin tapaustutkimus. Seuraavaksi esitellään tapaustutkimusta tutkimusmenetelmänä, kuvaillaan tutkimuskohdetta eli Jyväskylän kaupunkiseurakuntaa sekä selvitetään aineiston hankintaa ja analysointia.

5.1 Tapaustutkimus

Sana tapaus voi tarkoittaa ihmistä, ihmisjoukkoa, yhteisöä, laitosta, jotakin tapahtumaa tai laajempaa ilmiötä. Yleensä tapaus on muista erottuva, kielteisesti tai myönteisesti muista poikkeava, mutta myös aivan tavallinen arkielämän tapahtuma. Eri tieteiden tapaustutkimukset kohdistuvat yleensä tietyssä ympäristössä tapahtuvaan käytännön toimintaan, johonkin tapahtumaketjuun tai johonkin yksittäiseen kohteeseen. Tutkimukset voivat kohdistua myös tietyssä ympäristössä toimivien yksityisten ihmisten tai ihmisryhmien arkielämän ulottuvuuksiin ja tapahtumiin. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 10.) Tämän tutkimuksen kohteena on yksi tapaus eli Jyväskylän kaupunkiseurakunta ja sen liikuntatoiminta.

Tapaustutkimuksella pyritään saamaan yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa jostakin yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta tapauksia. Kiinnostuksen kohteena ovat usein kaikenlaiset prosessit, ja tutkimuksen tavoitteena on tyypillisimmin ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 129-130.) Tässä tutkimuksessa pyritään kuvaamaan miten liikunnasta tuli osa seurakunnan toimintaa selvittämällä liikuntainnovaatioprosessin vaiheita Jyväskylän seurakunnassa.

Tapaustutkimusten tavoitteet ja toteutus vaihtelevat, mutta niille on yhteistä monipuolisilla ja monilla eri tavoilla hankittujen tietojen koonti tutkittavasta tapauksesta. Yhtenäistä tapaustutkimuksen määritelmää on vaikea esittää, mutta sillä on tiettyjä ominaisuuksia, joilla sitä voidaan luonnehtia. Niitä ovat:

1. yksilöllistäminen,
2. kokonaisvaltaisuus,
3. monitieteisyys,
4. luonnollisuus,
5. vuorovaikutus,
6. joustavuus ja
7. arvosidonnaisuus.

Tapaustutkimuksessa lähtökohtana on yksilöiden kyky tulkita inhimillisen elämän tapahtumia. Se on kokonaisvaltaista ja systemaattista kuvausta ilmiön laadusta eri näkökulmista. Tapaustutkimus on yhdistelevää, koska taustateoriat ja menetelmät valikoidaan eri yhteyksistä yhdistäen eri tieteiden teorioita ja kokemuksia tutkimuksen teosta. Tapaustutkimus saa luonnollisen ominaisuutensa siitä, että ilmiötä tutkitaan niiden luonnollisessa ympäristössä ilman keinotekoisia järjestelyjä ja vuorovaikutus ominaisuutensa siitä, että tutkija ja tutkittavat ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tapaustutkimus on joustavaa, koska tietoja etsitään sieltä, mistä niitä voidaan saada ja tutkimusta voidaan tavoitteiltaan ja toteutukseltaan muuttaa todellisen tilanteen olosuhteiden perusteella. Koska tutkija tekee tutkimusta persoonallisuutensa sitomana, jolloin hänen arvomaailmansa vaikuttaa ilmiöstä saatuu kuvaan, voidaan tapaustutkimusta luonnehtia myös arvosidonnaiseksi. (Syrjälä ym. 1994 , 12-15; Syrjälä & Numminen 1988, 8-11.)

Tapaustutkimuksesta on olemassa myös erilaisia käsityksiä. Esimerkiksi Yin (1983) esittelee erilaisia menettelyjä tutkittavan ilmiön selitysten laadinnasta. Keskeistä näissä on teorian pohjalta laaditun mallin tai muun vaihtoehdoisen selityksen vertaaminen tapaustutkimuksen avulla saatuihin tietoihin. Tällöin yleistäminen on analyttistä eikä

tilastollista. Tutkittava tapaus ei ole otos jostain suuremmasta joukosta, johon yleistäminen voitaisiin tehdä, mutta tapauksen perusteella on mahdollista tutkia teoreettisten oletusten paikkansapitävyyttä. (Yin 1983, 103-117.) Toista näkemystä edustavat Walker ja Stenhouse, jotka korostavat tapaustutkimusta itsenäisenä tutkimustyyppinä, mutta heidän mukaansa siinä on kysymys enemmän historiallisesta selittämisestä kuin kokeellisesta selittämisestä. Keskeistä on tutkittavan ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja tulkinta. (Walker & Stenhouse Syrjälä ym. mukaan 1988, 13.) Yin siis korostaa jonkin teoreettisen mallin testaamista tapaustutkimuksessa, kun Walker ja Stenhouse korostavat puolestaan käytäntöä ja sen kehittämistä. Tämä tutkimus keskittyy lähinnä teoreettisen mallin testaamiseen. Koska tarkoituksena on kuvailla liikuntatoiminnan omaksumista ja leviämistä Rogersin mallia apuna käyttäen, selvitetään samalla pitääkö malli paikkansa.

Ericksonin mielestä tapaustutkimusta on erittäin hyvä käyttää silloin, kun ollaan kiinnostuneita seuraavista asioista:

1. tapahtumien yksityiskohtaiset rakenteet,
2. tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteet,
3. luonnolliset tilanteet ja
4. tiettyjen tapausten syy-seuraussuhteet (Erickson 1986 Syrjälän ym. 1994, 12-13 mukaan).

Tapaustutkimuksilla voidaan siis testata teorioita, mutta usein sen avulla myös kehitetään teorioita. Kasvatustieteessä tapaustutkimuksia on käytetty muun muassa juuri erilaisten innovaatioiden tutkimiseksi. (Syrjälä 1988, 16-17.)

5.2 Tutkimuksen kohde: Jyväskylän kaupunkiseurakunta

5.2.1 Seurakunnan jäsenet, hallinto, talous ja työntekijät

Jyväskylän kaupunkiseurakunta on perustettu vuonna 1875 (Seurakunta kasvavassa Jyväskylässä 1975, 5) ja sen kehitys on seurannut kaupungin yleistä kehitystä. Kaupungin väkiluvun kasvaessa myös seurakunnan jäsenmäärä kasvoi vauhdilla. Vuonna 1940 jäseniä oli noin 9 300, vuonna 1950 jo yli 27 000 ja vuonna 1970 yli 53 000. (Sariola 1997, 74.) Vuonna 1997 kaupunkiseurakunnan jäsenmäärä oli yli 60 000 (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 1). Jyväskylän kaupunkiseurakuntaa voidaan pitää suurena seurakuntana, sillä vuonna 1995 Suomen evankelisluterilaisten seurakuntien jäsenmäärän keskiarvo oli noin 7 300 henkeä, kaupunkiseurakunnissa oli keskimäärin 12 000 jäsentä ja maaseutuseurakunnissa 4 000 jäsentä (Heino ym. 1997, 214). Jyväskylän kaupunkiseurakunta kuuluu Lapuan hiippakuntaan. Taulukossa yksi on esitetty Jyväskylän kaupungin väkiluku, kaupunkiseurakunnan jäsenet ja työntekijät 1950, 1970, 1997 ja näiden muutos prosentteina sekä seurakunnan jäsenmäärän osuus väkiluvusta.

TAULUKKO 1. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan väestötietoja vuosilta 1950, 1970 ja 1997

<u>Väestötiedot</u>	<u>Vuosi</u>			<u>Muutos (%)</u>	
	1950	1970	1997	1950-70	1970-97
Kaupungin väkiluku	30 143	57370	75353	90,3	31,3
Seurakunnan jäsenet	27287	53312	60605	95,4	13,7
Jäsenten osuus väkiluvusta (%)	90,5	92,9	80,4		
Seurakunnan työntekijät	24*	79**	183	229,2	131,6

*Työntekijöiden lukumäärä vuonna 1954

**Työntekijöiden lukumäärä vuonna 1971

(Kunnallistietoa Jyväskylästä 1998, 7; Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 2, 23; Sariola 1997, 41-42, 74; A. Heinola, henkilökohtainen tiedonanto 17.1.2000.)

Suurin osa seurakunnista on itsenäisiä. Ne valitsevat itse työntekijänsä, luottamushenkilönsä ja päättävät taloudestaan ja toiminnastaan itse. Seurakunnan päättävänä elimenä toimii kirkkovaltuusto, jonka puheenjohtajana on maallikko. Valtuusto päättää talousasioista, viroista ja rakentamisesta. Lisäksi se asettaa lautakunnat ja johtokunnat. Valtuusto valitaan joka neljäs vuosi kirkollisvaaleissa. Vaaleilla valitaan myös seurakunnan vakinaiset papit. Kirkkoneuvosto puolestaan valmistelee ja toimeenpanee valtuuston päätökset, valitsee seurakunnan työntekijät ja johtaa seurakunnan toimintaa. Kirkkoneuvoston johdossa on kirkkoherra. (Heininen ym. 1995, 22; Heino ym. 1995, 213-214.) Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kirkkovaltuusto kokoontui vuoden 1997 aikana neljä kertaa ja kirkkoneuvosto 10 kertaa. Tämä näyttää olevan keskimääräinen kokoontumismäärä, sillä vuonna 1995 Suomen seurakuntien kirkkovaltuustot kokoontuivat neljä ja kirkkoneuvostot yhdeksän kertaa. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kirkkoneuvosto

käsitteli vuoden aikana yhteensä 48 asiakohtaa. (Heino ym. 1997, 218; Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 22.)

Seurakunnan aineelliset resurssit muodostuvat taloudellisista tekijöistä, palkallisten työntekijöiden määrästä ja rakenteesta, palkattomien työntekijöiden määrästä ja aktiivisuudesta sekä toimitiloista (Niemelä 1982, 178). Jyväskylän kaupunkiseurakunnan talousarvion toteutuneet tulot olivat vuonna 1997 noin 65 Mmk ja menot 63 Mmk. Tulot ja menot koostuivat kaupunkiseurakunnassa yleishallinnosta, seurakunnallisesta toiminnasta, hautaustoimesta, kiinteistötoimesta, rahoitustoimesta ja pääomataloudesta. Tuloja saadaan kirkollisveroista, suoritteiden ja palvelujen myynnistä saaduista maksuista ja korvauksista, metsätaloudesta sekä vuokrista ja koroista. Suurin osa tuloista kertyy seurakunnan jäsenten maksamista kirkollisveroista, jonka hinta oli Jyväskylässä 1.35 penniä vuonna 1997. Keskimääräinen veroäyrin hinta oli Suomen seurakunnissa 1,33 penniä vuonna 1995. Seurakunnat saavat tuloja myös valtion keräämästä yhteisöverosta. Rahaa tarvitaan seurakunnallisen toiminnan, kiinteistötoimen, yleishallinnon, rahoitustoimen ja hautaustoimen järjestämiseen. Näistä suurin yksittäinen menoerä on seurakunnallinen työ, johon kuuluvat muun muassa jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset, lapsi-, nuoriso- ja diakoniatyö. Seurakunnallisen toiminnan menot vuonna 1997 olivat Jyväskylässä noin 29 Mmk ja tulot 2 Mmk. (Heino ym. 1997, 227-236; Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 6, 23, 24.) Kirkollisveroilla katetaan siis suurin osa seurakunnallisen toiminnan aiheuttamista menoista.

Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa työskentelee runsaat 180 työntekijää. Heihin kuuluvat papit, kanttorit, diakonia-, nuoriso-, kiinteistö-, päiväkerho- ja pyhäkoulutyöntekijät, kirkkoherranvirastossa, taloustoimistossa, monistamossa, puhelinvaihteessa, kiinteistötoimistossa, tiedotus, lähetys- ja suunnittelutoiminnassa, hautausmaalla, puutarhassa ja Vesalan leirikeskuksessa työskentelevät. Suurimmat työntekijäryhmät ovat kiinteistötyöntekijät (28 hlöä), päiväkerhotyöntekijät (26), papit (21) ja diakonia- sekä nuorisotyöntekijät (molempia 19). Seurakunnalla on 31 kiinteistöä, joista kirkkoja ja seurakuntakeskuksia on yhdeksän. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 18-23.) Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa oli vuonna 1997 vapaaehtoisia

työntekijöitä mukana lähimmäispalvelussa (251) ja yhteisvastuukeräyksessä (170), erilaisten kerhojen ja ryhmien ohjaamisessa sekä projekteissa ja tapahtumissa. (emt., 5, 9, 10.) Viime vuosikymmeninä kirkon palveluksessa olevien työntekijöiden määrän kasvu ja moni-ilmeistyminen erilaisten toimintamuotojen vuoksi näkyvät myös Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa. (Heino ym. 1997, 249-268.)

5.2.2 Seurakunnallinen työ

Toisen maailmansodan jälkeen mietittiin Jyväskylän kaupunkiseurakunnan jakoa moneen kertaan, koska jäsenmäärä kasvoi nopeasti. Lopulta päädyttiin työpiirijaon kehittämiseen. Työpiiri- eli seurakuntapiirijaolla tarkoitetaan kaupungin jakamista maantieteellisiin alueisiin seurakunnan työn helpottamiseksi. Alueellinen työ aloitettiin 1950-luvulla Kypärämäen kaupunginosassa, kun sinne valmistui seurakuntakoti. Seurakuntapiirien työstä vastasi ja vastaa edelleen pastori ja piirineuvosto yhdessä alueen työntekijöiden kanssa. Jotkut työmuodot, kuten päiväkerho-, kehitysvammais- ja aikuistyö on hoidettu koko seurakunnassa yhteisesti. Alueellinen seurakuntaelämä ja työaloittain toteutettava toimintamalli on säilynyt eri muunnoksina aina 1990-luvulle asti. (Sariola 1997, 74-75.) Vuonna 1970 seurakuntapiirejä oli seitsemän: 1) Keskusta, 2) Lohikoski, 3) Kortesus, 4) Kypärämäki, 5) Keljo, 6) Kuokkala-Tikka ja 7) Halssila (Kilpeläinen 1975, 38.) Vuonna 1997 seurakuntapiirien lukumäärä nousi jo kymmeneen. Edellä mainittujen piirien lisäksi niihin kuuluivat Huhtasuo, Keljonkangas ja Keltinmäki. Kortesuson seurakuntapiiri muutettiin Kortepohjaksi. (Sariola 1997, 75.) Vuoden 1999 alusta Keljon piiri yhdistettiin Keskustan ja Kypärämäki Keltinmäen seurakuntapiireihin, jolloin piirejä jäi jäljelle kahdeksan. (Piireissä tapahtuu 1999, 10-11; Keljon ja Kypärämäen seurakuntapiirit historiaan 1999, 10.)

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan jumalanpalveluksiin osallistui vuonna 1997 hieman alle 70 000 henkeä. Yhteen jumalanpalvelukseen osallistui keskimäärin 81 henkeä. Sekä päiväettä erityisjumalanpalveluksiin osallistuneiden määrä on vähäinen (Kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 4.). Yhteen päiväjumalanpalvelukseen osallistui kaupungeissa

vuonna 1995 keskimäärin noin 128 henkeä ja maaseudulla 99 henkeä. (Heino ym. 1997, 97.)

Seurakunnan toimintaan kuuluu olennaisena osana musiikki. Perinteisen jumalanpalvelusmusiikin ja kuorotoiminnan lisäksi Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa on järjestetty monia konsertteja ja musiikkileikkikoulutoimintaa kymmenessä ryhmässä, joissa lapsia oli mukana noin 80 vuonna 1997. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 13.)

Jyväskylän kaupunkiseurakunta toteuttaa lapsityötä päiväkerhojen, pyhäkoulujen ja koululaisten iltapäiväkerhojen muodossa. Lapsi- ja perhetyö tavoitti vuonna 1997 viikoittain noin 1450 lasta. Lisäksi järjestettiin erilaisia lasten- ja perheleirejä, koulujen päivänavauksia, tuntivierailuja, leirikouluyhteistyötä ja projekteja. Säännöllisesti päiväkerhoissa kävi kyseisenä vuonna noin 750 lasta ja pyhäkouluissa lähes 500 lasta. (emt., 13.) Vuosina 1992-1995 osallistui kaikista maamme 4-6 -vuotiaista lapsista 58 % seurakuntien päiväkerhotoimintaan ja 5-11 -vuotiaista lapsista 14-15 % pyhäkoulutoimintaan. (Heino ym. 1997, 125-127.)

Varhaisnuorille järjestetään Jyväskylän seurakunnassa muun muassa erilaisia iltapäiväkerhoja. Säännöllisesti näissä kerhoissa käy noin 1110 lasta. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 1). Varhaisnuorisotyössä pyrittiin 1990-luvun taitteessa kehittämään yhteistyötä muun muassa koulujen ja urheiluseurojen kanssa. Tämän yhteistyön pohjalta ovat saaneet alkunsa juuri iltapäiväkerhot. Seurakunnan yhteistyö urheiluseurojen kanssa tavoittaa välillisesti noin 1500 nuorta. (Heino ym. 1997, 128-129.) Nuorisotyössä korostettiin vuonna 1997 ja korostetaan edelleen erityisnuorisotyötä, joka kohdistui syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin ja heidän perheisiinsä. Nuorille järjestetään pienryhmätoimintaa, yhteistyötä eri järjestöjen kanssa, virkistys- ja partiotoimintaa sekä nuorteniltoja. Kaikkiaan näihin toimintoihin osallistui yli 2000 nuorta. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 2, 14.) Edellä mainittujen toimintojen lisäksi nuoret osallistuvat rippikouluun, jonka suosituin muoto on leiririppikoulu. Leiririppikoulut ovat saaneet uutta sävyä muista toiminnoista kuten

musiikista, laskettelusta, vaelluksesta, kalastuksesta ja valokuvauksesta. (emt., 15.) Vuonna 1995 seurakuntien nuorisotoiminta tavoitti noin 10 % kaikista maamme 15-18 -vuotiaista (Heino ym. 1997, 131).

Vaikka tavoitteellinen, opetussuunnitelmaan perustuva yhteistyö koulujen kanssa on ollut monille seurakunnille vielä uusi asia, toteuttaa Jyväskylän kaupunkiseurakunta myös opiskelija- yliopisto- ja aikuistyötä. Opiskelijatyön muotoihin kuuluvat oppituntien ja sielunhoidon järjestäminen lähialueen oppilaitoksilla. Aikuistyöryhmien osallistujamäärät ovat laskeneet 1980-luvun alusta lähtien. Vanhustenryhmät ja lähetyspiirit ovat koonneet suurimmat aikuisryhmät. (emt., 136, 139; Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 15-16.) Jyväskylässä aikuistyötä toteutettiin messujen, pienryhmien, retkien ja erilaisten tapahtumien muodossa. Nuorten aikuisten ryhmiin osallistui keskimäärin 110 henkeä. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 2, 16.)

Taloudellisen laman ja sen vaikutusten vuoksi diakoniatyö on ollut yksi kirkon toiminnan painopistealueista 1990-luvun alusta lähtien. Ihmisten huolta ja hätää lievitetään myös sielunhoidollisella työllä, jota toteuttavat muun muassa sairaalapapit ja perheneuvonta- ja perhetyössä toimivat kirkon työntekijät. (Heino ym. 1997, 142, 152.) Jyväskylän kaupunkiseurakunnan diakoniatyöhön kuuluivat vuonna 1997 vapaaehtoistyön kehittäminen, syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien tukeminen, omaishoidon tukeminen, taloudellinen tukeminen ja kansainvälinen diakonia. Lisäksi Keski-Suomen seurakunnilla on yhteinen perheasianneuvottelukeskus, jonka toiminnan painopisteenä on ollut aviopuolisoiden välisten ristiriitojen selvittely. Seurakunnat hoitavat myös yhteistä Palvelevaa puhelinta, jonka olemassaolo on ollut merkittävintä yksineläville ihmisille. (Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997, 17, 19.)

Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa toteutetaan myös kansainvälistä työtä, lähetystyötä ja yhteistyötä toisten seurakuntien ja muiden tahojen kanssa. Kansainvälistä työtä toteutetaan maahanmuuttajatyön diakonin ja erilaisten palvelutoimintojen kautta. Suomessa tapahtuva lähetystyö on lähinnä varojen hankkimista nimikkoläheteille ja avustuskohteille,

lähetyskasvatusta ja lähetystietouden esillä pitämistä. Nimikkolähettejä seurakunnalla on Senegalissa, Kolumbiassa, Keniassa, Pietarissa ja Tansaniassa sekä Keski-Aasiassa, Bangladeshissa ja Thaimaassa. Seurakunta tukee myös kaikkien kirkon virallisten lähetysjärjestöjen työtä. Kaupunkiseurakunnan ystävyysseurakuntatoiminta toteutettiin vuonna 1997 epävirallisesti seurakuntalaisten kautta Unkarissa, Ruotsissa, Virossa ja Venäjällä. Muita yhteistyötahoja ovat olleet jo aikaisemmin mainitut urheiluseurat. (emt., 16-18, 21.)

5.3 Tutkimusaineiston hankinta ja analysointi

Tutkimusaineistona käytettiin Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehteä, koska muita Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnasta kertovia dokumentteja ei ole arkistoitu säännöllisesti. Lisäksi aineistoa täydennettiin nuorisotyönohjaajan kirjoittamalla kertomuksella seurakunnan ja jääkiekkoseuran välisestä yhteistyöstä. Haastattelun käyttäminen oli hankalaa, koska seurakunnan liikuntatoiminnasta tietäviä oli vaikea tavoittaa. Osa heistä ei enää työskennellyt seurakunnassa ja osalla oli melkoinen kiire päivittäisissä töissään. Kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti on ilmestynyt vuodesta 1948 lähtien. Aluksi se ilmestyi neljä kertaa vuodessa nimellä Seurakuntaviesti. Vuoden 1969 lopussa lehti muutti nimensä Kaupunkiseurakunnaksi ja ilmestyi vuodessa aluksi viisi, sitten kahdeksan ja lopulta kymmenen kertaa vuoteen 1991 asti. Samana vuonna lehden nimi muuttui jälleen Seurakuntaviestiksi. Se ilmestyi 1991-1995 aluksi kymmenen ja lopuksi 20 kertaa vuodessa.

Tutkimukseen on otettu kaikki Jyväskylän kaupunkiseurakunnan arkistoimat lehdet vuosina 1954-1998. Arkistosta löytyivät melkein kaikki kyseisinä vuosina ilmestyneet lehdet. Ennen vuotta 1954 ilmestyneiden lehtien läpikäyminen oli tarpeetonta, koska liikuntatoiminta kuului nuoriso- ja varhaisnuorisotoiminnan osalta kokonaan NMKY:lle. Sen jälkeen seurakunta alkoi luopua yhdistystoiminnasta. Muiden ikäryhmien liikuntatoimintaa oli järjestetty lähinnä virkistystarkoituksessa, joten niitäkään ei ole aiheellista tarkastella aikaisemmilta vuosilta. Aineistoa on täydennetty Kortemäen (1991) Jyväskylän NMKY:n historiikilla (Kortemäki 1991).

Lehdistä etsittiin kaikki artikkelit ja ilmoitukset, jotka koskivat seurakunnan liikuntatoimintaa. Eri vuosilta kootut tiedot järjestettiin eräänlaiseksi aikajanaksi, jolla pyrittiin saamaan kokonaiskuva seurakunnan liikuntatoiminnan vaiheista 1950-1990-luvuilla. Tämän jälkeen innovaatioprosessin vaiheille annettiin numero niiden tapahtumajärjestyksen mukaan: *1= ongelmien määrittely, 2= sopivien ongelmanratkaisujen etsiminen, 3= uudelleen määrittely, 4= selkeyttäminen ja 5= rutinoituminen*. Nämä numerot merkittiin aikajanalle siihen kohtaan, mistä löytyi kullekin vaiheelle tyypillisiä toimintoja, tapahtumia tai päätöksiä. Saman numeron omaavat kerättiin yhteen ryhmiksi, jotka muodostivat kyseisen prosessivaiheen. Samoin analysoitiin innovaation omaksumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Aluksi etsittiin kaikki edistävät ja estävät tekijät. Ne jaettiin omiin alaryhmiinsä sen mukaan oliko tekijä peräisin innovaatiosta vai omaksujasta. Kuviossa kaksi on havainnollistettu esimerkillä, kuinka liikuntatoiminnan vaiheita määriteltiin aikajanalla.

KUVIO 2. Esimerkki liikuntatoiminnan vaiheiden muotoutumisesta aikajanalla

5.4 Tutkimuksen luotettavuudesta

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämistä ei voida verrata sellaisenaan muihin seurakuntiin. Liikuntatoiminnan omaksumisessa ja toteuttamisessa voidaan kuitenkin havaita monia asioita, jotka paljastavat, miten muidenkin seurakuntien liikuntatoiminta on tullut osaksi muuta toimintaa. Seurakunnan tiedotuslehden artikkeleita ja ilmoituksia voidaan pitää luotettavina lähteinä, koska ne tiedottavat seurakunnan järjestämästä toiminnasta ja tapahtumista. Koska kysymyksessä on tapaustutkimus, ovat prosessin eri vaiheiden sekä leviämiseen vaikuttaneiden tekijöiden tunnistaminen kuitenkin sidoksissa kirjoittajan omaan arvomaailmaan ja tulkintaan. Sitä ohjaavat kuitenkin Rogersin kullekin innovaatioprosessin vaiheelle määrittämät tyypilliset piirteet.

6 TULOKSET

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan omaksumisessa ja leviämisessä voidaan havaita Rogersin organisaation innovaatioprosessin päävaiheet, omaksumis- ja toteutusvaiheet. Eri osavaiheita ei voida kuitenkaan erottaa selvästi. Liikuntatoiminnan leviämiseen vaikuttaneita tekijöitä löytyi useita. Ne liittyivät sekä innovaatioon itseensä että omaksuun eli seurakuntaan. Kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämisen vaiheita on tarkasteltu myös suhteessa kirkon ja urheiluväen valtakunnallisen tason suhteisiin. Tämä siksi, koska jokainen seurakunta on osa Suomen evankelisluterilaista kirkko-organisaatiota, jossa ylemmällä hierarkiatasolla tehdyt päätökset vaikuttavat alemman tason toimintaan. Liikuntatoiminnan omaksuminen ja leviäminen ovat kestäneet kaikkiaan kymmeniä vuosia, alkaen 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä.

6.1 Liikuntatoiminnan omaksuminen Nuorten Miesten Kristilliseltä Yhdistykseltä (NMKY)

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan voidaan katsoa omaksuneen liikuntatoiminnan NMKY:ltä. Ennen kaupunkiseurakunnan omaa liikuntatoimintaa NMKY huolehti kirkollisesta liikuntatoiminnasta Jyväskylässä. Jyväskylän NMKY perustettiin vuonna 1891 ja siitä tuli 1920-luvulla kaupungin seurakunnan työelin vahvan poika- ja nuorisotyön kautta. NMKY:tä voidaankin pitää Jyväskylässä myös seurakunnallisen varhaisnuoriso- ja nuorisotyön edeltäjänä. Urheilu tuli mukaan yhdistyksen toimintaan 1920-luvulla. (Kortemäki 1991, 99, 131.)

Toisen maailmansodan jälkeen kaupungin nuorisotyössä tehtiin uudelleen organisointia ja kaupunkiin perustettiin kunnallinen nuorisotyölautakunta. Myös NMKY elpyi sotavuosista ja jatkoi toimintaansa. Sen poikatyö teki tunnetuksi kerhotoimintaa ja yhdistyksen urheilujaosto järjesti hiihto-, suunnistus-, pesäpallo- ja yleisurheilukilpailuja. Urheilujaosto loi yhteydet urheiluväkeen liittyessään alaosastona SVUL:n Keski-Suomen piiriin 1940-luvun lopulla. (emt., 117-118.)

NMKY järjesti poikakerhoja kaupunkiseurakunnan seitsemässä eri pisteessä ja seurakunta tuki rahallisesti sen toimintaa. NMKY:n vastatessa seurakunnallisesta urheilutyöstä urheilu vahvistui poika- ja nuorisotyön merkittäväksi toimintamuodoksi 1950-luvulla. Huoli nuorten sosiaalisista ja kasvatuksellisista ongelmista alkoi lisääntyä ja urheilu nähtiin hyvänä kasvatukseen. (Kortemäki 1990, 128-130.) Ensimmäisiä vain liikuntaa varten perustettuja kirkollisia kerhoja olivat Jyväskylässä NMKY:n toimesta järjestetyt kori- ja lentopalloharjoitukset, jotka oli suunnattu pojille (Seurakuntaviesti 1-4/1954). Yhdistys perusti myös urheiluseuran, Jyväskylän NMKY:n Urheilijat, jonka toimintaan kuuluivat aluksi kori- ja pesäpallo ja myöhemmin suunnistus. Vuonna 1955 NMKY:n Urheilijat saivat kaupungilta ensimmäisen avustuksen, mutta myöhemmin toiminta väheni varojen puutteen vuoksi ja lopulta toimintaa pystyttiin järjestämään enää vain nuorille. Vanhemmat koripalloilijat siirrettiin Hongikon Nuorisoseuran Urheilijoihin (HoNSU). Nuorisotyön seurakunnallistaminen tuli esille 1954 ja nuorisotyö haluttiin laajemmin seurakunnallisen

hallintoelimen alaiseksi. Vuonna 1958 kaupunkiseurakunta saikin ensimmäisen oman poikatyöntekijänsä, ja saman vuoden jälkeen NMKY ei saanut enää varoja seurakunnan elimen ominaisuudessa, vaan tuki myönnettiin osana kirkollisten yhdistysten avustuksista. NMKY:n ajan nähtiin seurakunnassa olevan ohitse, mutta yhteistyötä sen kanssa jatkettiin niin, että seurakunta huolehti kurseista ja kerhoista ja NMKY liikuntakasvatus- ja urheilutyöstä. (Kortemäki 1991, 128-133, 141.)

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan omaksumisen voidaan siis katsoa alkaneen vähitellen 1920-1950-luvuilla. Koska kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan järjestäminen oli tuolloin NMKY:n järjestämää, ei seurakunnan oma liikuntatoiminta ollut kovinkaan monimuotoista. Ainakaan sitä varten ei järjestetty mitään erillisiä kerhoja. Liikuntatoimintaa kokeiltiin talvisin hiihtokilpailujen ja -leirien ja kesäisin polkupyöräretkien sekä seurakunnan kesäkodissa Lehtisaassa järjestettyjen peli-iltojen muodossa. Peli-illoissa oli mahdollisuus harrastaa liikuntapelejä kuten pingistä ja lentopalloa. Illat oli jaettu erikseen tytöille ja pojille. Leirit ja retket oli tarkoitettu lapsille ja nuorille, mutta myös naisille. Esimerkiksi vuodesta 1956 alkaen järjestettiin naisille hiihtoleirejä Lapissa tai lähipaikkakunnilla. Seurakunnan siirtyessä omaan nuorisotyöhön vuonna 1958 myös Jyväskylän seurakuntapojat järjestäytyivät. He järjestivät keskuudessaan hiihtokilpailuja ja heidän myötänsä poikatyö alkoi siirtyä NMKY:ltä seurakunnalle. (Seurakuntaviesti 1-5/1954; 1-3/1955; 1-4/1956; 1-3/1957; 1-4/1958; 1-2,4-5/1959.)

6.2 Ongelmia ja ratkaisuja

Liikuntaa pidettiin toisaalta hyödyllisenä, mutta toisaalta siihen liittyi monia kirkkoa huolestuttavia piirteitä. Myös Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa otettiin kantaa kirkon ja urheiluväen yhteistyöhön. Suurimmaksi huolenaiheeksi nousi urheilun ja sunnuntain yhteensovittaminen. Urheilua pidettiin hyvänä, mutta sen harjoittamista sunnuntaisin jumalanpalvelusaikaan ei katsottu suopeasti. Näin asiaan suhtautui pappi:

”Heräsin helluntaiaamuna moottoripyörien papatukseen. Nyt ne jo harjoittelevat ja sitä jatkuisi kirkko aikaan asti, kello 13 alkaisivat itse kilpailut. Vilkaistuani lehdestä, mitä Jyväskylä tarjoaa tänään, sain todeta, että helluntaista oli muodostuva todella oikein urheilusunnuntai.” (Seurakuntaviesti 1/1955, 4.)

Liikunnan ja kristinuskon katsottiin yhdistävän kansaa, mutta ne haluttiin sovittaa yhteen. SVUL:n Keski-Suomen piirin henkisen jaoston puheenjohtaja Mauno Pohjonen kommentoi asiaa seuraavasti:

”Kristinuskko yhdistää Suomen kansaa ja urheilu yhdistää Suomen kansaa ja nämä molemmat pitäisi saada vielä yhdessä yhdistämään kansaa. Tässä mielessä kristinuskon ja urheilun kysymykset ovat keskeisiä kysymyksiä kummankin kannalta katsoen. Nimenomaan sunnuntai, joka on pyhitetty evankeliumille ja on myös keskeinen päivä nykyaikaisessa urheilutoiminnassa muodostaa ongelman, jossa suhteiden selvittäminen pitäisi suorittaa. Moni urheilija on sitä kaivannut.” (emt.)

Urheilijoilla oli omat näkemyksensä. Muun muassa suunnistaja Olavi Nokelainen koki asian näin:

”Minun käsitykseni mukaan ei urheilun ja sunnuntain yhteenkuuluvaisuudella suinkaan mitään pahaa ole, päinvastoin. Ihminenhan tarvitsee liikuntaa pysyäkseen niin henkisesti kuin ruumiillisesti terveenä ja elinkelpoisena. Ja vaikka me urheilijat joudumme hankkimaan nuo terveystabletit joskus kirkko aikana, en katso sitäkään pahaksi. Sillä me emme suinkaan unohda sitä hetkeä sunnuntaista. Olen nykyisin harrastanut vain suunnistusta ja sanonkin sanani suunnistajan näkökulmasta. Olisin paljosta vajaan, jos en saisi viettää muutamia pyhäaamuja Luojan kauniissa ja suuressa puutarhassa rasteja ratkoen.” (emt., 5.)

Vuonna 1955 Jyväskylässä järjestettiin jopa urheiluväen neuvottelupäivä, johon osallistui myös hiippakunnan piispa E.G. Gulin. Hän totesi seuraavaa:

”Lepopäivä on tarkoitettu virkistykseksemme ja pyhän hiljaisuuden aikaansaamiseksi. Se on kuin Jumalan majatalo rientojemme keskellä.” Ja jatkoi: ”Emme voi järjestää kilpailujakaan muina päivinä kuin lauantai- ja sunnuntaina. Se on valitettavaa. Mutta älkäämme antako niiden sattua yhteen jumalanpalvelusaikojemme kanssa. Ja pitäkäämme huoli siitä, että ne eivät riistä sitä aikaa, mikä sellaisenakin päivänä tarvitaan sielun yksinoloon Jumalan kanssa ja yhdessäoloon hänen seurakuntansa kanssa.” (emt., 5-6.)

Kansan maallistuessa, kirkon oli etsittävä uusia toimintatapoja säilyttääkseen yhteyden jäseniinsä. Yhteiskunnan muuttuessa myös huoli nuorista ja heidän kasvatuksestaan lisääntyi. Koska kirkko ei halunnut vieraantua jäsenistään, otettiin liikunta yhdeksi keinoksi yhteyksien ylläpitämiseksi. Samoin liikunta nähtiin hyvänä apuna kasvatuksessa. Jyväskyläläiset urheilijat Markku Kahma ja Ahti Vuorio kommentoivat näin, kun heiltä kysyttiin mielipidettä urheilun kasvattavasta vaikutuksesta:

” Se on sekä fyysillisesti, että psyykkillisesti erinomainen vapaa-ajan harrastus. - - Sekä kilpailuissa että harjoituksissa on jumalanpalvelusaika ehdottomasti rauhoitettu.” (Seurakuntaviesti 4/1958, 10-11.)

Ongelmia muodostivat siis kirkon säännöt, kuten lepopäivän pyhittäminen. Ongelmia aiheuttivat myös ne urheiluun liittyvät piirteet, jotka eivät sopineet kirkon arvomaailmaan. Ristiriitaisuuksista huolimatta liikuntatoimintaa toteutettiin Jyväskylänkin seurakunnassa, muttei jumalanpalveluksien aikana.

6.3 Toteutusvaihe

6.3.1 Liikuntatoiminnan uudelleen määrittelyä ja rakentamista

Kirkollinen liikuntatoiminta siirtyi vähitellen seurakunnan alaisuuteen, jolloin seurakunnan voidaan katsoa omaksuneen liikuntatoiminnan. Sen tuki omalle poikatyölle, jossa liikuntatoimintaa harrastettiin eniten, oli vuonna 1962 enemmän kuin NMKY:lle.

Liikuntatoiminta oli sisällöltään 1960-luvulla samanlaista kuin aikaisemminkin. Naisille ja nuorille järjestettiin hiihtoleirejä Lappiin ja seurakuntapojille hiihtokilpailuja. Rippikouluissa pelattiin virkistykseksi lentopalloa ja liikunnalliset kesäleirit ja peli-illat kuuluivat edelleen ohjelmaan. (Kortemäki 1991, 142). Oma seurakunnallinen työ lisääntyi kaiken aikaa ja tilojen puutteeseen tuli helpotusta vuonna 1962, kun Jyväskylään valmistui keskusseurakuntatalo. Sen yhteyteen rakennettiin voimistelusalit, jonka myötä liikuntaa oli mahdollista järjestää muillekin ryhmille kuin nuorille. Esimerkiksi naisille järjestettiin voimistelua ja vanhuksille kuntouttamisvoimistelua. Perinteisten polkupyöräretkien lisäksi ryhdyttiin järjestämään myös vaellusleirejä Lappiin. (Seurakuntaviesti 1-2, 4-5/1959; 1/1961; 2,4/1962; 1-2,4-5/1968.)

Kirkollisen liikuntatoiminnan merkityksestä ja sisällöstä keskusteltiin kaiken aikaa. Esimerkiksi 1960-luvun alussa Jyväskylän seurakuntalehdessä kirjoitettiin urheilun positiivisesta merkityksestä nuorisotyössä. Nuorison kurjistumiseen oli kiinnitetty huomiota ja liikunta nähtiin keinona pitää nuoret poissa pahan teosta. Jorma Niemi kirjoitti aiheesta seuraavasti:

”Mielestäni urheiluharrastus sopii nykyajan ihmisille paremmin kuin koskaan ennen. Monet työalat ovat koneellistuneet, työssä tarvitaan yhä vähemmän ruumiillisia ponnistuksia. - - Urheilu sopii kaiken ikäisille. Jokainen löytää ikäkaudelleen sopivan lajin, jota voi harrastaa kilpailumielessä tai vain omaksi ilokseen nauttia liikunnan lahjasta. - - Nuorisotyössäkin urheilulla on oma tärkeä merkityksensä. Olemmehan huomanneet miten esim. pojat ennen kouluikääkin ovat täynnä toimintatarmoa. Pojat haluavat purkaa tarmoaan jonnekin. Eikö tällöin ole oikein, että heidät ohjataan urheilun pariin. He viihtyvät ja kehittyvät urheilun temmellyksessä, ja ovat sitä harrastaessaan poissa mahdollisesti muualla suoritettavista huonoista harrastuksista. On totta että pojille on ennen kaikkea opetettava Jumalan tuntemusta, joskaan he eivät aina ymmärrä tai jaksa syventyä ajattelemaan Raamatun totuuksia niin syvällisesti kuin ehkä sitten varttuneempina. - - Etenkin huippu-urheilijalla on vaara joutua urheilun lumoihin niin, että urheilusta muodostuu epäjumala ja henkinen ja hengellinen elämä jää ravinnotta. Jos urheilusta

muodostuu tällainen epäjumala ei se ole ihmiselle hyväksi eikä Jumalalle mieliksi.” (Niemi 1963, 6.)

Ruumiilliset ponnistukset nähtiin siis hyvänä vastapainona työlle ja keinona purkaa paineita, mutta samalla painotettiin kristinuskon opettamista.

Kaupunkiseurakunta etsi yhteyksiä myös urheiluseuroihin julkaisemalla muun muassa ilmoituksen, jossa tarjottiin apua urheiluseurojen ohjelmien järjestämiseksi. Yhteistyö urheiluseurojen kanssa ei kuitenkaan käynnistynyt. Liikuntatoimintaa pyrittiin kaiken aikaa muokkaamaan omiin tavoitteisiin ja ongelmiin sopiviksi. Esimerkiksi vuonna 1968 valmistui seurakunnan leirikeskus Vesalaan. Se toi tiloja keskusteluun, koulutukseen sekä ruumiilliseen että hengelliseen kuntoutukseen. Samana vuonna selkiintyi myös pitkään jatkunut nuorisotyön tavoitteiden määrittely. Seurakunnan organisaatiossa tehtiin muutoksia ja nuorisotyötä johtamaan perustettiin hallitus. Nuorisotyön uudelleen organisointi loi myös jo useamman vuoden toimineiden seurakunnan omien tyttö- ja poikakerhojen rinnalle liikunta- ja voimistelukerhoja. Osaltaan liikuntatoiminnan myönteiseen kehitykseen lienee vaikuttanut urheilullinen nuorisopappi Sakari Saarikoski. (Seurakuntaviesti 1-5/1963; 1,3-5/1964; 1-5/1965; 1-5/1966; 1-2,3-4/1967; 1, 3-4/1968.) 1970-luvulle siirryttäessä seurakunnan nuorisotyö oli organisoitunut ja liikuntatoimintaa järjestettiin seurakunnan omasta toimesta. NMKY:n aika kirkollisen liikuntatoiminnan järjestäjänä Jyväskylässä alkoi olla lopullisesti ohi.

Seurakunnan jäsenmäärän kasvaessa liikuntaa järjestettiin usealle eri ryhmälle ja useammassa seurakuntapiirissä. Esimerkiksi vuosina 1969-1971 järjestettiin keskuseurakuntatalossa tytöille ja naisille voimistelukerhoja, pojille koripallokerhoja, kuuroille koripallokerhoja sekä sokeille voimistelu- ja liikuntakerhoja. Kesäisin oli edelleen mahdollisuus osallistua retkeilyyn, peli-iltoihin Lehtisaaren ja Salmirannan kesäkodeissa sekä Lapin vaelluksiin. Vuosina 1972-1974 järjestettiin hiihtoleirejä Lapissa ja lähipaikkakunnilla. Näitä leirejä järjestettiin aikuisille, nuorille alle 15-vuotiaille, yli 17-vuotiaille, rippikouluikäisille sekä vanhuksille. Kesäisin järjestettiin Vesalassa leirejä ja Lehtisaaressa peli-iltoja. Vuonna 1972 alkoi myös Lohikosken seurakuntapiiri järjestää

voimistelukerhoja tytöille ja pingisiltoja pojille sekä vuodesta 1973 lähtien seurakunta järjesti liikuntaleirejä naisille. Näille leireille oli hankittu asiantuntevaksi ohjaajaksi voimistelunopettaja Raija Pulli. (Seurakuntaviesti 1-3/1969; Kaupunkiseurakunta 4/1969; 1-5/1970; 1-4/1971; 1-5/1972; 1-5/1973; 1-5/1974.)

Seurakunnan tilanpuutteeseen tuli helpotusta, kun Kortepohjan seurakuntapiiriin valmistui voimistelusalit loppukesästä 1974. Salit tulivat tarpeeseen ja niitä käyttivät monet ryhmät:

”Seurakuntakeskuksen urheilutilat on otettu erityisen innostuneesti vastaan. Aamupäivisin niitä käyttävät koululaiset ja iltaisin astuvat sijalle työikäiset. Lentopalloilusta on löydetty yhteinen harrastus ja siinä on tultu tutuiksi. On sopeuduttu siihenkin, että illassa voi pelata vain pari kolme erää, koska harrastajia on ollut neljä-viisikymmentä kerrallaan. Välitöntä vuorovaikutusta lisäävät joka lauantaista taloyhtiöiden väliset puulaakiottelut, joissa jännitys ja huumori ovat vaihdelleet tilanteiden mukaan.” (Seurakuntaviesti 4/1974, 3.)

Myös kuuroille järjestettiin liikuntakerhoja. Seuraavana vuonna salin käyttäjäryhmiä oli lähes parikymmentä, sillä liikuntakerhoja järjestettiin alle 12 -vuotiaille, 12-14 -vuotiaille ja 14-17 -vuotiaille tytöille ja pojille erikseen; lentopalloa nuorille, opiskelijoille, naisille ja miehille; voimistelua naisille, miehille ja vanhuksille. Lisäksi pojille järjestettiin koripallokerhoja. Keskustan seurakuntapiirissä järjestettiin puolestaan optimistijollakerhoja yli 10 -vuotiaille, peli-iltoja yli 10 -vuotiaille pojille, lentopalloa nuorille ja kuuroille. Myös Halssilan seurakuntapiiri alkoi järjestää pingiskerhoja. Perinteiset hiihtoleirit ja Lapin vaellukset, naisten liikuntaleirit, kesäleirit ja Lehtisaaren peli-illat kuuluivat myös 1970-luvun loppupuolen liikuntamuotoihin. 1970-luvulla alkaneita liikunnallisia rippikoululeirejä järjestettiin myös Jyväskylässä. Esimerkiksi vuonna 1974 järjestettiin kaksi vaellusrippikoulua Lappiin. Koska lentopalloa pelattiin rippikouluissa ja nuorten liikuntakerhoissa, osallistuivat myös Jyväskylän seurakunnan nuoret hiippakuntien välisiin lentopallo-otteluihin. (Seurakuntaviesti 1-3/1969; Kaupunkiseurakunta 4/1969; 1-5/1970; 1-4/1971; 1-5/1972; 1-5/1973; 1-5/1974; 1-5/1975; 1-4/1976; 1-4/1977; 1-6/1978; 1-7/1979.)

Seurakunnan liikuntatoiminta laajeni 1970-luvulla huomattavasti, koska toimintaa järjestettiin yhä useammalle ikäryhmälle. Varsinaisia liikuntakerhoja järjestettiin keskuseurakuntatalolla ja Kortepohjan kirkolla, koska ne olivat seitsemästä kaupunkiseurakunnan piiristä (jako vuonna 1965) ainoat, joissa oli liikuntasali. Muissa piireissä oli mahdollisuus pelata lähinnä pingistä. (Seurakuntaviesti 1-5/1965; Kaupunkiseurakunta 4/1972.) Jyväskylän kaupunkiseurakunta ei tehnyt yhteistyötä urheiluseurojen kanssa vielä 1970-luvullakaan vaikka J. Ruotsalaisen (henkilökohtainen tiedonanto 16.4.1999) mukaan seurakunta olikin ottanut yhteyttä Jyväskyläläiseen jääkiekkoseuraan JyP:iin (J. Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4. 1999).

Vaikka liikuntatoimintaa toteutettiin runsaasti, ei seurakunnassa oltu tehty mitään selkeitä liikuntatoiminnan tavoitteita tai toimintamalleja. Huomio oli kiinnittynyt tärkeämpiin asioihin kuin liikunta. Tällaisia olivat muun muassa erityisnuorisotyö ja nuorisoneuvonta. Kirkko keskittyi hoitamaan niitä asioita, joissa se katsoi olevan polttavin tarve. Kirkkoa oli arvosteltu paljon sen tekemän nuorisotyön puutteista ja kaavamaisuudesta.

6.3.2 Toiminnan selkeyttämistä

Kirkko ja urheiluväki olivat vieraantunut toisistaan valtakunnallisestikin 1970-luvulta lähtien. Vieraantumiseen kiinnitettiin huomiota myös Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehdessä 1980-luvun alussa. Urheilua väitettiin kansan epäjumalaksi, koska kisoja pidettiin sunnuntaiaamuisin ja urheilu-uutiset saivat lehdissä runsaasti tilaa. Urheilua pidettiin hyvänä asiana, mutta parhaimman eli pelastuksen esteenä. Vuonna 1980 kaupunkiseurakunnan tiedotuslehdessä asiaa pohdittiin seuraavasti:

”Nyt talviolympialaisten aikaan on hyvä kysyä: ovatko urheiluväki ja kirkko vieraantumassa toisistaan? Maassamme, jossa kristillisiä perinteitä ja arvoja on pyritty kunnioittamaan jo vuosikymmenien ajan, on viime vuosina yhä enemmän alettu vieraantua myös urheilun kustannuksella kirkon sanomasta. - - Viisipäiväiseen työviikkoon siirryttäessä lähes kaikki kilpailut on keskitetty juuri sunnuntaiksi. - - Myös lehdistö on

tehnyt urheilusta niin tärkeän, että esim. maakuntamme ykköslehti uhraa maanantain 20-sivuisesta lehdestään urheilun hyväksi 7-8 sivua. - - Ihminen on Jumalan luoma yksilö, joka tarvitsee sekä ruumiillista kulttuuria että myös henkistä ja hengellistä puolta elämässään. Nykyinen suuntaus on pirstomassa ihmistä hajalle painottaessaan yksinomaan urheilua. - - Näin ollen urheilusta voisi sanoa, että se on hyvä asia, mutta valitettavan usein se on myös parhaimman este.” (Maallikko, 1980.)

Vähäisestä kirkon ja urheiluväen valtakunnallisen tason vuorovaikutuksesta huolimatta käytännön liikuntatoiminta jatkui Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa 1980-luvun alussa pitkälti samanlaisena kuin mitä se oli ollut edelliselläkin vuosikymmenellä. Kuitenkin erilaisten ryhmien määrä lisääntyi entisestään. Vuosina 1980-1984 seurakunta järjesti hiihtoleirejä nuorille aikuisille, nuorille, perheille, tytöille ja pojille sekä Lapissa että Vesalassa. Näitä leirejä järjestettiin etenkin koulujen hiihtolomien aikaan ja eri seurakuntapiirien toimesta. Kesäisin järjestettiin edelleen naisten liikuntaleirejä, nuorten ja varhaisnuorten kesäleirejä sekä peli-iltoja Lehtisaassa. Vuonna 1981 järjestettiin ensimmäisen kerran nuorten polkupyöräretki Ahvenanmaalle. Myös Lapin vaellukset ja vaellus- sekä hiihtorippikoulut yleistyivät. Keskustan ja Kortepohjan seurakuntapiireissä järjestettiin liikuntakerhoja 7-12 -vuotiaille tytöille ja pojille sekä lentopalloa nuorille. Kaupunkiseurakunta loi myös ensimmäisen kerran yhteyden urheiluseuraan, kun jääkiekkoseura JyP lahjoitti vuonna 1983 lipputuottoja yhteisvastuukeräykseen. (Kaupunkiseurakunta 1-8/1980; 1-7/1981; 1-8/1982; 1-8/1983; 1-8/1984.)

Liikunta oli tullut osaksi seurakunnan toimintaa, vaikkei sitä oltu toteutettu minkään suunnitelman mukaisesti. Jokainen seurakunta oli järjestänyt toimintaa parhaimmukseen katsomallaan tavalla. Kirkkoa ja liikuntaa koskevat kysymykset olivat olleet avonaisia monen vuosikymmenen ajan, mutta vihdoinkin kirkkohallituksen asettaman työryhmän (ks. s. 12) myötä asioita haluttiin selvittää enemmän. Työryhmässä syntyneet ajatukset kirkon ja liikuntaväen yhteistyöstä ja tavoitteista levisivät seurakuntiin. Huomiota kiinnitettiin nimenomaan seurakunnan ja urheiluseuran välisen yhteistyön kehittämiseen.

Muun muassa Lapuan hiippakunnan piispa Yrjö Sariola kommentoi kirkon suhdetta liikuntaan seuraavasti:

”Vastikään on valmistunut muistio kirkon ja urheilun välisistä peruskysymyksistä. Siinä kartoitetaan liikunnan ja kirkon välistä suhdetta monipuolisesti. Samalla pannaan alulle kirkon ja urheilun välisten eri kysymysten pohdiskelu. Itse pidän käytännössä hyvin tärkeänä sitä, että eri paikkakunnilla hiippakunnassamme syntyisi keskustelua kasvatusta koskevista kysymyksistä. On selvää, että seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöllä samoin kuin aikuiskasvatuksella on annettavaa urheiluseuroille, mutta mielestäni yhtä selvää on sekin, että urheiluseurat voivat antaa myös seurakuntien kasvatustoiminnalle uusia virikkeitä. Toivoisinkin, että juuri tässä kysymyksessä päästäisiin käytännössä eteenpäin.” (Arvaja, 1988.)

Sariolalla oli myös selkeä käsitys uskon ja urheilun yhteensopivuudesta:

”Minun käsittääkseni uskon ja urheilun välistä suhdetta on arvioitava ennen muuta ensimmäisen uskonkappaleen pohjalta. Jumala on luonut meidät henkis-ruumiilliseksi kokonaisuudeksi. Tähän luomistyöhön kuuluu myös liikkumisen lahja. Meidät on luotu liikkumaan. Siitä ei ole sitten pitkä matka keskinäiseen kilpailuun ja eri urheilumuotojen syntymiseen. Liikunta ja urheilu ei ole siis jotain meidän uskomme ulkopuolella olevaa vaan päinvastoin eräs Jumalan meille lahjaksi antamaan elämään kuuluva asia.” (emt.)

Jyväskylässä käytännön yhteistyötä seurakunnan ja urheiluseuran välillä kokeiltiin ensimmäisen kerran vuonna 1986. Kyseisen vuoden kesällä järjestettiin ensimmäinen JyP:n F-junioreiden leiri ja 15-vuotiaiden rippileiri yhteistyössä seurakunnan ja urheiluseuran välillä. Yhteistyön avulla urheiluseura sai lisää tiloja ja ohjaajia, ja seurakunta yhteyden jäseniinsä. Rippileirejä ei järjestetty kuin kerran, kesäleirejä sen sijaan muutamana vuonna. (J. Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.1999.) Vuoden 1986 leirejä kuvattiin näin:

”Seurakunnan ja urheiluseurojen yhteistyötä on suunniteltu jo kauan ja tänä kesänä tehtiin suunnitelmista vihdoin totta. Vesalan leirikeskuksessa järjestettiin sekä JyP HT:n pienten F-junioreiden leiri että 15-kesäisten rippileiri. Leireillä uskonto ja urheilu kulkivat ikään kuin käsi kädessä ja tunnelma oli mukava loppuun saakka. --- Niin seurakunta kuin urheiluseuratkin ovat kiinnostuneita järjestämään yhteisiä leirejä. Leirielämässä nuoret oppivat ymmärtämään uskon asioita käytännön kokemusten kautta ja saavat samalla viettää kuumat kesäpäivät luonnon helmassa monenlaista mukavaa touhuten. Urheiluseuroilta itseltään puuttuvat sitä paitsi sekä koulutettu henkilökunta että sopivat leiritilat.” (Nirkkonen, 1986.)

1980-lukua voidaan pitää selkeyttämisvaiheena myös siksi, että seurakunnan liikuntatoiminta oli muuttunut entistä säännöllisemmäksi yhä useammalle ryhmälle. Toiminnan sisältö pysyi hyvin samanlaisena, millaiseksi se oli muotoutunut 1980-luvun alkupuolella. Tosin 1980-luvulla suosittu laji, kuten laskettelu ja sähly, tunkeutuivat myös seurakunnan liikuntatoimintaan. Esimerkiksi suurin osa Keskustan ja Kortepohjan liikuntakerhoista oli vuonna 1985 sählykerhoja. Lisäksi erilaiset vaellukset olivat suosittuja ja nuorten sekä varhaisnuorten hiihtoleirejä järjestettiin yhä useammassa paikassa ja yhä useammalle ryhmälle. Hiihto- ja lasketteluleirit suuntautuivat Lappiin hiihtolomien aikaan ja kesäisin järjestettiin edelleen kesäleirejä, Lehtisaaren peli-iltoja, Lapin vaelluksia ja Ahvenanmaan polkupyöräretkiä. Liikunnallisia leirejä ei enää järjestetty vain hiihtolomilla, vaan myös koulujen syyslomien aikana. Säännöllisiä liikunta- ja sählykerhoja järjestettiin lapsille ja nuorille Kortepohjassa ja Keskustassa. (Kaupunkiseurakunta 1-8/1986; 1-8/1987; 1-10/1988; 1-10/1989.)

Kirkon ja urheiluväen yhteistyötä selviteltiin alueellisellakin tasolla. Esimerkiksi vuonna 1989, jolloin TUL:n, SVUL:n ja SPL:n (Suomen Palloliitto) Keski-Suomen piirit kokoontuivat neuvottelemaan kirkon ja urheilun välisestä yhteistyöstä. Aiemmin yhteistyötä oli selvitelty huhtikuussa 1988 järjestetyssä Kirkko ja urheiluseminaarissa Seinäjoella ja TUL:n Keski-Suomen piirin järjestämässä vastaavanlaisessa tapaamisessa Äänekoskella kesäkuussa 1988. (Kaupunkiseurakunta 1-8/1986; 1-8/1987; 1-10/1988; 1-10/1989.)

Kirjallisten selvitysten ajatukset ja ideat levisivät oletettavasti myös Jyväskylän kaupunkiseurakuntaan ja antoivat aihetta selkeyttää myös oman liikuntatoiminnan tavoitteita. Seppo Aaltonen käsitteli kirkon ja urheilun suhdetta kaupunkiseurakunnan tiedotuslehdessä. Valtakunnallisten kirkkoa ja urheilua koskevien mietintöjen pohjalta hän totesi seuraavaa:

”Näyttää jopa siltä, että tänä päivänä jolloin yhteiskunnan yleisessä arvomaailmassa on tapahtunut selvää koventumista ja huippu-urheilussa haetaan menestymistä keinoja säästämättä, seurakuntaa ja sen edustamaa sanomaa kaivataan urheilumaailmassa entistä enemmän. Yhteistyötarjouksia seurakunnan mukaan tulemisesta jäsentensä elämään – myös urheilun piirissä – tulee yhä useammin. Kaupunkiseurakunnan ja JyPHT:n jääkiekkojuniorien välisellä yhteistoiminnalla on jo pitkät perinteet. SM-hiihtojen oheisohjelmatarjonnassa mukana oleminen laajensi yhteistyön kenttää myös hiihtourheilun suuntaan. Tuleviin yhteistyösuuntiin tulee varmaan kuulumaan myös ralliurheilu, sillä onhan Jyväskylä maailmankuulu omista Suurajoistaan. Keskeisintä tässä yhteistyössä on se, että seurakunta on siinä mukana omalla sanomallaan – Jumalan Sanomalla. Itse urheileminen on urheilijoiden osaamisen aluetta. Mutta jäsenistään vastuuta kantavana seurakunnalla on oikeus ja velvollisuus muistuttaa urheilua sen eettisestä vastuusta kasvattajana sekä ihanteiden ja arvojen luojana ja toteuttajana sadoille tuhansille aktiiviurheilijoille ja miljoonaiselle penkkiurheilijoiden joukolla.” (Aaltonen, 1990.)

6.3.3 Liikuntatoiminnan rutinoituminen

Aikaisempien vuosikymmenten toiminnan voidaan katsoa rutinoituneen 1990-luvulla, koska liikunnasta tuli lopullisesti osa kaupunkiseurakunnan toimintaa ja se menetti erillisluonnettaan. Vaikka seurakunnan jäsenmäärä kasvoi kaiken aikaa, liikuntaa pystyttiin järjestämään monille ryhmille useissa seurakuntapiireissä. Lisäksi yhteistyötä eri urheiluseurojen kanssa toteutettiin monin eri tavoin.

1990-luvun alkuvuosina järjestettiin edelleen talvisin hiihtoleirejä koululaisille, nuorille, perheille ja aikuisille niin Vesalassa, Lapissa kuin Kainuussakin. Hiihto- ja laskettelupainotteiset rippikoululeirit kasvattivat suosiotaan. Esimerkiksi vuonna 1992 järjestettiin talvirippikoululeirejä, joilla oli mahdollisuus hiihtoon ja lasketteluun viidessä eri paikassa: Vesalassa, Sotkamossa, Saariselällä, Aholansaarella ja Ylläksellä. Myös liikuntapainotteiset hiihto- ja ulkoilupäivät sekä peli- ja saunaillat lisääntyivät. Niitä järjestettiin perheettömille, yksinhuoltajille ja nuorille työikäisille. Lapin vaellus- ja ruskaleirejä sekä liikuntaa sisältäviä talvileirejä järjestettiin perheille, työikäisille ja eläkeläisille. Liikunta tuli osaksi myös päiväkerhotoimintaa. Varsinkin talvella ohjelmassa oli luistelua. (Kaupunkiseurakunta 1-10/1990; Seurakuntaviesti 1-10/1991; 1-10/1992; 1-10/1993; 1-10/1994; 1-10/1995.)

Jotkut seurakuntapiirit jatkoivat liikuntatoimintaansa myös kesäisin. Esimerkiksi Halssilan seurakuntapiiri järjesti kuntoilua lentopallon, kävelyn, hölkän ja luontopolun merkeissä. Kypärämäessä oli puolestaan mahdollisuus pelata lentopalloa. Muita jo perinteisiä liikuntaa sisältäviä tapahtumia olivat eri ikäryhmille järjestetyt Lehtisaaren peli- ja saunaillat sekä perinteiset Ahvenanmaan polkupyöräretket ja Lapin vaellusleirit. Varhaisnuorten ja nuorten kesäleirit sisälsivät entistä enemmän liikuntaa. Esimerkiksi Porukka-91-leiri oli suunnattu motoristeille, ratsastajille, musiikista, urheilusta ja rullalautailusta kiinnostuneille ja syysloman Vipellys-päiväleirit 7-10-vuotiaille. Vipellys-leireillä oli ohjelmassa muun muassa suunnistusta ja pallopelejä. Seurakunta osallistui myös kesällä 1992 Kalevan kisojen yhteydessä järjestetyn 10-vuotiaille tarkoitetun Kale-leirin järjestelyihin antamalla Kortepohjan liikuntasalin leiriläisten käyttöön sekä pitämällä leirijumalanpalveluksen. Vaellusrippikoululeirien lisäksi järjestettiin vuonna 1995 rippikoulu pesäpalloilijoille. (Kaupunkiseurakunta 1-10/1990; Seurakuntaviesti 1-10/1991; 1-10/1992; 1-10/1993; 1-10/1994; 1-10/1995.)

Syksyisin alkaneet säännölliset liikuntakerhot levisivät useaan seurakuntapiiriin. Kypärämäen, keskustan, Huhtasuon, Halssilan ja Kortepohjan seurakuntapiireissä järjestettiin lähinnä sähly, pingis ja liikuntakerhoja 7-15-vuotiaille pojille. Kerhojen lisäksi järjestettiin myös sählyturnauksia. Esimerkiksi vuonna 1992 Huhtasuolla järjestetty turnaus

aloitettiin jumalanpalveluksella ja mukana oli kaikkiaan noin 19 joukkuetta ja 190 pelaajaa. Suurin osa seurakunnan liikuntakerhoista oli muuttunut vuonna 1992 sählykerhoiksi. Samana vuonna Kypärämäen seurakuntapiiri laajensi liikuntakerhotoimintaansa Keltinmäen koululle ja Keljon seurakuntapiiri aloitti sählykerhot. Tuolloin kaikki liikuntakerhot oli suunnattu lähinnä pojille. 1990-luvun puoliväliin tultaessa Sählykerhoja oli järjestetty 7-16 -vuotiaille pojille Keskustan, Kuokkalan, Keljonkankaan, Kortepohjan, Keltinmäen, Kypärämäen, Lohikosken, Keljon ja Huhtasuon seurakuntapiireissä. Keltinmäessä järjestettiin sählyä myös naisille ja 4.-6. -luokkalaisille tytöille sekä Huhtasuolla liikunta- ja sählykerhoja 7-15 -vuotiaille ja sitä vanhemmille tytöille. Kuokkalassa järjestettiin seinäkiipeilykurssi ja peli-iltoja nuorille sekä Huhtasuolla perinteistä lentopalloa nuorille. Tyttöjen liikunta oli siis lisääntynyt, mutta muutoin seurakunnan liikuntatoiminta pysyi entisissä suunnissaan. (Kaupunkiseurakunta 1-10/1990; Seurakuntaviesti 1-10/1991; 1-10/1992; 1-10/1993; 1-10/1994; 1-10/1995.)

Yhteistyötä urheiluseurojen kanssa tehtiin monin eri tavoin. Esimerkiksi vuonna 1990 kaupunkiseurakunta oli mukana Jyväskylässä käydyissä SM-hiihdoissa, vuonna 1994 se järjesti Jyväskylän Naisvoimistelijoiden kanssa vauvajumppaa, vuonna 1995 Jyväskylän rovasti Kari Nykänen toimi kisapappina soudun MM-kisoissa Tampereella ja vuonna 1997 seurakunta oli mukana Jukolan Viestissä. Samana vuonna kaupunkiseurakunta järjesti myös yhdessä TUL:n kanssa työtä työttömille liikunnasta innostuneille nuorille. Talvella 1998 kaupunkiseurakunta oli puolestaan mukana järjestämässä Suomen luisteluliiton, Seurakuntien Lapsityön Keskuksen ja Lasten Keskuksen kanssa perheiden luistelutapahtumaa ”Paitsi luistella, Yhdessä jäällä.” (Kaupunkiseurakunta 1/1990; Seurakuntaviesti 1-10/1994; Seurakuntaviesti 1-10/1995; Jyväskylän kaupunkiseurakunta mukana Jukolan Viestissä 1997, 22; Perheitä kutsutaan jäälle 1998, 32.)

Edellisellä vuosikymmenellä alkanut seurakunnan yhteistyö JyP:n kanssa jatkui 1990-luvulla saaden uusia muotoja. Vuonna 1991 seurakunnan 10-vuotiaille tarkoitetun Täyskymppi-projektin tiimoilta JyP:n E-80 juniorijoukkueet tekivät MM-kisamatkan Tampereelle. Sekä kaupunkiseurakunnan edustajat että seuran edustajat olivat tyytyväisiä vuosia kestäneeseen yhteistyöhön. Vuoden 1992 tammikuussa kaupunkiseurakunta lahjoitti

300 pelipaitaa JyP:n junioreitten korttelikiekkojoukkueille. Korttelikiekko järjestettiin ensimmäisen kerran samana vuonna. Se oli tarkoitettu 5-8 -vuotiaille lapsille. (Seurakuntaviesti 1-10/1991; 1-10/1992.)

”Korttelikiekko on jatkoa JyP HT:n ja kaupunkiseurakunnan jo vuosia kestäneelle yhteistyölle. Korttelikiekkopelaajien iät vaihtelevat viidestä kahdeksaan ja mukana on myös muutamia tyttöjä. - - Joukkueet harjoittelevat kerran viikossa ja pelaavat tosimielellä viikonloppuna. Pelaajien nimiä on listoihin kerääntynyt yli 300. - - Nuoriso-ohjaaja Kai Saariston, joka vastaa käytännön tasolla yhteistyöstä JyP:n kanssa kertoo, että tarkoituksena on tutustuttaa lapset ja nuoret seurakuntaan, jatkaa kasteopetusta ja tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kortteliekon kautta seurakunta saa lisää yhteyksiä jäseniinsä. ” (Seurakuntaviesti 2/1992, 10.)

Seuraavana vuonna korttelikiekko keräsi jo 450 noin 8-13 -vuotiasta pelaajaa, mikä oli noin 150 lasta enemmän kuin edellisenä vuonna. Tammi-helmikuussa pelattiin viikonloppuisin kaupunginosajoukkueilla ja maaliskuussa järjestettiin jäähallissa lopputurnaus. Kortteliekossa ei pelattu vain jääkiekkoa, vaan myös sählyä. Kaupunkiseurakunta tuki kortteliekkoa antamalla tiloja JyP:n käyttöön ja osapuolten yhteistyössä järjestettiin myös isänpäiväjuhla. (Seurakuntaviesti 1-10/1993; 1-10/1994.) Vuonna 1994 5-12 -vuotiaitten korttelikiekkojoukkueet matkustivat Tampereelle JyP:n ja Ilveksen peliin:

”Vuonna 1986 aloitettu yhteistyö seurakunnan ja JyP HT:n kanssa on kantanut hedelmää. Siitä oli osoituksena adventtina suoritettu yhteinen JyP HT:n 5-12 -vuotiaitten kortteliekolaisten junamatka Tampereelle seuraamaan JyP HT:n ja Ilveksen liigakamppailua Hakametsän jäähallissa.” (Seurakuntaviesti 10/1994, 7.)

Mukana oli noin 290 isää, poikaa ja äitiä. Vanhemmat kommentoivat yhteistyötä seuraavasti:

”Se on tosi hienoa. Seurakunta on antanut auliisti mm. Vesalan tiloja käyttöömme. Myös yhteisiä leirejä on pidetty. Seurakunnan panos on antanut toisenlaista sisältöä harrastustoimintaan. Vielä enemmän voitaisiin yhdistää voimavaroja.” (emt.)

Yhteistyössä arvostettiin seurakunnan tukea kasvatuksessa, arvomaailman luomisessa, tilojen antamisessa ja leirien järjestämisessä. Nuorisotyönjohtaja Jukka Ruotsalainen totesi:

”Tavoitteenamme on tukea JyP HT:n nuorisotyötä omalla panoksellamme. Pidämme tärkeänä, että saamme olla mukana tukemassa kodin ja urheiluseuran kasvatustyötä. Juuri korttelikiikkotoiminta on luonteva tapa tällaiseen kohtaamiseen. Korttelikiikkotoiminnan eräänä lähtökohtana on se, että elämässä on muutakin kuin jääkiekkoa. Mm. joulukuussa kokoonnumme vielä yhteiseen korttelikiikkolaisten jouluhartauteen kaupungin kirkkoon.” (emt.)

Vuonna 1996 korttelikiekossa oli mukana jo 600 kiekkoilijaa ja 70 ohjaajaa. Yhteistyön lähtökohtina korostettiin nuorten elinoloja ja tulevaisuutta, minkä vuoksi yhteistyölle luotiin kyseisenä vuonna myös yhteinen toiminta-ajatus ja kasvatustavoitteet. Kumpikaan yhteistyökumppaneista ei tehnyt yhteistyötä toisen ehdoilla. Korttelikiekon lisäksi järjestettiin yhteisiä leirejä ja valmentajakoulutusta. Yhteistyö jatkui myös vuonna 1997 ja 1998 muun muassa yhteisen kesäleirin merkeissä. (Seurakuntaviesti 1-10/1995; 1-20/1996; 1-20/1997; 1-20/1998.)

Myös 1990-luvun loppupuolella järjestettiin Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa monimuotoista liikuntaa. Vuonna 1996 oli mahdollisuus osallistua kolmelle vaellusrippikoululeirille, kolmelle hiihto-laskettelurippikoululeirille ja yhdelle urheilupainotteiselle rippikoululeirille. Hiihtolomien Lapin retket ja vaellukset, kesäleirit, Ahvenanmaan polkupyöräretki ja kesän liikunnallinen toiminta Kypärämäessä ja Lehtisaassa pysyivät ennallaan. Varhaisnuorten ja nuorten toiminta pysyi myös edellisten vuosien suuntaisena. Sähly- ja liikuntakerhojen lisäksi järjestettiin seinäkiipeilykursseja, lentopallo- ja peli-iltoja. Niitä järjestettiin monille ikäryhmille kuten 7-15-vuotiaille, nuorille sekä aikuisille, niin miehille kuin naisillekin. Myös Keskustassa oli sekä 7-12 -

vuotiaiden tyttöjen sekä poikien mahdollista osallistua sählykerhoon ja nuorien sähly- ja palloilukerhoon. Keljonkankaalla järjestettiin sählyä ala-asteen oppilaille ja Keltinmäessä sählyä 7-17 -vuotiaille tytöille ja pojille sekä naisille. Kuokkalassa ja Kypärämäessä sählyä järjestettiin yli 7 -vuotiaille pojille. (Seurakuntaviesti 1-20/1996.)

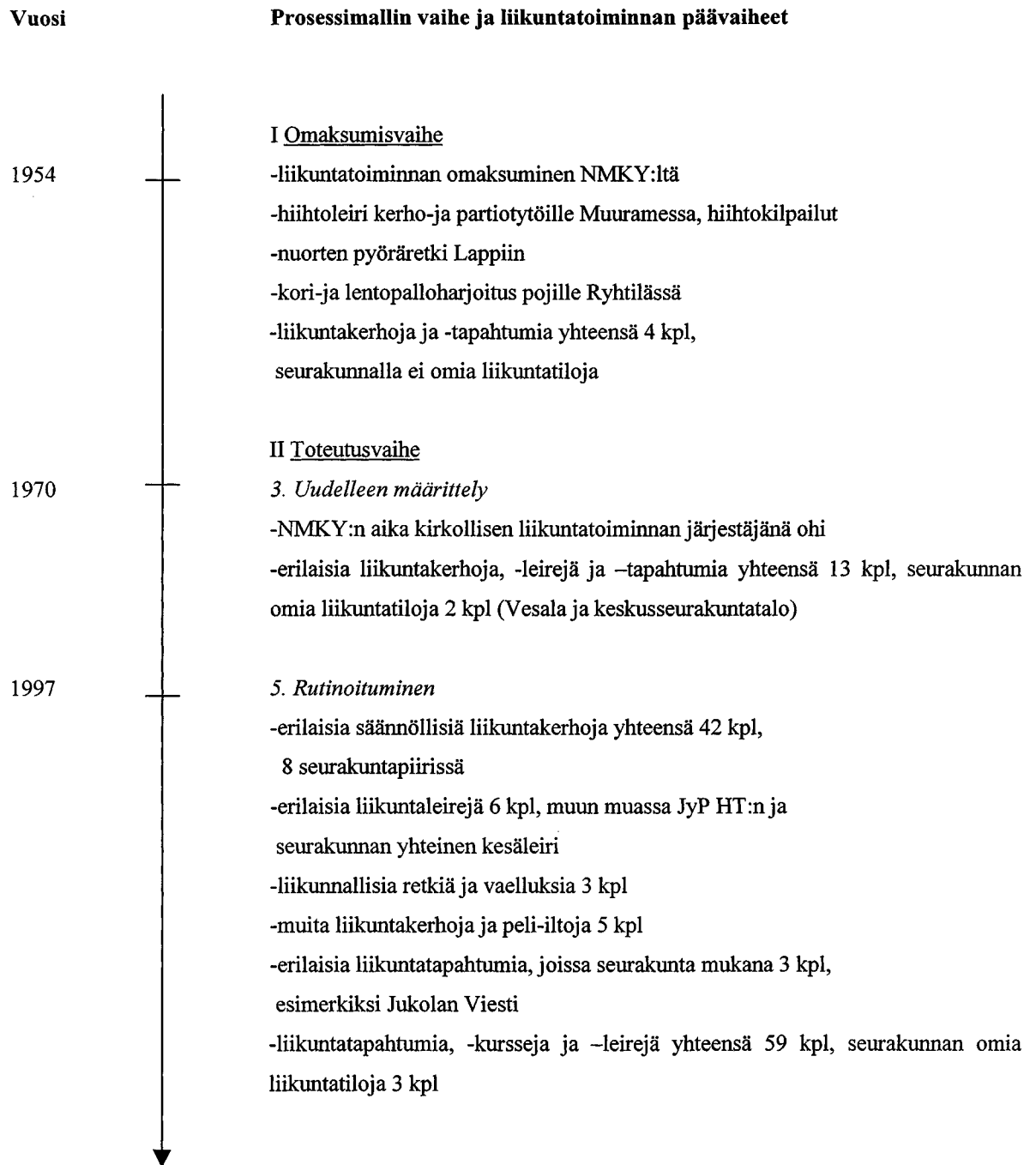
Vuosi 1997 toi mukanaan joitakin uusia toimintaryhmiä entisten sählykerhojen, hiihtoloma- ja kesäleirien ja liikunnallisten kesäiltojen lisäksi. Sählyä ja jalkapalloa oli mahdollista pelata Keltinmäessä läpi kesän kerran viikossa. Lisäksi syyskuun alussa järjestettiin kuntoleiri Vesalassa työikäisille ja eläkeläisille. Myös kerran viikossa syksyn ajan kokoontui Olennainen-ryhmä, jossa järjestettiin hengellistä ja ruumiillista kunto- ja terveysjumppaa kaikenikäisille naisille. Säännöllistä liikuntatoimintaa varhaisnuorille, nuorille ja naisille järjestivät edelleen Halssilan, Huhtasuon, Keljonkankaan, Keltinmäen, Kypärämäen, Keskustan ja Kortepohjan seurakuntapiirit. Kortepohjan seurakuntapiirin sählykerhot muuttuivat salibandy-kerhoiksi. Vuoden 1998 liikuntatoiminnassa ei tapahtunut mitään kovin suuria muutoksia. Sählykerhoja järjestettiin edelleen Keskustan, Kortepohjan, Keltinmäen, Kypärämäen, Keljonkankaan, Huhtasuon, Halssilan ja Kuokkalan seurakuntapiireissä. Ikäryhmien jako oli suoritettu entistä tarkemmin. Esimerkiksi nuorille miehille järjestettiin omia vuoroja muun muassa Kypärämäessä, Keltinmäessä ja Kortepohjassa. Vaikka seurakunta oli järjestänyt leirejä eri diakoniaryhmille, kuten liikunta- ja kehitysvammaisille, järjestettiin vuonna 1998 ensimmäinen urheilukerho vammaisille nuorille. Sählyn suuri suosio toi myös menestystä Kypärämäen ja Keltinmäen poikien voittaessa sählyn C-sarjan valtakunnallisessa turnauksessa Helsingissä. (Seurakuntaviesti 1-20/1997; 1-20/1998.)

Vuonna 1997 kaupunkiseurakunta sai myös uuden yhteistyökumppanin jalkapalloseura JJK:sta. JJK:n D-84 joukkueesta tuli seurakunnan kummijalkapallojoukkue ja ensimmäinen yhteinen tapahtuma järjestettiin kesäkuussa 1997. Tuolloin kerättiin varoja kävelykadulla Suomen Lähetysseuran Muuli-projektille:

”Se seurakunnan nuorisotyön kummijalkapallojoukkue on JJK D84, jolla on jo aikaisempaakin kokemusta alalta. Se pelasi nimittäin viime kesänä Unicef-turnauksen. Nyt

joukkue haluaa tehdä yhteistyötä kaupunkiseurakunnan kanssa. Ensimmäinen näkyvä tempaus on kävelykadulla 25.6. Silloin joukkue tarjoilee ystävällissävyisiä muulinpotkuja eli leikkimielisiä kilpailuja kootakseen varoja Suomen Lähetysseuran muulinprojektille.” (Seurakuntaviesti 11/1997, 10.)

Kyseinen tapahtuma uusittiin vielä saman vuoden syksyllä. Vuonna 1998 JJK osallistui toisen kansainväliseen jalkapalloturnaukseen. Yhteistyössä seurakunnan kanssa pyrittiin syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ohjaamaan korttelijalkapallon pariin. (Seurakuntaviesti 1-20/1997; 1-20/1998.) Kuviossa kolme on esitetty yhteenvetona aikajanalla vuosien 1954, 1970 ja 1997 prosessimallien vaiheet ja liikuntatoiminnan vaihteita.

Kuvio 3. Vuosien 1954, 1970 ja 1997 prosessimallin vaiheet ja liikuntatoiminnan vaiheita

6.4 Liikuntatoiminnan omaksumiseen ja leviämiseen vaikuttaneita tekijöitä

6.4.1 Liikuntainnovaatiosta johtuvat tekijät

Liikuntatoiminta ei ole koskaan ollut kirkon päätavoitteita. Se on vain ollut yksi toimintamuoto. Niinpä liikuntatoiminta ei ole levinnyt suurella voimalla omaksi toimintamuodokseen, vaan se on ollut osa suurempaa työmuotoa, kuten nuorisotyötä. Sen lisäksi, että liikunta on antanut mahdollisuuksia kasvatukseen, voidaan liikunnan katsoa luovan yhteyksiä seurakunnan jäseniin. Liikunta on merkittävä osa ihmisten vapaa-aikaa, ja järjestämällä liikuntatoimintaa, seurakunta saa yhteyksiä jäseniinsä. Seurakunnan voidaankin katsoa hyötyvän liikuntatoiminnasta, minkä vuoksi liikunta on myös omaksuttu osaksi toimintaa.

Yksi seurakunnan liikuntatoiminnan omaksumiseen ja leviämiseen vaikuttaneista tekijöistä oli pappien näkemys liikunnasta. Vanhempi papisto näki liikunnan ilmiönä, joka vieroitti kansaa pyhäpäivän kunnioittamisesta ja seurakunnallisten harrastusten viettämisestä. Nuorempi papisto sitä vastoin näki liikunnan hyvänä keinona huonojen tapojen ja tottumusten eliminointiin. Mikäli tällaista kaksijakoista mielipidettä ei olisi koskaan syntynyt, olisi liikunta levinnyt luultavasti nopeammin seurakuntien toimintaan. Liikuntaan on liittynyt ja liittyy edelleen monia seikkoja, jotka ovat myös hidastaneet, elleivät jopa estäneet sen leviämistä laajemmin seurakuntien toimintaan. Tällaisia ovat huippu-urheiluun ja sen tuomiin lieveilmiöihin, kuten dopingiin tai urheilun palvontaan liittyvät asiat. Kilpaurheilua on pidetty vaarallisena kristityn hengelliselle elämälle. Etenkin, jos siitä on tullut itsetarkoitus tai uskonnon korvike. Vaikka arvostiritojen voidaan katsoa hidastaneen liikuntatoiminnan omaksumista ja leviämistä, voidaan niissä nähdä jotain hyvääkin. Liikunnan avulla on nimittäin mahdollisuus välittää sellaisia arvoja ja ihanteita, joita esimerkiksi lapset ja nuoret eivät saa mistään muualta. Suurimmat syyt liikunnan leviämiseen lienevät kuitenkin liikunnan suomat mahdollisuudet monipuolisen kasvatuksen toteuttamiseen.

6.4.2 Omaksujasta johtuvat tekijät

Suurimmat liikunnan omaksumiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät ovat kuitenkin johtuneet omaksujasta itsestään eli kirkko- ja seurakuntaorganisaatioista ja niihin liittyneistä tekijöistä. NMKY:n merkitys Jyväskylän kaupunkiseurakunnan nuorisotyössä vähentyi tultaessa 1960-1970 -lukujen taitteeseen. Ennen sitä NMKY oli huolehtinut kirkollisesta liikuntatoiminnasta melkein kokonaan, joten sen merkitys kirkollisen liikuntatoiminnan edeltäjänä oli suuri. Perustettiinhan NMKY:n yhteyteen urheilujaostokin liikuntatoiminnasta vastaamaan. On vaikea tietää olisiko liikunta tullut osaksi seurakunnan toimintaa ollenkaan ilman NMKY:tä.

Byrokraattisena organisaationa kirkko on ollut hyvin hidas uudistuksille. Ylimmät päättäjät ja heidän suhtautumisensa liikuntaan on vaikuttanut sen leviämiseen. Kun 1900-luvun alkupuolella osa papeista suhtautui urheiluun epäillen, oli liikuntatoiminnan vaikea saada otetta seurakunnissa. Sen sijaan uskansankirkollisen ajattelutavan levitessä etsittiin uusia työmuotoja, jolloin liikunta haluttiin mukaan toimintaan entistä vahvemmin. Tästä kertovat monet tapaamiset urheiluväen kanssa. Liikunnanopetusta annettiin nuorisotyöstä vastaaville ja seurakuntakeskusten yhteyteen pyrittiin saamaan sali. Vaikka suuri, vanhoillinen ja tiukkojen sääntöjen alainen organisaatio oli hidas uudistumaan, levisivät ajatukset epävirallisissa rakenteissa nopeammin. Liikunnasta innostuneiden työntekijöiden avulla liikuntatoiminta jatkui seurakunnissa, vaikka valtakunnallisen tason keskustelu olisikin loppunut. Ne, jotka olivat kiinnostuneita liikunnasta, toteuttivat sitä käytännössä.

Lehdissä käyty keskustelu urheilun merkityksestä auttoi myös liikuntatoiminnan leviämisessä, varsinkin kun korostettiin urheilun positiivisia vaikutuksia. Kilpaurheilun tulo 1970-luvulla vähensi keskustelua, mutta käytännön toiminta seurakunnissa jatkui lähinnä liikunnasta kiinnostuneiden työntekijöiden ansiosta. Liikunta tuli osaksi rippikoulujen toimintaa, mutta koulutetuista ohjaajista oli pula. Kirkkoon ei saatu urheilupapin virkaa eikä liikuntakasvatussihteeriä, ja vaikka hiippakuntien yhteyteen perustettiin urheiluasiainjaostot, ei kirkolla ollut mitään tai ketään urheiluasioita hoitamaan. Sillä oli muitakin asioita huolehdittavanaan, niinpä välillä oli aikoja, jolloin liikuntaan ei kiinnitetty kovinkaan suurta merkitystä.

Jyväskylässä seurakunnan nuorisotyön uudelleen järjestely, paremmat tilat sekä varat toiminnan järjestämiseen antoivat seurakunnalle mahdollisuuden vastata kirkollisesta varhaisnuoriso- ja nuorisotoiminnasta myös liikuntatoiminnan osalta. Jyväskylään valmistui ensimmäinen sali keskuseurakuntatalon yhteyteen vuonna 1962 ja toinen Kortepohjaan vuonna 1974. Nämä asiat vaikuttivat huomattavasti kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämiseen. Lisäksi 1980-luvulla alkanut liikunnan merkityksen ja liikunnan ja kirkon välisen yhteistyön selvittely ja tavoitteiden asettelu vauhdittivat liikuntatoiminnan laajenemista. Yhteistyölle luotiin selvät tavoitteet, jolloin käytännön työ oli helpompi toteuttaa.

JyP:n ja seurakunnan välisen yhteistyön käynnistymiseen vaikuttivat monet tekijät. J. Ruotsalaisen (henkilökohtainen tiedonanto 16.4.1999) mukaan seurakunnan ensimmäinen yhteydenotto oli kariutunut aivan konkreettisesti soittopyynnön katoamiseen. Lisäksi seurakunnan oma nuorisotyö vei mukanaan, jolloin aikaa ei jäänyt muuhun. Vuonna 1986 yhteistyö sen sijaan pääsi käyntiin, kun osapuolet sopivat tapaamisesta. Osa jääkiekkoseura JyP:n edustajista oli kuitenkin hieman epäilevällä kannalla, koska jyväskyläläiset opettajat olivat moittineet heidän nuorisotyötään. Tällaista ei haluttu seurakunnaltakin. Lisäksi osa JyP:n juniorijaoston jäsenistä vastusti yhteistyötä, koska he kuvittelivat seurakunnan olevan kiinnostunut urheiluseurasta vain oman nuorisotyönsä hiipumisen vuoksi. Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kiitti kuitenkin jääkiekkoseuraa sen monen pojan eteen tekemästä työstä, ja yhteistyö aloitettiin rippikoulun merkeissä. Tämä yhteistyön muoto ei kuitenkaan toiminut, koska seuran valmentajat kuvittelivat, että tehokkaaseen harjoitteluun olisi aikaa myös leirillä. (J. Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.1999.)

Kuten edellä mainittiin yksi liikuntayhteistyöhön ja seurakunnan oman liikuntatoiminnan järjestämiseen vaikuttaneista tekijöistä ovat olleet seurakunnan omat liikuntatoiminnasta kiinnostuneet työntekijät. Kun nuorisotyönohjaaja keskittyi nuorisotyön suunnitteluun ja hallintoon, oli hänellä mahdollisuus myös vaikuttaa siihen, ketä työntekijöitä seurakuntaan valittiin. Tietenkin etsittiin sellaisia henkilöitä, jotka olivat kiinnostuneita liikuntatoiminnasta. Jyväskylän kaupunkiseurakuntaan palkattiinkin liikunnasta

kiinnostuneet Kai Saaristo ja Seppo Taurén, minkä myötä alkoivat sählykerhot. (J. Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.1999.)

Vuosien saatossa urheiluseuran toimijoista tuli tuttuja ja ystäviä, joten keskinäinen luottamus ja ystävyys vaikuttivat suuresti yhteistyön jatkumiseen. Yhteistyössä luotiin muun muassa korttelikiekkotoiminnan puitteet, tavoitteet ja toiminta-ajatus. Korttelikiekkotoiminnan ideana oli tarjota lapsille mahdollisuus harrastaa jääkiekkoa halvalla, lähellä kotia ja turvallisesti. Yhteistyö seurakunnan kanssa on kiinnostanut myös muita urheiluseuroja. Seurakuntaa syytettiin myös keskittymisestä vain silloisiin SVUL:n seuroihin. (J. Ruotsalainen 16.4. 1999.) Tästä ei kuitenkaan ole kysymys, vaan jos voimavaroja olisi enemmän, yhteistyötä voisi tehdä myös useampien seurojen kanssa (S. Taurén, henkilökohtainen tiedonanto 22.1.1999). Tällä hetkellä seurakunta tekee JyP:n lisäksi yhteistyötä JJK:n kanssa. Niiden hallituksessa on seurakunnankin edustajia. Yhteistyö on siis hyvin kiinteää ja seurakunta toivookin, että jonakin päivänä urheiluseurojen kanssa tehtävää yhteistyötä varten olisi oma työntekijä. (J. Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4. 1999.) Taulukossa kaksi on esitetty joitakin liikuntainnovaation omaksumiseen vaikuttaneita tekijöitä.

TAULUKKO 2. Innovaation omaksumiseen vaikuttaneita tekijöitä		
	Edistävät	Estävät
Innovaatiosta johtuvat	<ul style="list-style-type: none"> -liikunta kasvatuskeinona -yhteyksien luominen jäseniin -keino välittää arvoja ja ihanteita 	<ul style="list-style-type: none"> -huippu-urheilun lieveilmiöt, kuten doping -urheilu ja liikunta uskonnon korvikkeena ja itsetarkoituksena -liikunta vain yksi toimintamuodoista
Omaksujasta johtuvat	<ul style="list-style-type: none"> -nuoremman papiston näkemys -nuorisotyöntekijöiden liikunta-koulutus -uuskansankirkollinen ajattelu-tapa -liikunnasta innostuneet työntekijät -liikuntatilojen rakentaminen -nuorisotyön uudelleenjärjestely -liikuntatoiminnan tavoitteiden ja sisällön selvittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> -vanhemman papiston näkemys -byrokraattinen ja vanhoillinen organisaatio -koulutettujen ohjaajien puute -liikuntatilojen puute -urheiluasioista vastaavaan elimen tai työntekijän puute

7 POHDINTA

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämistä ei voida yleistää muiden seurakuntien liikuntatoiminnan leviämiseen, koska kaupunkiseurakunta on vain yksi Suomen sadoista seurakunnista. Leviämisen ja etenkin siihen liittyvien tekijöiden selvittäminen voi kuitenkin antaa kuvaa siitä, millaisia vaiheita ja ongelmia on muissakin seurakunnissa saattanut olla.

Kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan leviämisessä voidaan havaita Rogersin innovaatioprosessimallin mukaiset päävaiheet: omaksumis- ja toteutusvaiheet. Liikuntatoiminnan toteuttamisen päätösajankohtaa ei voida kuitenkaan selvästi erottaa, koska omaksumis- ja toteutusvaiheet ovat tapahtuneet ikään kuin samaan aikaan. Seurakunnassa toteutettiin pienimuotoista liikuntatoimintaa, vaikka varsinainen

liikuntakasvatus- ja urheilutyö kuuluikin NMKY:lle. Myöskään muita alaosavaiheita ei voida hahmottaa selvästi. Tiedot seurakunnan liikuntaa koskevista päätöksistä olisivat saattaneet helpottaa vaiheiden erittelyä. Joitakin tapahtumia oli kuitenkin mahdollista havaita ja niiden perusteella päätellä kyseinen vaihe. Esimerkiksi kirkon ja urheiluväen valtakunnallisen tason tapaamisten, tapahtumien ja päätösten avulla voitiin hahmottaa osavaiheita. Koska seurakunta on osa kirkko-organisaatiota, voidaan näiden tapahtumien katsoa vaikuttaneen myös paikallisella tasolla ja kuvaavan täten liikuntatoiminnan leviämistä.

Kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminnan omaksumisvaiheen voidaan katsoa alkaneen vähitellen NMKY:n toiminnan ohessa. Seurakunta järjesti omaakin liikuntatoimintaa samanaikaisesti, mutta se oli hyvin vähäistä virkistystoimintaa. Kun NMKY:n aika seurakunnan yhteistyöelimenä oli ohi, siirtyi liikuntakasvatus seurakunnalle. Tällöin liikuntatoiminnan toteuttaminen alkoi todella. Aluksi liikunta kuului lähinnä nuorisotyöhön, mutta levisi vähitellen muihinkin toimintoihin. Liikunnan avulla pyrittiin toteuttamaan kokonaisvaltaista kasvatusta ja kohottamaan kansan ruumiillista kuntoa. Liikuntatoiminnan suunnittelu ja toteutus tapahtuivat samanaikaisesti.

Valtakunnallisen tason omaksumisvaihe alkoi jo 1900-luvun alussa. Urheilun merkityksestä oltiin eri mieltä, mutta liikunnan avulla kasvattaminen ja virkistäminen sopi kirkon arvoihin. Myös urheilu oli hyväksi, mikäli siinä noudatettiin ”siveellisiä periaatteita”. Liikunta tarjosi myös oivan keinon yhteyksien luomiseen sekä uuden toimintamuodon toteuttamiseksi, olivathan lapset ja nuoret siitä kiinnostuneita. Yhteiskunnan muuttuessa kirkon oli etsittävä uusia yhteyksiä jäseniinsä ja keksittävä uusia toimintamuotoja vastatakseen jäsentensä tarpeisiin. Valtakunnallisella tasolla omaksumisvaihe voidaan jakaa ongelmien määrittely- ja ratkaisuvaiheeseen. Liikuntatoimintaa kuitenkin toteutettiin monissa seurakunnissa, vaikka selvää suhdetta liikuntaan ja urheiluun ei luotu ennen kuin vasta 1980-luvulla. Syynä lienee monet tärkeämmät yhteiskunnalliset ongelmat, joihin kirkon oli keskityttävä. Lisäksi huippu-urheilun valloittaessa kansan mieliä, ei kirkko voinut hyväksyä kaikkia sen tuomia ilmiöitä, vaan toteutti liikuntatoimintaa niistä lähtökohdista, jotka sopivat sille parhaiten.

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminta lisääntyi vuosi vuodelta muun muassa liikuntatilojen lisääntyessä. Esimerkiksi vuonna 1962 valmistunut keskus seurakuntatalo ja vuonna 1968 valmistunut Vesalan leirikeskus loivat uusia mahdollisuuksia liikuntatoiminnan järjestämiseen. Vuosina 1969-1971 seurakunta järjesti voimistelu-, koripallo- ja liikuntakerhoja tytöille, pojille, naisille, sokeille ja kuuroille. Vuonna 1968 organisoitiin uudelleen myös seurakunnan nuorisotoimi, joten yhtenäinen nuorisotyöstä vastaava elin pystyi keskittämään voimavarojaan juuri nuorille tarkoitettuun toimintaan. Kyseisten vuosien aikana seurakunnassa toimi myös urheilullinen pappi Sakari Saarikoski, mikä lienee vaikuttanut myös liikuntatoiminnan järjestämiseen. Myös vuonna 1974 valmistunut liikuntasali Kortepohjan kirkon yhteyteen lisäsi erilaisten liikuntaryhmien määrää huomattavasti.

Liikunnan merkitykseen otettiin kantaa silloin tällöin, mutta mitään selkeämpiä päätöksiä ei tehty. Liikuntatoimintaa ikään kuin rakennettiin kaiken aikaa. Sitä muotoiltiin kirkon tavoitteille ja ongelmille sopiviksi. Toiminnasta vastasivat liikunnasta innostuneet työntekijät. Liikuntaa järjestettiin ajan mittaan yhä laajemmalle ikäryhmälle ja yhä useammassa seurakuntapiirissä. Toki toiminnan laajenemiseen vaikutti seurakunnan jäsenmäärän lisääntyminenkin.

1980-luvulla kirkko halusi selvittää liikuntaa koskevia kysymyksiä ja tuolloin saivatkin alkunsa muutamat kirkkoa ja urheilua koskevat kirjalliset selvitykset. Näiden selvitysten myötä kirkon ja urheilun suhde selkiintyi. Liikuntatoiminta ja sen eri muodot vakiintuivat ja tulivat säännöllisiksi. Liikuntatoiminnan toteuttamisen selventämisvaiheen voidaan katsoa tapahtuneen tuolloin myös Jyväskylässä. Selkeiden toimintatavoitteiden ja sisällön määrittely helpotti ja lisäsi liikuntatoiminnan järjestämistä, mutta myös jatkuva seurakunnan jäsenmäärän kasvu vaikutti siihen, että yhä useampia liikuntaryhmiä ja – tapahtumia järjestettiin. Järjestämistä helpotti se, että jokainen seurakuntapiiri itse organisoi jäsenilleen toimintaa. Esimerkiksi monet seurakuntapiirit järjestivät hiihto- ja lasketteluretkiä Lappiin.

Myös yhteistyötä urheiluseurojen kanssa kehiteltiin. Esimerkiksi vuonna 1986 käynnistynyt yhteistyö JyP:n kanssa loi lisää tiloja ja liikuntatoiminnan vetäjiä. Ilman liikunnasta kiinnostuneita seurakunnan työntekijöitä ja yhteistyöstä kiinnostuneita seuraohjaajia, olisi tämäkin yhteistyö jäänyt toteuttamatta. Seurakunnan ja JyP HT:n yhteistyö pääsi vauhtiin kuitenkin vasta 1990-luvulla, jolloin yhteistyölle luotiin tavoitteet.

Liikuntatoiminnan voidaan katsoa rutinoituneen 1990-luvulla, kun toiminta laajeni yhä useampaan seurakuntapiiriin ja yhä useampiin ryhmiin. Liikunta tuli osaksi eri toimintamuotoja, eikä sitä pidetty mitenkään erikoisena ilmiönä seurakunnan toiminnassa. Koska kirkko suhtautui myönteisesti liikuntaan, eikä rahavaroistakaan ollut suurta pulaa, vaikuttivat sekä seurakunnan liikunnasta innostuneet työntekijät että omat liikuntatilat liikuntatoiminnan leviämiseen. Ilman liikuntatiloja oli vaikea järjestää toimintaa, mutta toisaalta ilman innokkaita ohjaajia ei toiminnasta tulisi mitään, vaikka olisikin liikuntatiloja. Jos idea liikuntatoiminnasta itsessään olisi ollut suurin syy leviämiseen, olisi liikunta valloittanut seurakunnat mahdollisesti heti 1800-1900 lukujen vaihteessa, kun se levisi ympäri Suomea.

Seurakunnan liikuntatoiminnan muodot ovat pysyneet ennallaan, mutta uusia lajeja on tullut mukaan. Retket ja leirit ovat kuuluneet seurakunnan liikuntatoimintaan jo vuosikymmenten ajan. Liikunta on ollut lähinnä virkistysnomaista, vaikka kilpailujakin on järjestetty silloin tällöin. Esimerkiksi vuonna 1955 Jyväskylän kaupunkiseurakunnan liikuntatoiminta koostui lentopallon ja pingiksen pelaamisesta sekä polkupyöräretkistä. Vuonna 1995 seurakunnassa järjestettiin laskettelu- ja hiihtoretkeä, liikunta-, sähly- ja lentopallokerhoja sekä pyöräretkeä, seinäkiipeilyä ja korttelikiekkoa. Seurakunta järjesti myös laskettelu- ja pesäpallopainotteiset rippikoulut ja liikuntapainotteisen ulkoilupäivän perheille. Uusista lajeista juuri sähly ja laskettelu omaksuttiin helpoimmin. Olivathan ne suosittuja vapaa-ajanmuotoja nuorten parissa jo kymmenen vuoden ajan. Lisäksi sählyn pelaamiseen ei tarvittu suuria panostuksia; maila, pallo ja sisätilat riittivät. Jyväskylän kaupunkiseurakunta onkin käyttänyt useiden koulujen tiloja, jotta kaikki sählystä innostuneet pääsisivät pelaamaan. Lasketteluretkiä on puolestaan tehty vuosittain Lappiin.

Seurakunnan liikuntatoiminnan lajit ovat olleet pitkälti samoja kuin mitä kaupungissa harrastetaan yleisestikin. Laskettelu, hiihto, sähly, jääkiekko, jalkapallo ja pesäpallo ovat lajeja, joita kaupungissa on voinut harrastaa seurakunnan ulkopuolellakin.

Seurakunnan tiedotuslehti antoi hyvän kuvan järjestetystä liikuntatoiminnasta, mutta toiminnan järjestämistä koskevien päätösten käsiin saaminen olisi helpottanut eri vaiheiden selvittämistä. Myös useamman henkilön haastattelu olisi saattanut tuoda esille uusia asioita. Rogersin mallin avulla oli mahdollista kuvailla innovaation leviämistä, mutta sitä oli helpompi soveltaa valtakunnallisen kuin paikallisen tason toimintaan. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi paikallisen tason innovaation leviämisessä voidaan erottaa toteutusvaihe, mutta koska ensimmäisiä liikuntaa koskevia keskusteluja tai toimintoja ei kyetty selvittämään, niin omaksumisvaihetta ei voida varmuudella määrittää. Samoin eri osavaiheet on eritelty pelkkien tapahtumien perusteella, koska mahdolliset epävirallisissa verkostoissa käydyt keskustelut ja päätökset eivät käy ilmi. Lisäksi, kuten alussa mainittiin, innovaatio ei leviä aina minkään mallin mukaisesti. Mikäli leviäminen on tapahtunut useamman vuoden aikana ja eri vaiheet ovat tapahtuneet eri järjestyksessä, on leviämisen seuraaminen vaikeampaa.

Selvittämällä liikuntatoiminnan leviämiseen vaikuttaneita tekijöitä on mahdollisuus todeta ne tekijät ja vaikuttaa niihin tekijöihin, jotka helpottavat ja toisaalta hidastavat tai ehkäisevät leviämistä. Kun tekijät tunnetaan, voi seuraavan uudistuksen leviäminen tapahtua helpommin. Toki leviäminen riippuu myös innovaatiosta. Keskeisimpiä liikuntatoimintaa estäviä tekijöitä ovat olleet ensinnäkin kirkon kielteiset näkemykset urheilusta sekä koulutettujen kasvattajien ja liikuntapaikkojen puute. Lisäksi seurakuntien ja urheiluseurojen käytännön yhteistyöhön ovat vaikuttaneet eräänlaiset ”raja-aidat”. Kumpikaan osapuoli ei ole uskaltanut ottaa yhteyttä toiseen, koska molemmat ovat epäilleet ja kritisoineet toisiaan. Urheiluseurojen toiminnassa on voinut ja voi olla mukana ihmisiä, jotka eivät kuulu kirkkoon ja yhteistyö seurakunnan kanssa voi tuntua vaikealta. Lisäksi molemmat haluavat ehkä painottaa omia tavoitteitaan, jolloin yhteistyö voi olla hankalaa.

Liikunnan ja kirkon välistä yhteyttä ei pitäisi unohtaa tänäkään päivänä. Varsinkin nyt, kun liikunnan ja urheilun eettiset kysymykset ovat esillä, voisi kirkolla olla paljon annettavaa urheiluväelle. Kirkkoa ei tarvitsisi pitää yhtenä ja ainoana auktoriteetilähteenä eettisten ongelmien ratkaisemisessa, mutta kirkon vaalimat arvot ja näkemykset voisivat antaa paljon ajateltavaa urheiluväellekin. Pyrkiihän kirkko kantamaan osan yhteiskunnan vastuusta. Lisäksi seurakuntien ja urheiluseurojen välisen yhteistyön mahdollisuuksia arvojen levittämisessä ei pitäisi jättää hyödyntämättä. Aina kannattaa kuitenkin miettiä kuinka arvojen levittäminen ja esimerkiksi yhteistyön viiden tehtäväalueen toteuttaminen onnistuvat käytännössä. Toimitaanko seurakunnissa kirkon arvojen mukaan, vai jäävätkö arvot pelin ”temmellyksessä” taka-alalle.

Innovaatioteoriaan pohjautuvalla tutkimuksella voisi olla mahdollisuuksia muussakin liikunnan sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa, esimerkiksi yksilöiden liikuntatottumusten omaksumisen ja siihen vaikuttavien tekijöiden selvittämisessä. Olisihan näiden tekijöiden selviämällä mahdollista vaikuttaa hyviksi havaittujen liikuntatottumusten leviämiseen ja täten säästää yhteiskunnan varoja.

LÄHTEET

- Aamuhartaudet kokosivat juoksuleiriläiset yhteen Helsingissä. 1994. Kotimaa 19.8. 1994, 19.
- Aaltonen, S. 1990. Mitä tekemistä kirkolla ja urheilulla on keskenään. Kaupunkiseurakunta. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti. 1990 (1), 3.
- Allardt, E. & Littunen, Y. 1981. Sosiologian perusteet. Juva : WSOY.
- Arvaja, E. 1988. Piispa Yrjö Sariola: ”Meidät on luotu liikkumaan”. Kaupunkiseurakunta. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti. 1988 (6), 3.
- Daft, R.L. 1986. Organization Theory and Design. 2. painos. St. Paul: West Publishing Company.
- Etzioni, A. 1973. Nykyajan organisaatiot. Helsinki: Tammi.
- Harisalo, R. 1984. Innovaatioiden diffuusio kunnallishallinnossa. Diss. Tampereen yliopisto. Ser. A. Vol. 163. Tampere.
- Heikkilä, M. & Murtorinne, E. 1977. Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Heininen, S. & Heikkilä, M. 1996. Suomen kirkkohistoria. Oy Edita Ab: Helsinki.
- Hämäläinen, P.-L. & Vauhkonen, T. 1990. Lapuan hiippakunnan seurakuntien liikuntatoiminta. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan laitos. Jyväskylä.

- Heininen, S., Heino, H. & Pirinen, H. 1995. Ankkuri 5. Kirkko ja uskonto Suomessa. Porvoo: WSOY.
- Heino, H., Salonen, K., Rusama, J. & Ahonen, R. 1997. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1992-1995. Jyväskylä: Kirkon tutkimuskeskus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Kirjayhtymä.
- Hölttä, R. 1982. Innovaatioiden monidimensioinen diffuusio. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-59. Helsinki.
- Hölttä, R. 1985. Innovaatioiden tutkiminen 1980-luvulla. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-68. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu. Helsinki.
- Hölttä, R. 1989. Multidimensional diffusion of innovation. The Helsinki School of economics and business administration. A 66. Helsinki.
- Jyväskylän kaupunkiseurakunta mukana Jukolan Viestissä. 1997. Kotimaa 13.6. 1997, 22.
- Jyväskylän kaupunkiseurakunnan toimintakertomus 1997. Jyväskylän kaupunkiseurakunta.
- Kalpio, E. 1993. Seurakunnat ja liikunta - Tutkimus seurakuntien liikuntatoiminnasta ja yhteistyöstä urheiluseurojen kanssa Helsingin hiippakunnassa. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos. Helsinki.
- Kauppinen, J. 1990. Kansanlähetyksen alueellinen leviäminen. Tutkimus uskonnollisen innovaation hierarkkisesta diffuusiosta Suomessa vuosina 1967-1983. Kirkon tutkimuskeskus sarja A nro 52.
- Kaupunkiseurakunta. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti. 1969-1990.

- Keljon ja Kypärämäen seurakuntapiirit historiaan. 1999. Seurakuntaviesti. Jyväskylän seurakuntalehti, 3.2. 1999, 10.
- Kilpeläinen, T. 1975. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kehityslinjoja erityisesti vuosina 1945-1970. Teoksessa Seurakunta kasvavassa Jyväskylässä. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunkiseurakunta, 31-48.
- Koikkalainen, J. (toim.) 1989. NMKY, elävän toivon liike: Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirja. Helsinki: Suomen NMKY:n liitto.
- Kortemäki, P. 1991. Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys -liike seurakunnallisen nuorisotyön edeltäjänä: Jyväskylän NMKY vuosina 1891-1991. Jyväskylän yliopisto. Suomen historian laudaturtyö.
- Koski, P. 1987. Suomalainen liikuntaseura: Mitä seuroistamme tiedetään? Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 43.
- Koski, P. & Heinilä, K. 1988. Liikuntaseura. Valtakunnallinen peruskartoitus. Raportti I. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 48.
- Koski, P. & Heikkala, J. 1998. Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos. Lajiliitot professionaalistumisen prosessissa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 63.
- Kunnallistietoa Jyväskylästä 1998. Jyväskylän kaupunki.
- Laaksonen, H. 1994. Suomalainen yleisurheilu kohtuullisella tasolla. Kisojen hengellistä antia. Kotimaa 8.7. 1994, 8.
- Liikuntalaki 1998.

Maallikko. Urheilukansamme epäjumala? 1980. Jyväskylän kaupunkiseurakunta. 1980 (1),
8.

Malkavaara, M. (toim.) 1987. Kirkko ja urheilu. Jyväskylä: SKSK-kustannus Oy.

Murtorinne, E. 1992. Suomen kirkon historia 3. Autonomian kausi 1809-1899. Porvoo:
WSOY.

Mäkeläinen, H. 1982. Seurakunta organisaationa. Teoksessa I. Askola, T. Lampinen, &
P. Lempiäinen (toim.) Kirkkososiologia. Saarijärvi: Kirjapaja, 144-158.

Niemelä, P. 1982. Kirkon toiminta ja siihen osallistuminen. Teoksessa I. Askola, T.
Lampinen & P. Lempiäinen (toim.) Kirkkososiologia. Saarijärvi: Kirjapaja,
159-184.

Niemi, J. 1963. Lähetettyjä kirjoituksia urheilusta. Seurakuntaviesti. Jyväskylän
Kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti. 1963 (3), 6.

Nirkkonen, H. 1986. Uskonto ja urheilu kulkevat käsi kädessä. Kaupunkiseurakunta.
Jyväskylän kaupunkiseurakunnan tiedotuslehti. 1986 (5), 3.

Paakkari, J. & Pitkälä. 1983. Suomen valtakunnan urheiluliiton seuratu tutkimus. Jyväskylän
yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma.

Partanen, T. 1984. Evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyö ja sen tekijät työ kautena 1981-
1982. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Perheitä kutsutaan jälle. 1998. Kotimaa 13.2. 1998, 32.

Piireissä tapahtuu 4.-7.2. 1999. Seurakuntaviesti. Jyväskylän seurakuntalehti, 3.2.1999, 10-
11.

- Reinola, O. 1994. Elämä on joukkuepeliä -seminaari Kuortaneella: Yhteistyötä nuorten eheyden eteen. Kotimaa 3.6.1994, 20.
- Riekkinen, W. 1989. Kutsuttuna Kristuksen muukalaislegioonaan. Teoksessa J. Koikkalainen (toim.) NMKY, elävän toivon liike: Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirja. Helsinki: Suomen NMKY:n liitto, 17-23.
- Rogers, E. M. 1983. Diffusion of Innovations. Third Edition. New York: The Free Press.
- Salimäki, H. 1986. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon asenne urheiluun sekä suhteet urheilujärjestöihin toisen maailmansodan jälkeen. Helsingin yliopisto. Suomen ja Skandinavian historian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Sariola, Y. 1997. Kuvia hengellisestä elämästä. Teoksessa I. Nummela (toim.) Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle. JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunki, 74-85.
- Seurakunta ja urheilu. 1990. Helsinki: Tuokinprint.
- Seurakunta kasvavassa Jyväskylässä. 1975. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunkiseurakunta.
- Seurakuntaviesti. Jyväskylän seurakuntalehti. 1954-1969, 1991-1999.
- Sjöstrand, S.-E. 1981. Organisaatioteoriat. Espoo: Weilin+Göös.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51/ 1988. Oulu: Oulun yliopisto.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Tarvainen, O. 1992. Usko ja urheilu. Liikuntakulttuurin tarkastelua kristinuskon näkökulmasta. Joensuu: Karjalaisen kulttuurin edistämisseätiö.

Tolin, V. 1987. 80 Vuotta partiointia 1907-1987. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Yin, R.K. 1983. Case Study Research. Design and methods. Applied Social Research Methods Series vol 5. London: Sage.